

54K 853

KAFKŮV
ILLUSTROVANÝ
PRŮVODCE
PO
KRÁL.
ČESKÉM.

ČESKOMORAVSKÁ
VYSOČINA.

TISKEM A NÁKLADEM
DRA ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE.

DÍL XII.

72 stran

Cena K 1.80.

Průvodce po král. Českém

vyjde v 18 dílech, tvořících každý o sobě samostatný celek

===== Dosud vyšlo : =====

- Díl I. *Česko-saské Švýcarsko*. S mnoha ilustracemi a mapkami. Cena K 1.—.
- Díl II. *Krkonoše a Jizerské hory*. S mapami, plánky a vyobrazeními. Cena K 1.—.
- Díl III. *Šumava a Pošumaví*. S mapami, plánky a četnými vyobrazeními. Cena K 1.40. II. vydání.
- Díl IV. *Posázaví*. S mapami, plánky a s vyobrazeními. Cena K 1.—.
- Díl V. *Okolí pražské*. S mapami, plánky a četnými vyobrazeními. Cena K 1.40.
- Díl VI. *Brda a Podbrdí*. S mapami, plánky a vyobrazeními. Cena K 1.20.
- Díl VII. *Pojizeří. Prachovské skály*. S mapami, plánky a vyobrazeními. Cena K 1.20. II. vydání.
- Díl VIII. *Smrčiny a Karlovarské Hory*. (Karlovy Vary, Marianské a Františkovy Lázně.) Cena K 1.40.
- Díl IX. *České Středohoří*. S mapami, plánky a vyobrazeními. Cena K 1.60.
- Díl X. *Plzeň s okolím a Český Les*. S mapami a plánky. Cena K 2.—.
- Díl XI. *Písek s okolím Střední Povltaví a Středočeské žulové pohoří*. S plánem Písku, mapkou a četnými ilustracemi. Cena K 1.80.
- Díl XII. *Českomoravská Vysočina*. S mapou Českomoravské Vysočiny a Českom. Švýcarska. Cena K 1.80.
- Díl XVIII. *PRAHA, hlava král. Českého*. S podrobným velkým kolorov. plánem, přílohou a mnoha vyobrazeními. Cena K 2.—. (Nejlepší průvodce po Praze!)

K tisku se připravují díly:

XIII. <i>Železné a Žďárské Hory</i> .	XV. <i>Hradec Králové s okolím a střední Polabí</i> .
XIV. <i>Orlické Hory a Aderspašské skály</i> .	XVI. <i>Lužické Hory a Ještěd</i> .
	XVII. <i>Rudohoří a Poohří</i> .

KAFKŮV ILLUSTROVANÝ PRŮVODCE PO KRÁL. ČESKÉM.

XII.

ČESKOMORAVSKÁ VYSOČINA.

NAPSAL

JOSEF KAFKA,

ADJUNKT MUSEA KRÁL. ČESKÉHO.

23. I. 1908

V PRAZE.

NÁKLADEM A TISKEM DR. ED. GRÉGRA A SYNA.

PŘEDMLUVA.

Území turisticky málo okupované a komunikačně většinou obtížně přístupné jest předmětem tohoto dílku.

Je to však území až na malé výjimky veskrze českým lidem obývané, v mnohém ohledu historicky památné a také přírodními krasami nikoli chudé.

Zasluguje plnou měrou, aby český turista k němu obrátil své kroky. Najde tu kus českého života, přechasto ještě ruchem všeobecnosti tak nedotčeného a nesetřeného jako jinde, najde tu klidný, čistý kraj, málo ješle vzrušený hlukem a dýmem průmyslu, ale za to plný milých útulných zákoutí, kde daleko od rušného života ostatního světa zasníti si může dumku svého čistého duševního života.

A bude všude vítán, přinese do lidu a kraje čilejší styk s ostatním českým světem, po němž kraj i lid rád touží a úžeji sváže ty zapomínané často české lány s celkem, k němuž patří.

Snad tu a tam nenažde to pohodlí, kterého moderní turista rád vyhledává, ale český turista musí se v leckterém našem kraji vrátit na tu primitivní půdu statných poutníků zašlých dob, kteří nešetřili kroku ani námahy, když chtěli poznat opravdu český lid a kraj.

Zevrubně jsou tyto kraje vypsány v díle Čechy a historicky zvlášť v Sedláčkových »Hradech a zámcích«, z jichž dílu IV. vyňato jest i několik ilustrací pro tento díl »Průvodce«.

Spisovatel.

ÚVOD.

Českomoravská Vysočina jest prahorní kraj, který zaujímá více nežli třetinu celého povrchu království Českého a také značnou část západní Moravy.

V celém tomto rozsahu, jenž od Klatov na západě zasahuje až k Boskovicům a Brnu na vý-

chodě a od Labe u Kolína na severu až skoro k Dunaji na jihu, není předmětem tohoto dílku.

Na západě již značnou část z něho připojili jsme k Šumavě a Pošumaví i Středočeskému žulovému pohoří, učinivše si tu hranici tratí, která z Prahy přes Tábor, Veselí a Budějovice běží k Linci, na severu jsme pak již jednu část přidělili k okolí Prahy a Posázaví, druhou jako Železné Hory odkázali jsme do zvláštní knížky, takže severní hranici území tak obmezenějšího tvoří dráha od Benešova přes Vlašim a Ledec k Něm. Brodu a přes Příbyslav k Žďáru vedoucí. Na jihovýchodě a jihu ohraničujeme je pohraniční čarou, jen částečně železnými drahami sledovanou od Freistadtu přes Cmunt k Bystřici a Jindř. Hradci, odtud dále pak k Jihlavě a Žďáru, připojujce k ní výlety do moravského území této Vysočiny.

Českomoravská Vysočina po stránce geologické a orografické jest území dosti stejnoměrné nadmořské výšky průměrně o 500 m, kteréž pohraniční území mezi Čechy a Moravou o něco převyšuje a tvoří zde tak rozvodí mezi mořem Severním a Černým. Nejvyšší je část jižní, kdež v Novohradských Horách a na pramenech Lužnice, z části na půdě Moravy dostupují jednotlivé vrchy výšky přes 1000 m.

Naproti tomu v okolí Budějovic a Třeboně rozkládají se rovinaté pánve s četnými rybníky a slatinami, kteréž odpovídají rozloze třetihorních naplavenin, jež tu prahorní spodek příkřívají.

Krajina přimykající se k okolí Tábora a Soběslavi na západě a prostírající se odtud k Pelhřimovu, Kamenici a Horní Cerekvi jest mírně zvlněná pahorkatina, jejíž nízké hřebeny střídavě lesy jsou kryty. Z ní vyniká nápadně jen svou dómovitou podobou Choustník zříceninou korunovaný, jenž daleko do okolí krásnou vyhlídku poskytuje.

Také severnější končiny přes Ml. Vožici a Votice k Benešovu, Vlašimi a Dol. Královicům se prostírající rovněž průměrně jen v nadmořské výšce 500 m se pohybují, z níž nápadněji nemnoho vrcholů vystupuje jako Blaník u Louňovic (637 m), Svídník (739 m) u Černovic a Stražiště (744.4) u Pacova.

Směrem k Něm. Brodu se kraj mírně snižuje a tvoří jaksi mělkou pánev mezi vyšším západním a rovněž vyšším východním krajem, přece ale některé vrchy tu nad 600 m vystupují jako zejména vrch jižně od Něm. Brodu (Vorlov, Turkův kopec) u Úsobí (Kosov 683 m) a Nov. Rychnova (Křemešník 762.2 m).

Nemnoho jest hlouběji zaříznutých údolí, která tento zvlněný kraj pronikají, nicméně údolí Lužnice, Malše, Nežárky s Kamenicí, na severu Sázava a její přítoky zejména Želivka a Blanice náležejí jistě k nejmalebnějším končinám celého jihovýchodního kraje českého.

Geologická stavba celého území toho jest dosti jednoduchá. Jeť základem jejím rula v nejrozmanitějších odvětvích, které místy v jinorázové, jinde v křemencové kamení nebo rulovité fylity i žulovitou rulu přecházejí. Méně rozšířen je s v o r, jež zejména od Vltavy u Rožmberka na východ k Malši sledujeme a v malých zhlucích u Chýnova a Nové Cerekve i jinde nalézáme. Ještě vzácnější je granulit v malých partiích u Lišova, Rudolfova a Solopisk. Za to důležitěji vystupuje kamení jinorázové s fylitovitými horninami, provázené často vápencem, jak je toho pěkným příkladem vápenec u Chýnova v lomech otevřený, rovněž jako vápenec u Věžné blíž Pacova. Nejznačněji rozšířeny jsou amfibolitové (jinorázové) horniny v obvodu severním, kde na př. hrad Sternberk nad Sázavou na hornině takové spočívá.

Ve vápenci Pacové Hory u Chýnova objevena byla i podzemní jeskyně s velkými krápníky.

Jakkoli Českom. Vys. jest převahou rulová, přece i žuly dosti značnou měrou na její stavbě se účastňují. -Zabíhajíť totiž především přes hranici českou čefné výběžky žulového

pohoří, které v Dol. a Hor. Rakousích severně od Dunaje se prostírá.

Výběžky ty ovšem v Čechách rulou jsou přerušovány a místy také třetihorními usazeninami pokryty. Tak jeden velký shluk žulový vstupuje do Čech směrem k Rožmberku, Rychnovu n. M. a Kaplici (žulový vrch Doppler 953 m) a dále k Puchoví a zase k Něm. Benešovu, Dobré Vodě, Novým Hradům a Svinům Trhovým jako část Novohradských Hor.

O samotě vystupuje žulová partie u Chlumu, ale znovu zas žulami je vyplněn cíp u Nové Bystřice, odkudž se žuly táhnou přes Kumžák skoro až k Počátkám a odtud přes Horní Cerekev k Větrnému Jenikovu.

Také od Počátek a Žirovnice táhne se do vnitra země směrem ku Kamenici n. L. a Kardašově Řečici žula, která ve značných massách vystupuje severně od Jindř. Hradce a u Stráže proráží i údolí Nežárky.

Kolem pak souvislé hmoty žulové rozptýleny jsou ještě četné ostrůvky a částečně třetihorními usazeninami kryté.

Z těchto ostrůvků zvlášť zajímavý je Chlebovský Les u Soběslavi, jehož spodek tvoří rula žulou proražená a tato pak na povrchu je kryta třetihorními usazeninami. Větším ostrovem žulovým je také vrch Choustník a dále k severu Blaník, proslulý svou žulou turmalínovou, i v okolí Pelhřimova, Čer. Řečice, Humpolce a Něm. Brodu (Melechov, Orlov), odděleně i u Světlé n. Sáz. a Zruče přicházejí žuly různé rozptýlené. U Zruče zajímavá je žula tím, že uzavírá v sobě břidlice jinorázové,

Poslední horninou, kterou z území Českom. Vys. ještě zaznamenati dlužno, je hadec čili serpentín, často s eklogitem a pravidelně v průvodu anfibolitového kamení, zřetelně zvlášť u Lišova a u Nov. Etinku blíž Kamenice n. L.), u Bezděčína blíž Soběslavi i vůbec v širším okolí Tábora (Chýnov), Ml. Vožice, u Sellenbergu na Blanici, na Kamenu u Pacova a j. přicházející.

Druhdy bylo v obvodu Českom. Vysočiny hojně i na ušlechtilé kovy dolováno, dnes však jsou doloviska ta opuštěna. Vzpomínky zasluhují stříbrné doly u Rudolfova blíž Budějovic, v Ratibořicích a Horkách u Tábora a St. Vožice. Na Lužnici bylo i zlato rýžováno. Také v okolí Něm. Brodu (Petrkov) bývalo na stříbro dolováno, rovněž jako v okolí Humpolce u Nov. Rychnova, Čestína. Proslulé druhdy doly Kutnohorské spadají také ještě do území Českom. Vys., ač

již v díle »Posázaví« byla Kutná Hora zahrnuta. V tom okolí u Malešova bylo i proslulé lože magnetovce, jenž také na Fialníku na Sázavě je uložen.

Květena Vysočiny Českomoravské jest z nejhudších květen českých. Není tu střídání rozmanitých podkladů geo-

V žulové krajině u Kumžáku (Jindř. Hradec),

logických, schází hluboké prorvy velkých toků, není i vyšších hor ku rozvoji květeny alpské nutných. Květena teplomilná, která vyznačuje Čechy severní, chybí tu úplně, místo ní nalézáme květenu rázu podhorského a subalpinského. Jen podle

Sázavy proniká tu a tam některá teplomilná rostlina (jichž některým sdružením se říká ponticko-pannonské) do nitra vysočiny. Lesy, podhorské lučiny, rašeliny, toť hlavní význak této květeny. Úplně schází i bohatá květena jarní, která ve středních a severních Čechách nás prvním jarem vítá.

Ze zajímavých stanovisek nutno vzpomenouti hlavně rašelin radostínských u Žďáru, kol Dářka u Krucemburka, kde z nejpamátnejších rostlin na druhém místě v Čechách roste *Carex chordorrhiza* Ehrh. (ostřice dlouhokořenná), spolu s obvyklou květenou rašelinnou, jíž četné suchopýry (*Eriophorum alpinum* L. — s. alpský, *E. vaginatum* L. — s. pošvatý), s četnými jinými ostřicemi (vzácněji *Carex filiformis* L. (o. nitkolistá), *Carex stricta* Good (o. tuhá), skřipinami (*Scirpus*), sitinami (*Juncus*) dodávají nepříliš pestrého rázu. Ozdobou této květeny jest bazanovec kytkovitý (*Naumburgia thyrsiflora* Rehb.), rojovník (*Ledum palustre* L.); žoravina (*Oxycoccus palustris* Pers.) kyhanka (*Andromeda polifolia* L.) a brusnice bažinná (*Vaccinium uliginosum* L.), jak svým vždy zeleným listím, tak i nádherně zbarvenými květy. Zluční květeny vzpomínáme úhledného starčku potočního (*Senecio rivularis* Dc.), který libuje si hlavně na vlhkých, pramenitých místech a svými žlutými i pomerančovými květy jest přední ozdobou této květeny. V lesích setkáme se se vzácnějším sedmikvítkem (*Trientalis europaea* L.), vrbinou hajní (*Lysimachia nemorum* L.), kyčelnicí (*Dentaria bulbifera* L.), žluřuchou orlíčkolistou (*Thalictrum aquilegiaefolium* L.). Ze subalpínské flory uvádíme brambořík (*Cyclamen europaeum* L.), kapraď bodlavou (*Aspidium lonchitis* L.), úrazník Linnéův (*Sagina Linnei* Presl.), kuříčku jarní (*Alsine verna* Bartl.) (u Kamberka), dřípatku horní (*Soldanella montana* Willd.) Památnými svým rostlinstvem zvláštním jsou serpentiny mezi Kamberkem a Ml. Vožicí. Z typické květeny serpentínové zasluhuje tu zmínky *Asplenium serpentinum* Tausch (slezinník serpentínový). Jednotvárné kraje borů, zarostlé vřesem a planíky, krásí u Veselí, Lomnice a na Jindřichohradecku koniklec jarní (*Pulsatilla vernalis* Mill.). V háji údolí Theresienthal u Nov. Hradů snad jen zdomácněle vyskytuje se kamzičník kavkazský (*Doronicum caucasicum* M. B., viz obr.) a v lesích vůkol kručinka brvitá (*Geniata pilosa* L.). Podrobnější výzkum botanický jeví se ve Vysočině v novější době nutným.

Také po stránce zemědělské náleží Českom. Vys. ku krajinám chudším v Čechách, neboť půda většinou není příliš úrodná, takže v pahorkatině po výtce jen žito, oves a brambory se pěstují. Celý obvod této pahorkatiny nad 400 *m* nadm. výšky vyznačuje se nižší teplotou roční (prům. 6·5° Polička, 7 1° Nēm. Brod, 7·3° Tábor) a značnými nízkými teplotami zimními (až — 30° Tábor, — 32·5° Nēm. Brod). Také průměrná teplota jednotlivých měsíců značně kolísá. Niže položený Nēm. Brod (425 *m*) je studenější (17·2°) nežli výše položený Tábor (489 *m*) s teplotou prům. 18·1° v červenci. S teplotou pod 0° je v průměrné výšce 457 *m* celkem 96, nad 10° pak 152 a nad 15° jen 84 dnův. Srážek počítá se 60—70 *cm*, ve vyšších polohách 70—80 *cm*, dnů se srážkami do roka až 160. Na podzim panují husté mlhy večerní a noční, v zimě mnoho sněhu a prudké větry.

V pánvi budějovické a rybníčné planině třeboňské, kde krajina je význačna lesy, rybníky a rašelinami, panuje vyšší letní teplota a místy stoupá průměrná roční teplota až na 8 8° (Hluboká, Třeboň). Pánve ty jsou střediskem českého hospodářství rybníčného na mnoze s ohromnými tělesy rybníčnými (Rožmberk u Třeboně, Hejtmán, Staňkovský rybník u Chlumu, Vajgar u Jindř. Hradce a j.). Řeky a potoky z velké části ještě jsou čisty, takže na Vysočině v rozhraní Čech a Moravy ještě dosti je račích potoků a řeky z rybníčných končin přitékající i lepší rybnatosti se vyznačují.

Průmysl je skrovný, velkou většinou jen zemědělský (lihovary, škrobárny, pivovary, z těchto proslulý čes. akc. budějovický a kníž. třeboňský) tu a tam také textilní (Hum-polec, Nēm. Brod, výroba zboží hliněného a porcelánového (Budějovice, Zliv), tužek (čes. tov. v Budějovicích vedle něm. Hardtmuthovy), výroba nábytku (zvláště Tábor) a t. d.

Síť železniční nalézá se teprve na počátku vývoje. Teprve v nedávné době vzniklo a nově se projektuje nebo provádí několik tratí protínajících krajiny, jež bývaly nebo jsou dosud beze všeho spojení. Proto ještě na mnohé a velké vzdálenosti udržuje se spojení poštovními dostavníky, namnoze ještě příležitějšími, nežli skrovný počet osobních vlaků.

Okolnosti tuto vzpomenuté nesou samy sebou, že v mnohých končinách zachoval si lid svou ryzost jazykovou i také přichylnost k starým zvykům a krojům, po kterýchž posledních na Blatech soběslavských a dále až k Jindř. Hradci v novější době shledáno mnoho pamětihodného.

Nejzajímavější body Českomoravské Vysočiny.

A. Nejvyšší body a vyhlídky.

Zkratky: *Rz.* rozhledna, *Rs.* restaurace, *m* výška nad mořem.
V. vyhlídka.

- Bamberg** (814 *m*) 1 hod. k J. od Rožmberku *V.* až na Alpy.
Blaník Malý (564 *m*), se zříceninou kaple a pěkným pohledem na Blaník Velký.
Blaník Velký (638 *m*). Stopy hradu. Vyhl.
Čertův Hrádek u Rohozné, pamětihodné rozsochy, jež by tvořily příroz. rozhlednu, kdyby přístupnými byly učiněny. (Dopravi-li se žebřík, skvostná vyhl.)
Hammerberg u Kaplice výš. Alžbětinou a pěknou *V.* až k Alpám.
Choustník (672 *m*), zříc. hradu. *V.*
Chuchelec (823 *m*), vich u Omlenice se znamenitou vyhl. k Sev. (až ku Praze).
Jívno s výšinou (536 *m*) a pěknou *V.*
Kalvarie u Milčína. *V.* Nyní les.
Kerschbaumberg u Rožmitála (1¹/₄ hod.) blíž Rožmberku. Skvělá *V.*
Kohout (869 *m*) 2 hod. od Kaplice; pěkná *V.*
Křemešník (776 *m*) s poutnickým kostelem sv. Trojice.
Lagerberg v Rakousích (681 *m*) s pěknou vyhl. od N. Hradů.
Loreta nad Blanicí u Vlašimi: s pěknou *V.*
Mandelstein (859 *m*), vrchol Novohradských Hor. 2 hod. z Nov. hradů s vyhl. do budějovické a třeboňské pánve.
Nebelstein (1015 *m*), vrchol Novohradských Hor na půdě rakouské s uměle zřízeným výstupem k vrcholi. Krásná *V.* 4¹/₂ hod. od J. z N. Hradů.
Porubí (511 *m*) nad Jilovicemi u Borovan. Pěkná *V.*
Rozhled (Schauplatz (853 *m*) u Rožmberku. Skvělá *V.*
Sohreiberberg (929 *m*) 1¹/₂ hod. z N. Hradů, Skvostná *V.*
Svidník (735 *m*), lesnatý vrch s holým vrcholem. *V.*
Větrník (566 *m*) u Libniče. Krásná *V.* na rybníky třeboňské.
Větrov u Jankova.
Vysoká (Hochwald 1050 *m*) nejvyšší bod Novohradských hor. 2³/₄ h. od N. Hradů.

B. Místa lázeňská, letní sídla i místa přírodnicky a historicky zajímavá.

Lz. lázně, *Ls.* letní sídlo.

- Anna Sv.** *Lz.* u Něm. Brodu.
Arnoštovice u Votic s pamětihodným, restaurovaným kostelem Sv. Šimona a Judy v slohu přechodním.
Batelov (Morava), *Ls.* u stejnojmenné stanice českomor. přič. dráhy.
Bedřichovice u Loukova s velmi zajímavým románským kostelem sv. Vavřínce.
Benešov Něm. Hojně navštěvované *Ls.* s pěkným údolím Švarcavy.
Borová u Přibyslavi, rodiště K. Havlíčka.
Borovany s dvorem Trčnovským, u něhož se narodil J. Žižka; s goth. chrámem a bývalým klášterem augustiánským,
Bošilec s chrámem z doby přechodní.
Bčejovice se zajímavým kostelem románským.
Brod Německý, místo starobylé s domem Karla Havlíčka a cennými památkami. *Ls.*

- Budějovice České**, město s mnohými pamětihodnostmi. Křižovatka četných tratí.
- Bystřice Nová** se starobylým zámekem a goth. kostelem sv. Petra a Pavla.
- Cukništejn** u Nov. Hradů se zachovalým zámekem z doby rožmberské.
- Čechtice**, sídlo druhdy ryt. Bohuslava z Cechtice, skladatele písně »Kdož jste boží bojovníci«.
- Černovice** s rozsáhlým zámekem, velkým parkem a umělým chovem psů a lázněmi u sv. Anny, jež jsou výletním místem.
- Červ. Lhota** se starožitným zámekem v romantické poloze.
- Čížkov**, rodiště Fr. Rubeše.
- Deštná** s pamětihodným goth. kostelem.
- Dobrá Voda**, poutn. místo u Nov. Hradů Ls.
- Dobrá Voda**, Lz. se silnými a železitými prameny u Č. Budějovic. Zajímavý kostelík.
- Dráčov** s pamětih. kostelem z první doby gotiky.
- Dvory Nové** se z. zajímavými sbírkami vyšívání v zámku.
- Frydava** u Něm. Brodu, něm. Ls. s čes. menšinou.
- Herálec**, středisko dobře zarizeného rybníčního hospodářství.
- Heraltice (Mor.)** 3/4 hod. od Okříšk. Ls.
- Hosín** s nejstarší románskou stavbou kostela (při novostavbě z r. 1899) na Budějovicku.
- Hradec Jindřichův**, pamětihodné starobylé místo se starobylým zámekem a jinými památkami. Ls.
- Hrádek nad Blanicí**, poutn. místo s pěknou vyhl. na údolí blanické.
- Hradý Nové** se starým zámekem, druhdy sídlem rožmberským a novým zámekem z r. 1801, velkým parkem atd. Ls.
- Humpolec**, město v chráněné poloze. Ls. Odb. Kl. C. T.
- Chlum**, městečko v rybníčné a lesnaté krajině. Ls. S poutn. kostelem »Ma' a Mariacela« a zámekem arciknížecím.
- Chotoviny** se zámekem a rozkošným parkem bar. Nádherného.
- Chýnov** s velkými lomy vápennými a jeskyní v Pacové Hoře.
- Jankov**, památné bojiště z války třicetileté, kostel sv. Jana Křt. z XIII. sto..
- Jemčina**, černínský zámek s mnohými památkami.
- Jihlava**, město starobylé na půdě moravské s cílou čes. menšinou. Východiště české části českomor. přič. dráhy.
- Jiríkovo údolí** pěkné výl. místo se sklárnou u Nov. Hradů (1 3/4 h.).
- Kácov** nad Sázavou (Ls) ze zámekem ve slohu vlašském.
- Kámen**, hrad zachovalé stavby u Obratan.
- Kamenice** u L. s pamětihodnou tisíciletou lipou v zám. parku. Rodiště Fr. Jar. Vacka - Kamenického a J. Hrubého, novellisty z let šedesátých.
- Kateřina Sv.** u Počátek. Lz. a vzdolžebný ústav.
- Komáříce** s pěkným renaiss. zámekem.
- Kondrac** pod Blanicem. Ls.
- Kozí Hrádek**, nezachovalá z. ícen. druhdy útulku Husova u Tábora.
- Královice Dolní**, starobylé město se zámekem a goth. chrámem s pěkn. vyhl. k Melechovu.
- Kumzák** v žulové krajině (viklan kumžický). L.
- Landštejn**, pěkné zříc. hradu na Jindřichohradecku.
- Lešno**, zámek restaurovaný u Bystřice.
- Lhota Červená** se zajímavým zámekem.
- Libnice** lázně s rné 2 hod. od stan. Budějovic. Ls.
- Lipnice**, zříc. památného hradu s dalekou V.
- Markl**, osada se zajímavými zbytky rom. kostela na Jindřichohradecku.
- Mrákotín** a **Dobrá Voda**, Lz. a Ls. u Tetče (Mor.).
- Načeradec**, starobylé město s pamětihodným kostelem sv. Petra a Pavla.
- Neustupov** s památným kostelem románským.
- Okrouhlice** n. S. Ls. u Něm. Brodu.
- Oldřichovec** u Neustupova s pa-

- mátným goth. a restaurovaným kostelem sv. Havla.
- Omlenice** se želez. lázeňkami (něm.)
- Orel**, zříc. hradu u Humpolce.
- Ostředek**, rodiště Svatopl. Čecha.
- Pacov** se starým goth. kostelem a zámek v býv. klášteře.
- Pacov**, Hora s jeskyní krápníkovou a lomy vápencovými u Chýnova
- Pelhřimov**, město starobylé, kde konány sněmy strany pod obojí. Mnohé památky.
- Petrkov** u Něm. Brodu, lázenky s uhlič. mírně železitým a sirným rramenem. Též parní lz.
- Planá** s novým zámek hr. Har-racha ve Strkově. I.s.
- Počátky**, rodiště Tomáše Pešiny z Čechorodu a paedagoga Jak. Škody; na blízku Lz. sv. Kate-riny.
- Pohled** u Něm. Brodu. Ls.
- Polná**, město v lesnaté krajině. Ls. Zámek část. ve zříc.
- Pořešín**, zříc. hrádku $1\frac{3}{4}$ hod. od Kaplice.
- Postupice**, Ls, $\frac{1}{4}$ hod. od stanice Jemniště-Postupice.
- Přibyslav** s nedalekým pomníkem Jana Žižky z Trocnova na místě jeho úmrtím.
- Puchoř** s Ls. na Šanci.
- Ronov** zříc. hradu u Přibyslavi.
- Rožmitál**. Ls. u Rožmberka.
- Rychnov n. Malší** s poutn. místem u P. Marie Sněžné.
- Rychnov Nový** ze zámek úpravy stol. XVI. a s umělým chovem pstruhů.
- Řečice Červená**, starobylé město s velkolepým zámek.
- Řimov**, poutn. místo na rozhr. ná-rodnostním u Budějovic.
- Slatina Červená** (Rothes Moos), nej-větší rašelinisko jihočeské. 2 h. od N. Hradů.
- Sokolčl**, zříc. hrádku $1\frac{1}{2}$ hod. od Kaplice.
- Soběslav**, starobylé město na L. Ls.
- Staré Město** pod Landsteinem, sta-robylé město s pamětihodným kostelem.
- Stráž**, starožitné městečko se zbytky starého hradu při nov. zámku. Výroba rašelinné měli.
- Stropnice** u Nov. Hradů. Něm. Ls.
- Střeziměř** s goth. kostelem sv. Karla z 15. stol.
- Stupčice** s léč. ústavem dra Krou-ského pro rekonvalescenty.
- Suehdol**. ves pohraničná, Ls. Starý goth. kostel.
- Svěboby** u Nov. Hradů se zacho-vaným zámekem z doby rožm-berské.
- Sviny Trhové** s goth. kost. Naneb. P. Marie. Sídlo druhdy Slavní-kovcův.
- Šellenberk**, zříc. hradu u Vožice.
- Šicendorf Něm.** Smíš. obec. Ls. u N. Brodu.
- Štítné**, sídlo druhdy Tómy ze Štít-ného.
- Tábor**, památné město se železi-tými Lz. v Celkovicích a spo-jeno elektr. drabou do lázní v Bechyni n. L. Viz díl XI.
- Těchobuz**, vesnice s tvrzí a dvo-rem Talmberkem.
- Telč** (Mor.) Ls. s blízkými lázeň-kami Dobrou Vodou.
- Třeboň**, proslulé středisko rybníč-ního hospodářství. Krásné vy-cházky. Hrobka kníž. Schwar-zenberků. Ls.
- Velešín**, rodiště Kamarytovo, sta-nice linecké drahy pro Krumlov.
- Veseli n. L.**, rodiště Václava Fi-lípka. Starobylý románský ko-stel a stará radnice.
- Vir**, středisko (Ls.) t. zv. Česko-moravského Švýcarska. Výletní R.
- Vlašim**, starobylé město, rodiště Serváce Hellera. Zámek a park kníž. Auersperga.
- Vočice**, město starobylé při dráze Frant. Josefa.
- Vožice Mladá**, starobylé město s četnými památkami.
- Zámek Žofiin**, $3\frac{3}{4}$ hod. od N. Hradů, středisko podzimních a zimních lovů v Novohradských lesích.
- Zlukov**, rodiště J. Slukova u Veselí n. L.
- Želiv**, starobylý klášter v krásné poloze nad Želivkou.
- Žirovnice** se starožitným hradem
- Žumberk** u Nov. Hradů se zacho-vaným zámekem rožmberským.

Cestovní rozvrh.

Území Vysočiny Českomoravské je nyní již sice přístupno několika tratěmi železničními, ale vozba na těchto, kromě obvodních tratí dráhy Františka Josefa a Spejovací dráhy jiho-severoněmecké provozuje se celkem s malou rychlostí a také jízdní řády ukazují průměrně málo vlaků, takže přístup není tak snadný a rychlý jako do jiných území. Je proto také území toto řídko navštěvováno, ač by toho mnohé body po stránce historických památností i po stránce krajinářské plnou měrou zasluhovaly. Pokud této se týče, směřují hlavní proudy buď přes Něm. Brod na Jihlavu a Počátky, nebo přes Tábor na Pacov a Pelhřimov nebo přes Veselí na Jindř. Hradec nebo Třeboň, přes Budějovice na Nové Hradky a konečně i posázavskou drahou na Ledec a Světlou.

Proto také řídě se těmito přirozeně danými poměry, rozvrhl jsem celé území na těchto šest tratí:

- Trať I. Praha. Tábor. Budějovice. Freistadt. Puchov. Vitoraz. Cmunt.
- Trať IIa. Budějovice. Cmunt. (Budějovice—Třeboň.)
 - b. Veselí. Cmunt.
- Trať IIIa. Veselí. Jindřichův Hradec. N. Bystřice. Cmunt.
 - b. Jindřichův Hradec. Horní Cerekev.
- Trať IVa. Tábor. Pacov. Pelhřimov. Horní Cerekev. Jihlava.
 - b. Obratany. Kamenice n. L. Jarošov.
- Trať Va. Benešov. Vlašim. Ledec. Světlá n. S.
 - b. Vlašim. Ml. Vožice. Hory Ratibořské. Tábor.
 - c. Vlašim. Čechtice. Želiv. Humpolec.
- Trať VIa. (Praha). Světlá n. S. Brod Německý. Jihlava. Okříško. Vel. Meziříčí.
 - b. Něm. Brod. Humpolec. Pelhřimov.
 - c. Něm. Brod. Přibyslav. Žďár. Nov. Město. Bystřice. Boskovice.
 - d. Žďár. Jihlava.

Jak patrně, je tu zabrána do Průvodce značná část území Moravy a Rakous. Zcela přirozeně, neboť Českomoravská Vysočina prostírá se i za pohraniční předěl a vykazuje na mnoze i na Moravě a v Rakousích partie význačné a překrásné, jichž nelze pominouti. Stačí připomenouti na př. jen Českomor. Švýcarsko, údolí Jihlavy a Švarcavy, vrcholy Novohradských Hor na území rakouském, české osady za hranicemi českými v Dol. Rakousích.

Výběr výletů.

Z Prahy, jako střediska země, polodenních výletů do území tohoto konati nelze a výlety celodenní obmezují se jen na několik málo míst při trati Františka Josefa. Tyto shodují se z velké části s těmi, jež uvedeny jsou v díle IV. (Posázaví) a díle XI. Střední Povltaví, pokud se týče výletů přes Benešov, Votice, Sudoměřice, Tábor, Čerčany, Šternberk a Ledec. Pro krátkost vybývajícího času nelze při vzdálenějších stanicích kromě návštěvy místa pomýšleti na vzdálení se dále od stanice.

Jest proto lépe voliti za výchozí stanici některou z hlavních křižovatek železničních na obvodu území a těmi jsou Tábor, Veselí, Budějovice. Něm. Brod a Jihlava, kterých poměrně snadno dostihnouti lze na př. z Prahy vlaky odpodenními nebo večerními na noc.

Jednodenní výlety z Prahy.

1. Benešov. Postupice. Lešno. Bystřice nebo naopak.
2. Vlašim—Blaník.
3. Bystřice. Lešno. Ouběnice nebo Tomice. Ouběnice. Jankov. Votice nebo naopak.
4. Votice. Neustupov. Milčín. Stupčice (nebo zast. Milčín).
5. Heřmaničky—Sedlec. Arnoštovice. Sulkov. Milčín. Stupčice (nebo zast. Milčín).
6. Milčín (zast.). Ml. Vožice, stejnou cestou zpět na Stupčice, po případě Sudoměřice.
7. Chotoviny. Ratibořice. Tábor nebo opačně. (Viz č. 9).
8. Tábor (po dostavění elektr. dr.). Ratibořice. Ml. Vožice a zpět nebo z Ml. Vožice dle č. 6.
9. Tábor. Dobrovice (zast.). Ratibořice. Chotoviny.
10. Tábor—Chýnov. Pacová Hora.
11. Tábor. Obratany. Svidník. Cernovice.
12. Tábor—Obratany (po otevření tratě do Kamenice). Kamenice n. L. Jarošov. Hradec Jindř. Veselí a zpět nebo z Kamenice přes Obratany zpět.
13. Tábor—Obratany, hrad Kámen. Pacov.
14. Tábor—Pacov.
15. Tábor—Choustník (jen pro statné chodce) nebo snadněji Chýnov—Choustník.
16. Tábor—Kozí (Planá).
17. Pelhřimov.

18. Planá n. L. Strkov. Kozí. Tábor.
19. Soběslav s blízkým okolím.
20. Veselí n. L.
21. Jindř. Hradec (5 hodin času).
22. Třeboň—rybníky.
23. Cmunt s nejbližším okolím.
24. Budějovice (jen rychlíkem), možno ale učiniti výlet na Hlubokou, do Dobré Vody, Libniče nebo jinam do okolí.
Směrem na N. Brod—Jihlavu podniknouti výlet jednodenní, není ekonomické, ač ovšem dosáhnouti lze obou těchto míst i vrátiti se zpět.
25. Kácov—Ledeč (v každém místě jen 2 hod. času).
Kdo dojel na noc do Tábora, Veselí, Budějovic, N. Brodu, Jihlavy nebo Jindř. Hradce, najde již při dotyčných místech v podrobné části průvodce případné výlety.

Dvoudenní výlety z Prahy.

26. Vlašim. Blaník. Ml. Vožice. — Ml. Vožice. Milčín — nebo Neustupov—Votice — nebo Ratibořice—Tábor.
27. Votice. Neustupov. Ml. Vožice. — Ml. Vožice. Ratibořice. Tábor nebo z Ml. Vožice do Milčína — etc. do Sudoměřic.
28. Heřmaničky. Sedlec. Arnoštovice. Sulkov. Milčín. Ml. Vožice. Druhý den jako při č. 26. neb 27.
29. Tábor. Obratany. Kámen. Černovice. — Černovice. Choustník. Tábor nebo Černovice. Kamenice n. L. Hradec Jindřichův. Veselí.
30. Tábor. Chýnov. Pacová Hora. Choustník. — Choustník. Kozí. Tábor.
31. Pacov. Hořepník. Čer. Řečice. — Červ. Řečice (Želiv). Pelhřimov.
32. Jindř. Hradec. — Jindř. Hradec. Počátky. Sv. Kateřina — Jihlavka. Horní Cerekev. Pelhřimov. Tábor.
33. Třeboň. Rožmberský rybník. Svět a Opatovický etc. Druhého dne přes Líšov do Budějovic nebo přes Lomnici (také přes Slavěnice) do Ševětína nebo podle Nové Řeky do Chlumu a ze stanice Chlumu—Pílaře zpět.
34. Chlum s okolím a druhého dne podle N. Řeky do Třeboně nebo do Stráže.
35. Jindř. Hradec. — Druhého dne drahou do N. Bystřice a pěšky do Cmuntu.

36. Budějovice (jede-li se rychlíkem, zbudou v Budějovicích 4 hod. času; odpoledne dále do N. Hradů. Druhého dne výlet do Novohradských Hor a návrat.
37. Kaplice (rychlíkem). Novohradské Hory. Nové Hrady a přes Budějovice zpět.
38. Freistadt a přes Novohradské Hory do Nov. Hradů nebo do Kaplice.
39. Světlá. Lipnice. Něm. Brod. Druhého dne Přibyslav. Žižkův pomník. Borová. Pohled—Něm. Brod. (Do Přibyslavi drahou). Nebo druhého dne z Něm. Brodu do Polné a zpět.
40. Skalice—Boskovice (rychlíkem nebo nočním vlakem). Odtud do Rověčina poštou nebo Bystřice drahou a do Českomor. Švýcarska. — Vir, Druhého dne zpět.

Několik výletů třídních.

V obvodu Českomoravské Vysočiny jsou body, jež zaslужují více nežli chvilku pobytu a ovšem i svou vzdáleností více času vyžadují. Těm věnujme výlety třídní nebo i delší, jimiž také větší část kraje seznati možno.

41. Krajina mezi Vlašimí a Tábořem s Blaníkem, Ml. Vožicí (Šelenberkem), Milčínem a Neustupovem hodí se výborně k výletu třídnímu, ježž si zkombinujeme dle č. 26—28.
42. Krajina mezi Obratany (hrad Kámen), Pacovem, Červ. Řečicí a Pelhřimovem je rovněž velmi vděčna, zvláště historickými památkami. Kombinujeme dle čís. 29—31.
43. Tábor sám s Choustníkem a Kozím a Planou n. L. je vděčný objekt pro výlet třídní. První den věnujme Táboru s jeho nejbližším okolím (viz díl XI.), druhý den Chýnovu a Choustníku, třetí výletu přes Kozí na Planou n. L.
44. Rybníčná krajina u Třeboně a Chlumu pozná se pěkně třídním výletem. Třeba věnovati první den Třeboni samé a Rožmberku, druhý den cestě do Chlumu, nejlépe podle N. Řeky. Třetí den pěknému okolí Chlumu (vděčný výlet na rybník Stankovský a p.).
45. Vzácný je Jindř. Hradec, do něhož se stihne prvního dne až po polednách, takže vhod mu věnovati i část druhého dne; odebrati se odtud do Počátek a Žirovnice, seznati lázně sv. Kateřiny a třetí den věnovati Jihlavě.

46. Část Posázaví (viz díl IV.) mezi Kácovem, Ledčem a Světlou, s výletem na Lipnici a s Něm. Brodem i jeho okolím seznati lze jen výletem aspoň tří denním.
47. Okolí Humpolce se Želivem a Červ. Řečicí a konečnou stanicí Pelhřimovem nebo Pacovem je rovněž vděčná půda pro výlet tří denní.
48. Jeďte rychlíkem do Skalice—Boskovic (Mor.) a dejte se odtud do Bystřice. Navštivte Vír v Českomoravském Švýcarsku, na Švarcavě a dejte se pak přes Nové Město Mor. do Žďáru, odtud přes Přibyslav do Něm. Brodu. Statnému turistovi stačí na to tři, méně statný volí raději čtyři dny.
49. Budějovice s Hlubokou a celým zajímavým okolím jsou rovněž vděčnou půdou pro výlet tří denní.
50. Novohradské Hory, málo všimané, ale velmi půvabné s východiskem nejlépe z Nov. Hradů, ale také z Kaplice nebo Freistadtu zasluhují výlet nejméně tří denní, ač i pro 4—6 dní jsou velmi vděčné.

Okružní cesta prázdninová Českomoravskou Vysočinou.

Taková okružní cesta měla by býti častěji na programu našich prázdninových turistů, kteří z pravidla navštěvují jen nejlákavější kraje s dobře upravenými cestami (Šumavu, Krkonoše a p.), zanedbávající kraj převahou nebo úplně český, který by zasluhoval pozornosti plnou měrou,

Návrh ieden, který ovšem může býti rozmanitě obměňován, tu doplňuji jako projekt, krajinu nejrozsáhleji vyčerpávající:

Z Prahy volena trať dráhy Františka Josefa do Benešova. Neopomeňme přes Vlašim navštívit Blaník, jako první vynikající bod Vysočiny a sestupme odtud do Ml. Vožice, nad níž navštívíme i zříceniny Šelenberku. Kdo má více času, nepůjde do Vožice přímo, ale učiní okliku přes Jankov na pamětihodný Neustupov, dá se na Milčín, se Šibeníku nebo Kalvarie přehlédne daleký kraj (po případě z Neustupova odbočí přes Smilkov, Albrechtice s pamětihodnými stavebními památkami). Z Ml. Vožice pak přes Ratibořice dá se do Tábora. (Přímý směr vyžaduje 2—3, s oklikami 4 až 5 dnů). Táboru třeba věnovati aspoň den, možno si vyjít do Pintovky a na Hylačku (s vyhl.) nebo také dle dílu XI. udělati krásný jednodenní nebo půldenní výlet na Pří-

běnice. Z Tábora do obvodu Českom. Vysočiny vede cesta přes pamětihodné Husovo útočiště Kozí na Choustník se sestupem do Chýnova a výletem na Pacovou Horu, načež u Obratan navštívíme hrad Kámen; máme-li dosti času, učiníme odbočku přes Černovice do Kamenice n. L., jinak ale dáme se přímo do Pacova a Pelhřimova, nevynecháme Červ. Rečice a Želiva, kudy se dáme na Humpolec a do Něm. Brodu. (Tato část cesty vyžaduje aspoň 7 dnův). Z něm. Brodu vede nás cesta do Jihlavy (s ev. odbočkou do Polné) na Počátky s návštěvou lázní sv. Kateřiny a do památného Hradce Jindřichova (s ev. odbočkou k Nové Bystřici) a přes Stráž do Třeboně, odtud přes Chlum do Cmuntu. (Vyžaduje 6 dní bez odboček, s nimi 9—10 dní). Ze Cmuntu navštívíme Novohradské Hory (třeba přes N. Hradý) a dospějeme do Budějovic, jimž a jejich okolí věnujeme podle svého času 2—4 dny. (Celkem tato část vyžaduje 5—8 dnův). Z Budějovic dáme se přes Cmunt do Švarcavy a dále přes Slověnice a Jemnici do Mor. Budějovic a přes Okříško do Vel. Meziříčí, dále do Bystřice a Víru v Českomoravském Švýcarsku na Švarcavě, odkudž přes Nové Město Mor. dáme se na Ždár, Příbyslav a Něm. Brod, do Sytlé n. S, s výletem na Lipnici a přes Ledec a Kácov do Čerčan, kde cestu ukončíme. (Tato poslední část vyžaduje 10—12 dnův).

Pokyny cestovní.

Území Českomoravské Vysočiny je vlnitou kopcovinou, která se pohybuje velkou většinou v značnější nadmořské výšce a v úklonech proti nepříznivým větrům, s čímž souvisí jistá drsnost podnebí, citelná dlouho do léta, nezřídka i v létě, ale jistě i záhy na podzim. Místy je tato drsnost zmírněna i ve větších výškách (do 700 m) vydatným krytem lesův (na př. u Počátek). V jižních pomezních končinách neschází vrcholů s pěknými výhledy, vystupujících do 800 až 1000 m.

Naproti tomu v pánvi budějovické a třeboňské možno se vždy připravit na značná horka, ale také na mlhy a deště.

Proto v tomto území turista musí vždy býti připraven na značné změny v teplotě i počasí vůbec a také volbu doby svých výletů musí dosti opatrně zařizovati a v oděvu svém náležitě se opatřiti. Stává se, že i v červenci a ještě jistěji v srpnu zažije za noci počasí v pravdě mrazivé. (U Hlinska, Něm. Brodu, Pelhřimova a j.)

Tím důležitější jest tu pak zachovávatí zdravotní pravidla, jež platí pro chůzi a všechna ostatní opatření:

Do vrchu stoupej stejnoměrně a zdlouha. Citiš-li únavu svalů v lýtkách a stehnech, omej se mírně studenou vodou a po osušení líhem anebo kořalkou. Dospěv na konečnou stanici, neoddávej se ihned úplnému klidu; po malém odpočinku mírný pohyb velmi osvěží a zabrání i zlenivění a stuhnutí svalů, jež jinak se dostaví a nerado povoluje. Dostavuje-li se nezkrotná žízeň, uhasíš ji nejlépe vodou s vínem anebo citronovou limonadou, nikdy lihovinou, která zdá se z počátku osvěžovati a později pak tím větší únavu vzbuzuje.

Výzbroj cestovní. Pěší turista oděje se pokud možno lehce, učiní však dobře, vezme-li s sebou lehký nepromokavý plášť (po případě jednu neb více košil k výměně na noc). Klobouk buď lehký, plstěný. Nejvhodnějším zavazadlem jest *s t a h o v a c í v a k*, jenž nosí se na zádech zavěšený a o kříž opřený. Opěradlem nejlepším jest pevný deštník nebo hůl deštníková, zobcem okovaná. Kdo počítáš s noclehy a několikadenní cestou, vezmi s sebou: mýdlo, ručník, hřeben, kartáček na zuby, kartáč na oděv, nůž se zátkopáčem, jehlu, nitě, knoflíky k zapichování, anglickou náplast, kapky opiové proti kolice a průjmu, natron bicarbonicum proti žíze, jelení anebo salycilový lůj, nebo místo toho mandlový olej proti opruzení, dále trochu citronové kyseliny k uhašení žízně. — Zdá se toho býti mnoho, ale míjíš-li větších měst, nezbyvá než se tím vyzbrojiti. Však i v městech nenajdeš v hostinci mýdla a j. toaletních potřeb. — Pro cyklisty jest dost pěkných silnic, stoupání většinou mírné. Fotograf amatér pochodí nejlépe s ruční komorou filmovou. Pro jednodušší tury dostačí úplně mapky tomuto průvodci připojené. Kdo cestovati chce podrobněji, opatří si mapy generálního štábu (v měřítku 1 : 75.000) list po 1 K, na plátně po 1·80 K a sice:

Pásmo 7. col. XI. Sedlčany—Ml. Vožice, pásmo 7. col. XII. Ledeč—Vlašim, pásmo 7. col. XIII. Něm. Brod, pásmo 7. col. XIV. Polička. Pásmo 8. col. XI. Tábor, pásmo 8. col. XII. Kamenice n. L., pásmo 8. col. XIII. Jihlava. Pásmo 9. col. XI. Třeboň, pásmo 9. col. XII. Jindř. Hradec. Pásmo 10. col. XI. Nové Hrady. Pásmo 11. col. XI. Kaplice.

Kromě těch levnější a dost podrobné jsou Kotyškovy mapy (měřítko 1 : 200.000), vydané firmou Bursík a Kohout po 80 h napnuté.

Konečně pak velmi průzračné jsou Srpovy mapy (bez terrainu), z nichž hodí se tu listy (po 60 h, na plátně po K 1:10). 1. Benešov—Sedlčany. 10. Vlašim—Ledeč. 11. Tábor—Milevsko. 15. Pelhřimov—Pacov—Humpolec. 33. Budějovice—Třeboň—Krumlov. 28. Vyšší Brod—Rožmberk. 40. Litomyšl—Polička—Č. Třebová (částečně), 42. N. Brod—Polná—Jihlava. 44. Jindř. Hradec—Kamenice—Počátky. 46. Nová Bystřice.

Na mapy je dobře opatřití si brašničku z nepromokavé gutaperči průhledné, na niž narýsována je $\frac{1}{2}$ —1-kilometrová síť. (V obchodech s vojenskými potřebami.)

Útraty. Na Českomor. Vysočině cestuje se vůbec levně. Pěší turista, jenž požadavky své nepřehání a přec přístupné pohodlí i požitky si přeje, vystačí snadno se 4—5 K denně, skrovnější i 3 K. Zřídka (jen ve městech) lze počítati s obědem, nicméně všude dostati lze nějaké občerstvení; jen tam, kde větší vzdálenosti sledujeme krajinami řídkěji obydlenými, dobře jest nějakým proviantem se opatřití.

Cesty a prostředky dopravní, průvodčí. Kromě železničního spojení je zde ještě hojně spojení poštovního. Ve venkovských městech povoz 2-spř. na půl dne 6 K, na den 10—12 K. Cesty jsou jen zřídka značkovány.

Vysvětlivky k textu »Průvodce«. Používám dvojího rozdělení textu: přes celou šířku strany tištěny jsou texty o hlavních stanicích a hlavní tratě, dvousloupcově odbočky a jednotlivé výlety; kdo sleduje na př. hlavní trať; vynechává všechen dvousloup. hustější tisk a pokračuje dle tisku řidšího, přes celou šířku strany jdoucího. Vzdálenost určujeme dle kilometrů (*km*) a času (hodin = hod., minut = m, při čemž 1 *km* v rovině = 12—15 min. v terrainu vystupujícím 20—30 m); čísla v závorkách značí vzdálenost od východiska, čísla bez závorek vzdálenost od posledního stanoviště. Jinak užívám zkrácenin jen nejnnutnějších.

v l. = v levo,

v pr. = v pravo,

J. = jih,

S. = sever,

SV. = severovýchod,

SZ. = severozápad,

Z. = západ,

V. = východ.

JZ. = jihozápad,

JV. = jihovýchod,

n. m. = nad mořem

m = metrů,

vyh. = vyhlídka,

nád. = nádraží,

kost. = kostel,

h. = hotel, hostinec.

* a ** označeny partie zvlášť pěkné a zajímavé.

Místo věčné. Pevný bod pro hypsometrická měření u Lišova.

Trat I. Benešov-Tábor-Veselí-Budějovice-Gaisbach.

Rozhraní trať mezi Středním Povltavím (díl XI.) a Českomoravskou Vysočinou. Najdeme proto hlavní zřetel k západnímu jejímu boku v díle XI., kdež jen některých důležitějších bodů boku východního vzpomenuto, k nimž tuto hlavní zřetel je obrácen.

Benešov, současně počáteční stanice odbočné tratě II.a) k Vlašimí a východiště pěší tratě dílu XI. přes Konopiště-Neveklov do Sedlčan, opouštíme drahou Frant. Josefa zprvu k J., sledující text dílu XI. přes Tvoršovice do

Bystřice, od níž $1\frac{1}{2}$ km vzdálen je zachovalý hrad **Lešno**, jehož návštěvu možno spojit s pěším pochodem do

Jankova a Votic. Od stanice podleryb. Splavu (Bystřice zůstane v pr.) $\frac{1}{2}$ km k rozc. a zde v pr. 1 km na

Lešno v úbočí lesnatých pahorků, jež Čeněk Daněk z Esse v původní podobě v letech 70. min. století obnovil. Zal. ve 14. stol. Benešem z Dubé, nejspíše předkem Roháčů z Dubé. R. 1467 dobyl hradu Jiří Poděbradský proti Petrovi Holickému ze Sternberka, však r. 1478 Petr po docíleném míru zas jej ujal. Také na Kavčích Hořech, nad Lešnem se vypínající, býval prý hrad a pod ní k S., kde je dvůr Pecinov, bývala ves a tvrz toho jména, sídlo nábož. sekty bratří Pecinovských, kteří neměli kněží. Při rybníce Splavu, okolo něhož se cesta vede, upálilo vojsko Albrechta Rakouského, Zik-

mundovi na pomoc táhnuvší, dva kněze pod obojí. — Pod Kavčích Horou za zámek u dvora k S. silnicí, později lesem pod Žebrákem (589 m, v l.), jdeme přes **Jinošice** (5 km), $\frac{1}{2}$ km za nimi rozc. V l. malá odbočka $\frac{1}{2}$ km do Ouběnic, kde při kostele stávala tvrz Hroznať z Ouběnic, jejíž zbytky teprve nedávno byly rozebrány. Nový kostel sv. Markéty má věž a loď románskou, presbyterium pak ranně gotické, vnitřní zařízení moderní, ale s pěknou empirovou cínovou křtitelnicí z r. 1819. Krásný zvon s reliéfy z roku 1519. Hrobka Radeckých z Radče. — Od kost. polní cestou k Z. $\frac{1}{2}$ km na původní silnici a touto dále k JV. přes lesnatý Lísk a Lhotu Jankovu do

Jankova (23 km) a zpětným směrem dle str. 12. do **Votic**.

Sledující dále trať železniční dle dílu XI. přes **Tomice** a **Tožice** stihneme nejprve stanici **Votici-Veselka** (omáibussy od Čer. Koně a od Veselých z Votic), kde odbočuje trať do **Sedlčan**, později zastávku **Votice** město, $1\frac{1}{2}$ km od místa vzdálenou. Kdo prohlédnutí si chce město, dosti pamětihodné, nahlédne do dílu XI.

Výlety z Votic.

1. Jankov. Louňovice. Blaník (19 km). Ulicí k Jankovu na konec města; kde v pr. odbočuje silnice k Milčinu; touto $\frac{1}{4}$ hod. a v l. vzhůru ke kapli sv. Vojtěcha z r. 1680, při kapličce prostý žulový stůl (obětní kámen) na vrcholu **Větrova** (679 m), nejvyššího bodu v okolí, odkudž je krásný rozhled, zejména k Jankovu a bojiště z r. 1645, kde Švédy pod forstenem poražen byl rakouský vůdce **Hatzfeld a Götz** (Kec u Jankova), jenž tu i padl. Sestoupivše k SV, přes samoty **Větrov** zvané k silnici Jankovské, dáme se touto k V. do **Otradovic** (4 km) Neustupovských neboli Bílých, kde

ve dvorci spatřují se zbytky zámku ze 17. stol. a přímo dále přes **Otradovice** **Jankovské** neboli **Červené**, známé pěknými nálezy goth. kachlů z 15. stol. do **Jankova** (8 km), kde zajímá kostel sv. Jana Křt., stavba ze 13. stol., však v 17. stol., ve věži i r. 1819 opravovaná. Na hl. oltáři sousoší sv. Anny s Ježíškem a P. Marie z 1. pol. 16. st., pěkná rokoková socha sv. Jana Křt. a na postr. oltářích podobné sochy sv. Filipa a Jakuba. Vzácné umělecké ceny je řezba ze zimostrázu »Snímání s kříže« z 1. pol. 18. stol. — Ve zbytcích tvrze ze 17. stol. zřícena je škrobárna a lihovar. Z

Jankova máme jen 1/2 hod. do Ratměřic, jejichž kostel sv. Havla má románskou loď s goth. kněžištěm ze 14. stol. Úměrná stavba opravena r. 1855 a r. 1865 rozšířena o sakristii a oratoř. Oltář ze 17. stol. má slušný obraz sv. Havla. Zámek vystavěný Rudolfem z Talmberku, jenž zemřel r. 1705, v novější době úplně zmodernisován a pěkným parkem opatřen.

2. Neustupov. — Ml. Vožice (18 km). Silnice vede jako při č. 1. na Bílé Otradovice a odbočkou k J. odtud do Neustupova (8.5 km). Turista vzdálenější spojí výlet s návštěvou Větrova a kaple sv. Vojtěcha dle č. 1. sestoupiv do Větrovských samot, odkudž do Neustupova vede přímá cesta (5 km). Neustupov sám jako starobylé město se vzácnou památkou stavitelskou (románským kostelem Nanebevz. P. Marie) stojí za návštěvu. K němu přistavěná kaple sv. Jana i klenba lodí pocházejí však z konce 17. stol., sakristie a svrchní patro věže z r. 1757, baňovy kryt. z r. 1768. Vnitřní úprava rokoková z 2. pol. 18. stol. Cetné náhrobky Kaplířův a Malovcův. Kostel býval spojen dřevěnou chodbou, nyní snesenou se zámkem z konce 16. stol., jenž má v zadním křídle pěknou logii. Stojí na místě tvrze, jež bývala sídlem Radimských ze Slavkova. R. 1621 pochováno tu tělo posledního zdejšího pána z rodu Kaplířů (Kašpara Kaplíře ze Sulevic), jehož hlava na mostecké věži vystavená, teprv r. 1631 Pavlem Kaplířem Votickým v Týně pražském pochována. Byl tu pak pánem pověstný Martin Huerta. Sledujeme pak dále silnici směrem

JV. zprvu malými osadami, tu a tam i rozptýlenými lesíky do Zahradky (9 km) a jednotvárnou krajinou přes Neskov do Ml. Vožice (18 km, viz str. 25.). Kdo nechce do Vožice, ani vrátí se do Votic, sleduj č. 3. do Milčína.

3. Milčín (Milčín zast. nebo Stupčice). Kdo nechceš vynechat zajímavého Neustupova, sleduj nejprv směr č. 2. na Neustupov a dej se odtud polní cestou 1 1/2 h. do Milčína. Přímou do Milčína vede z Votic tábořská silnice k J., po úpatí Větrova s kaplí sv. Vojtěcha (v l.) a vysokého Polena (625 m, v pr.) do lesnaté a malebnější partie Mezi Vraty, kdež na výšině stojí ranně gothický Oldřichovecký kostel sv. Havla r. 1897 pěkně obnovený. Babinným Koutem pod Žalovou, nyní modřiny porostlou Kalvarií (696 m), s obmezenou nyní vyhlídkou (k Sumavě, na Českomoravskou Vys. přes Blaníky k Vlašimi; viděti byvá Loretu u Vlašimi a někdy až kapličku u Labs. Týnice, k severu se dohlédá i Říp a k J. Štýrské Alpy), a pod níž přímo leží Milčín (9 km) se starožitným goth. kostelem ze XIV. stol., při němž až do r. 1420 bylo sídlo dekanatu vltavského. Od kostela k Z. polní cestou dostaneme se k zastávce (6 km), poněkud vzdálenější je stanice Stupčice; k této jdeme nejprv 1 1/2 km silnicí tábořskou k J., pak polní cestou v l. (při odbočkách v l.). Nad stanicí Stupčickou spatřujeme ještě pensionát dr. Krouského pro rekonvalescenty. Z Milčína vede k JV. jednotvárná silnice 21 km přes Záhoří, Petrovice a Zhoř do Ml. Vožice (str. 25).

Nejbližší zajímavou stanicí za Voticemi jsou

Heřmaničky-Sedlec, jednak jako východistě na Prčice-Sedlec, hrad Zvěřinec, Cunkovský hřbet atd. (viz díl XI.), jednak jako východiště do blízkých zajímavých míst jako jsou Arnoštovice a Smilkov. Těmito místy možno voliti cestu na

Milčín, po případě i **Ml. Vožici**. Od stanice silnicí malý kousek k S. na rozcestí a přímo dále podle tratě na cestu, jež z Heřmaniček vede do Arnoštovic ($1\frac{1}{2}$ h.), kdež stojí za shlédnutí znamenitá památka stavitelská: kostel sv. Simona a Judy v původním přechodním slohu XIII. stol. roku 1892 restaurovaný. Jen věž pochází z r. 1732. Vnitřní výprava je barokní rázu Widemanova z pol. 18. stol., také cinová křtitelnice a stříbrná věčná lampa z téže doby, starší je pěkně kovany kříž na zevnější zdi za hlavním oltářem. V sakristii pěkná zpovědnice a a dubové sochy z konce 17. stol., v presbyteriu pěkný náhrobní kámen Pecelia z r. 1567. Za kostelem v l. na polní cestu k JV. podle pěkného barokního sousoří sv. Jana a Pavla z r. 1761 k silnici, po které od výše naznačeného rozc. půjde, kdo nechtěl jít do Arnoštovic a jde dále v l. do Smilkova, pěkně v údolí položeného se zámek a parkem, kdež původně byli sídlem rytíři ze Smil-

kova, pak Vejrhákové z Koutův a poč. 17. stol. páni z Talmberku. Nyn. zámek pochází ze sklonku 17. stol. a byl v novější době z části obnoven a zgotisován. Zvláště virtuosně tesané allegor. sochy Lazara Widemana z 18. st. a socha Herkula z 18. stol. poukaj. pozornost. Celek hyzdí jen nevkusná budova nad theatronem v novější době postavená. V kapli sv. Anny při zámku zajímá oltářik slušně ze dřeva řezaný s obr. sv. Rodiny s krucifixem ze slovniny. Za dvorem rozvětvují se silnice k S. do Votic, k vých. do blízkého Oldřichovce, kde za shlédnutí stojí na výširě stojící kostel sv. Havla v původní rané gothice ze 14. stol., r. 1597 pěkně obnovený. Kromě novodobého oltáře (ze starého zbyly jen slušné barokové sochy) je tu pěkné gothické sanktuarium. Z Oldřichovic k J. silnicí dle č. 3. na str. 24. dojdeme do Milčína (10 km), neopomenuvše užití vyhl. s Kalvarie nebo řídíme se dále pokyny na téže stránce danými.

Trať od Heřmaniček nemá pro Českom. Vys., pokud již jsme se jí nedotkli, důležitosti, vyjímaje zastávky pro Milčín, stanice Stupčice s pensionátem Krouského a s možností výletů na Milčín. Teprve

Sudoměřice (zajímavější stránku viz v díle XI.), mají příhodné, ač velmi zdoluhavé pošt. spojení (2 hod.) do

Ml. Vožice (viz trať II. b.). do Hoštic a při rozc. v pr. přes Cesta vede nejprve 3 km do Nemysle se zámek hr. Deyma, kdež obrací se k S. (v l. odbočka Vožice.

Minuvše ještě Chotoviny pokocháme se skvělým pohledem na

Tábor, jemuž v díle XI. věnována hlavní kapitola, zejména se zřetelem na jeho spojení s Pískem, Bechyní a Týnem n. V. Spojení jeho s Ml. Vožicí, jež má býti skutečně prodloužením elektr. dráhy Bechyně-Tábor hledí trať II.b) tohoto dílu. Dalšího pak spojení do území Českom. Vysočiny hledí trať III.a) směrem na Horní Cerekev.

Výlety z Tábora. (Do Českomor. Vysočiny).

*1 Kozí (v lidu Kozlíhrádek). zříc. hradu, pamětihodného přebýváním Husovým, když r. 1412 opustil Prahu, aby nestal se příčinou nových a větších různých. Hus kázával tu v celém okolí a napsal tu značný počet svých nejlepších spisů, odebrav se r. 1414 zpět do Prahy. Z Tábora (11 $\frac{1}{2}$ h.) lze dojiti na Kozí několika směry: a) Budějovickou silnicí na stanici k J. až ke křižovatce s tratí želez., dále podle tratě k dvoru Čápravu a dle značek do údolí potoku Kozského k lávce pod ovčínem (ukaz.), přes lávku a v l. lesem na Kozí. — b) Překročivše trať k Budějovicům i druhou k Chýnovu vedoucí, dle silnicí do Měšic, zde návsi v pr. a brzy v pr. na polní cestu, od níž v pr. dolů k lávce shora dotčené vede pěšina, nebo návsi dolů až na konec, rovněž na polní cestu v v pr. odbočující, od níž v l. vede pěšina ku Kozskému mlýnu a nad tímto v pr. k zříc. — c) Delší, ale v čase mokra pohodlnější cestou z Měšic jako při b), dle silnicí ke Kozské myslivně, odtud k J. na Červený Dvůr a od něho nedaleko v pr. ku zříc., z kteréž jen málo zbývá; rozeznati lze předhradí od hradiště příkopem oddělené, kde znamenati lze spodek bývalého paláce, bydlíště Husova. V novější době vykopávkami vykopán i sklep pivovarský a odkryty stopy hradeb. Hrad neznámého založení stál tu již r. 1377 a zval se po něm Vlček z Kozího. V době Husově byli v jeho držení páni z Hradce. V pozdějších dobách nahyla hradu obec Tábořská, která jej spustnouti nechala.

*2. Choustník (4 hod.) vrchol se zříc. hradu již v obvodu Českomor. Vysočiny. Výlet spojití možno s návštěvou Kozí dle č. 1. a) nebo c). Od lávky pod ovčínem č. 1. a) vede znač. cesta podle hájovny na hráz rybníka Březiny a

dále na hráz ryb. Starého, za nímž odbočí se v l. lesem Turoveckým do Dl. Lhoty. Sem jiti možno také dle č. 1. c) (bez odbočky na Kozí), jdeme-li od Kozské myslivny dle silnicí na Turovec a Dl. Lhotu (11 km) Na jihu od vsi odbočuje v l. znač. cesta, jež vede do obce Choustnice se zámek kníž. Rohana 4 km. V l. podle kostela na silnici ku kříži, kde v pr. odbočuje cesta ku zříc. (17 km). Hrad založen Benešem z Poděbrad asi r. 1252, jehož potomci se pak z Choustníka psali. Jeho synové prodali však hrad Petrovi z Rožmberka (1322) i stal se Choustník za Rožmberků středem velkého panství. Oldřichovi, když od husitství se odtrhl, byl Choustník hlavní oporou proti Tábořským a také ne jeden kněz pod obojí strádal tu ve vězení. Poslední Rožmberk Petr Vok rozprodav panství choustnické, postoupil i hrad r. 1597 Jiřímu Harasovi z Harasova, kterýž jej spustnouti nechal. Dopisy jeho manželky Klíšky a dcery Zuzany, pak Černínové z Chudenic, vzácné pro každého Čecha, vydal Fr. Dvorský. Skrze Zuzanu dostal se Choustník v držení Černínů z Chudenic a po dalším rozdělení majetku v držení Voračických z Paňenic, kteří v Choustnici nový zámek vystavěli. Kostel v Choustnici již r. 1384 se připomíná jako farní; chová náhrobek hr. Marie Konstantie Voračické (1735), od níž pochází také zvon z letopočtem 1720. Z hradu, jenž náleží k největším hradům českým, mnoho zbývá. Cesta vede nás na předhradí neboli dolní hrad, kde bývala asi první brána, po níž není stopy; vidíme před sebou velké nádvoří, při němž v l. o mohutnou hradbu opíraly se vrátnice a konice s místnostmi holomčmi. V pravo vede cesta příkré do vrchu, kde jindy býval dřevěný most k bráně druhé, o dvou od-

děleních, jež bývala zdvižným mostem spojena; nad branou v l. bývala horní vrátnice a věž, k níž je přístup s nádvoří horního hradu; podélnou a pravou boční stranou tohoto nádvoří zaujímá palác hradní; na pravo od brány strmí zbytky velké věže. Dvěmi zúmyslna dole udělanými a na zámek uzavřenými (klíč u vrátného v zámku v Choustnici) lze vyjít na vrchol její a pokochati se rozhledem, jenž je z nejskvělejších na Tábořsku. Za palácem níže položen je horní a dolní parkán, kde spa-

třují se zbytky hradeb, bašt a věží venkovských. — Kdo nechce vrátiti se s Choustníku stejnou cestou do Tábora, má na výběr dáti se na Planou zpětným směrem (viz výše) nebo na Soběslav (pošt. spoj.), zpětným směrem přes Tučapy, neb přes Radenín (Blaník) na Chýnov zpětným směrem dle tratě IIIa.

3. Ratibořice. — Ml. Vožice. Výlet, kterýž po uskutečnění elek. dráhy bude z Tábora nejsnadnější. Zatím lze použiti poštov. spojení (20 km 4 hod. jízdy). Viz trať II. b.

Za Tábořem ještě dvě stanice jsou dobrým východištěm na Kozí nebo Choustník, dva nejzajímavější body tohoto okolí. Především stanice

Planá n. L. se zámek Strkovem, nyní velmi oblíbené letní sídlo v půvabném okolí na Lužnici. (Host. panský a j)

1. Choustník je z Plané snadněji přístupen nežli z Tábora, — a) Podle dvora a zámku Strkova jdeme na hráz rybníka Strkovského, za ní v pr. cestou (v l. odbočující alej do lesa mineme) k lesu, kde stihneme stinný průsek k hájovně u Borku. Překročíme potok u osady Borku, dáme se z této v l. do Dl. Lhoty (7 km) a odtud dále jako při č. 2. na str.

11. — b) Méně půvabná delší cesta vede silnicí Strkovskou mezi rybníky na Košice, Chabrovice, Skopytce a Choustnici (10 km), odkudž jsou 2 km k zříc.

2. Kozí. Ze sever. konce Plané vede souběžně se silnicí Chýnovskou polní cesta k Starému rybníku (2 km), po jehož hrázi sejdeme na hráz Březiny a přímo dále k Červenému Dvoru (4 1/2 km) nedaleko Kozí (5 km). Viz č. 1. z Tábora.

Soběslav je východištěm na Choustník potud pohodlným, že lze po případě použití poštovního spojení přes Tučapy do Choustnice (17 km, jízda trvá 2 hod. 10 m. a stojí 1.2 K).

1. Choustník. Cesta vede starou budějovickou polní silnicí přes Zvěrotice do Kratějova, kde jednotvárná krajina poněkud zajímavěji se utváří; mineme rybník Zmrhol (v l.) a skrze Dvorce krajinou s hojnými malými rybníky stihneme Tučapy, jichž kostel po požáru r. 1721 přestavěný chová řadu starých nřhrobků Obyteckých z Obytce, Dvořeckých z Olbramovic a j. rodin. Silnice odtud podle velkého rybníka Pokoje činí velkou okliku přes Hlavňov. Pivovary a Předboř až do Choustnice. Pěší turista, jenž nechce užití

pošty, učiní proto lépe, jde-li ze Soběslavi lučinatou krajinou, nejprv kousek k S. silnici tábořskou podle rybníka Nového a za tímto v pr. podle Černovického potoka (v pr. za potokem na výšině Zvěrotice) do Sedlčan a podle Dobré Vody do Dvorců, kousek jako výše silnicí do Tučap, zde však v l. k S. zprvu silničkou, pak lesní cestou; na konci lesa pak v pr. do Choustnice (13 km).

2. Zálší, kde zřízen je vzorný rašelinný statek, na němž konají se mnohé pokusy hospodářské (také pokusy s očkováním pudy

vyzývá k zajímavé návštěvě ze šelinami do Mažic, odkud již nemědělce. Třeba voliti cestu přes daleko je do Zálší (11 km) a obrátit se na správce statku.

Za Soběslaví vnikáme již do jihočeské pánve rybníčné, do krajiny, která Čechy v nejednom směru již proslavila a také turisticky k zajímavým, ač málo všimáným končinám náleží. První stanicí s větším turistickým obvodem jest tu

Veselí n. L. s Mezimostí, bod, v němž rozvětvují se tratě přes Třeboň k Vidni, přes Budějovice k Linci a odvětzuje trať k Jindř. Hradci, Jihlavě a Bystřici Nové. Dobrá nádr. restaurace, obědy a svačiny do vlaku možno u průvodčího vlaku objednat.

Veselí n. L., město (něco přes 1500 ob.) nad ústím Nežárky do Lužnice, spojené několika mosty s Mezimostí, je rodištěm spis. Václ. Filipka. Má zajímavou starou radnici v stavu po obnovení z r. 1604—5 a po požáru r. 1784, kdy hlavní průčelí dostalo nynější barokní ráz; vedlejší záloženský dům je ze 16. stol. Farní kostel sv. Kříže je stavby původně románské, však velice předělané a poškozené. Již r. 1259 děje se o něm zmínka jako daru Voka z Rožmberka klášteru Vyšebrodskému. Chrámová předsíň s cimbuřím a věžičkami pochází z r. 1542, věž pak z r. 1597 (v nynější podobě z r. 1724). Uvnitř zasluhuje pozornosti pěkná kutá barokní mříž před hlavním oltářem; na starém hřbitově u kostela náhrobek Karla Bejlovce od Em. Maxe z r. 1857. — V Mezimostí pěkná mešní kaple sv. Floriana z r. 1715, znešvařená teprv po ohni r. 1862 věží gothickou a uvnitř postavením nepěkné kruchty. (Viz dále trať II.b)

Podle obrovského rybníka Horusického (v l.) a Horusic, při něm položených vede nás budějovický směr trati do stanice

Bukovsko-Dinín nedaleko vsi Bošilce (v l.) u stejnojmenného rybníka ležící. V Bošilci spatřuje se farní chrám z přechodní doby, v němž pětিলistá růže připomíná Rožmberky. Kazatelna v podobě velryby pochází ze zruš. kostela sv. Bartoloměje v Třeboni. Bukovsko Dolní vzdálené od stanice 5 km má úhledný chrám z doby přechodní, jenž připomíná se již r. 1359.

Rovnočarým směrem podle Dinína (v l.) a Neplachovem (v pr.) stihne trať

Ševětín, v krajině, kde pahorky a lesy malebně počínají se střídati; v pr. Nová Obora hlubocká, v l. rozlehlý revír Velechvinský, kterýmž vede nás vřidná partie přes Libnič na Budějovice nebo Lišov nebo přes Karlův Hrádek na Hlubokou. (Viz díl XI.) Mezi zmíněnými revíry podle Vítina (v pr.) stihneme nedalekou stanici

Chotýčany, přes $\frac{1}{4}$ hod. od stejnojmenného místa na budějovické silnici ležící. Odtud k SV. přes trať vede cesta do Nové Obory a touto přímo na povltavskou silnici, kterou možno sledovati k S. do Poněšic a ku Karlovu Hrádku (viz díl XI.) nebo k J. do Budějovic. V půli cesty od Chotýčan odbočuje cesta k J. přímo do **Dobřejic**, kde vyskytuje se třetihorní rozsivková země. U Chotýčan opouští trať silnici budějovickou a v četných obloucích pohybuje se na výšině, s které nejeden zajímavý pohled naskytuje se přes lesy k zámku **Hluboké**, který se nám posléz za stanici

Zámostí v celé nádheře objeví a ještě dlouho při další jízdě k Budějovicům jako skvělé panorama objevuje s velkolepým parkem v údolí, lovcím zámkem **Oborou**, rybníkem **Munickým** a s velkolepým schwarzenberským, vzorným dvorem **Vondrovem** za tímto rybníkem v pozadí. Ze stan. Zámostí jsou 2 km do města

Hluboké, bývalého podhradí zámku hlubockého. Viz podrobnosti v díle III. (Šumava a Pošumaví) a v díle XI.

Rychlým spádem sjíždíme do roviny Budějovické po výšině od Hosína s výhledem na Vltavu (v pr.), kde mjííme Opatovice a Bavorovice, při samé trati pak Hodějice a Kněžské Dvory i stihneme

Čes. Budějovice, jež zevrubně jsou s nejnovějšími daty vypsány v II. vyd. dílu III. (Šumava a Pošumaví).

Čes. hotely: *U slunce* (náměstí, omnibus). *U tří kohoutů* (nám., omnibus, pok. od 80 h.). Česká společnost bývá v hot. *u města Budějovic* proti nádraží a v levném hostinci *u černého vola*. Z restaurantů: *Česká Beseda* (Sadová tř., se zahradou (stan. tur.), *Pížeňská piv.* (Rosenauerova ul., třeboňská piv. (Pražská sil.) a četné jiné, kde se čepuje pivo z čes. akc. pivovaru. Z vináren Novákova (Čes. ul.), z kaváren *Volbrechtova* s plz. rest. (Steineckova ul.)

Blížeší výlety z Budějovic viz v díle III.

Spojovací trať:

Budějovice-Třeboň.

(Poštovní spojení.)

Od nádr. v pr. zastihneme silnici, jež přes trať podle české rolnické školy vede přes Vrata do

Rudolfova ($1\frac{1}{4}$ hod.), poněmčilého místa, kde v 16. stol. kvetly doly stříbrné. Renais. kostel z 2. pol. 16. stol. V bývalém zámečku Marradasově je dělostřelecká zbrojnice. K S. vede cesta starým hornickým okrskem do lázní Libniče (sirné vody, lz. v českých rukou) s pěkným lesnatým okolím. Za Rudolfovem silnice stoupá a poskytuje zpět pěknou vyhlídku na roklinu budějovickou s dalekým a malebným pozadím šumavským. Odtud ještě za Vesci v pr. přes les vystoupiti lze na výšinu u Jivna (578 m), s kteréž je krásný rozhled na okolní krajinu, kde lesy malebně se střídají s rybníky, na věnec Šumavských Hor, k horám novohradským a za jasna až na Alpy. V l. vede větev silnice na **Hůrky** a dál do **Libniče** ($\frac{1}{2}$ hod.) nebo cestou přes les půl hod. na výšinu **Větrník** (566 m) se skvostnou vyhlídkou na rybníky pánve třeboňské. Za samotami v místě odkud již viděti je Lišov, nalezáme odbočnou cestu v pr., k nedalekému granitovému lomu, v němž

Obelisk r. 1889 postavený, naznačuje »místo věčné«, jeden ze 7 hlavních fixních bodů přesné nivellace, v Rakousko-Uhersku zřízených z rozkazu c. k. rak. komise pro měření zeměp. stupňů. Jeť bod tento trvalým a spolehlivým východiskem pro přesná měření hypsometrická, bezpečným bodem k defin. rozřešení otázky o saekulárním pohybu (kolmém) povrchu zemského, po případě změn ve výši od hladiny moře Jaderského v Terstu. Vlastní bod (Urmarke) je hranol obeliskem přikrytý a se skálou souvislý. V okolí omylem vydává se obelisk za značku »středu Evropy«. — Přímo dále silnicí ještě $\frac{3}{4}$ hod. podle slušné kamenné sochy sv. Jana Nep. do

Lišova (z Budějovic 10 km, poštou 80 h) města českého; ze starého gothického kostelíka sv. Václava zbyla jen průčelní věž, za níž zbudována r. 1860 novostavba románská. Chová obraz P. Marie Sněžné ze 17. stol. Kdo nechce jíti dále, může odtud návratem k trati dráhy ukončiti svůj výlet směrem do

Chotýčan aneb **Ševětína**, dá-li $\frac{1}{4}$ hod. k hájovně Bezpalci, se z Lišova k S. podle ^{hřbitova} v l. cesta k stanici Chotýčanské a Z. na **Větrník** a sestoupí od $\frac{1}{2}$ hod. Před hájovnou v pr. širší tud Adolfovým hájem do lázní cesta lesní přímočará otvírá se Libniče ($1\frac{1}{4}$ hod. Rs.), odkudž k a za hod. dovede k mysl. Ševět. SZ. lesem Mojcem (dopátka v Rs.) tinské, odkudž je 20 min. k stej. přes Jednotu a Vobůrku dojde nojmenné stanici. (Celkem 4 hod.) do Lhotic ($2\frac{1}{2}$ hod.) a přímo Rybníky Lomnické shledá dále přes ves, za vsí od kříže v l. nouti možno odbočkou a i tak

oklikou dojíti do Třeboně. Jdeme z Lišova lomnickou silnicí, avšak již po 10 min. dáme se v l. polní cestou k hájovně. Obrázku ($\frac{3}{4}$ hod.), kde cesta mění se v silničku lesní podle skupiny menších rybníků; jdeme ji $\frac{1}{4}$ hod. až na křižovatku s průseky, kde dáme se lesem v pr. několik min. ke kraji a spatříme před sebou rozlehlý rybník Dvořiště, před nemnohými lety velkým nákladem meliorovaný. Podle kraje lesa v l. až k rybníku, kde stihneme cestu, jež okolo rybníka vede na cestu k Smržovu, již stihne u křiže. Zde dáme se v pr. na hlavní hráz, odkudž cestopokračuje mezi Dvořištěm a Koclěřovem až zas na silnici lomnickou $\frac{1}{2}$ hod. Touto v l. podle Koclěřova a menších rybníků přes Zlatou Stoku na hráz mezi Koclěřovem a Tisým a podle rybníka Služebného do Lomnice (4 hod.). Kdo chce si cestu zkrátiti, dá se od výše naznačeného křiže přes Smržov přímo do Lomnice ($2\frac{1}{2}$ hod.).

Prošedše hlavní silnicí Lišovem jdeme k JZ. podle lesa Slabců do Štěpánovic, kde spatřujeme starý gothický kostelík Naneb. P. Marie, opravami bohužel znešvařený; (jen v záp. průčelí zbyl goth. portálek). Je tu kamenná křtitelnice z r. 1515 a jen dřevěná socha P. Marie na hlav. oltáři má uměleckou cenu.

Za Štěpánovicemi již lesem Vranínem vstupujeme do vlastní pánve třeboňské a podle proslulého rybníka Světa, za nímž bělá se vrchol Švarcenberské hrobky stihneme město Třeboň (viz trať II. b).

Linecká trať (dráha cís. Alžběty), jež nahradila starou koňskou dráhu budějovicko-lineckou, jejíž stopy ještě tu a tam se spatřují, sprostředkuje velmi dobré spojení k jihu na Vyšší Brod a zahraničná místa směrem k Linci a Solné Komoře. Jsou tu pohodlné vlaky pro celodenní i polodenní výlety tímto směrem.

Z budějovického nádraží vede trať přímo k J., brzy však okolo cukrovaru a měšť. pivovaru (něm.) ostře se obrací k Z., překročuje Malši u Červ. Dvora, druhdy sídla arciknížete Rudolfa, objíždí Linecké předměstí s měst. vodárnou (v pr.) a opět ostrou zátočinou obrací se k J. na Rožnov, kde se odděluje od ní trať ke Krumlovu (viz díl III. Šumava a Pošumaví) vedoucí. Mineme v pr. Rožnov, v levo Roudné nad Malší a přes silnici, jež vede na Kaplici, dojíždíme k úpatí vrchu Hranice (v l.) a u Včelné stihneme zastávku

Poříč, $\frac{1}{4}$ hod. od stejnojmenné vsi nad Vl.; výl. místo s pivovarskou rest. a loďkovým sportem na řece. Na Hranici (472 m) gloriety, k němuž je pěkná procházka. Několik vil. Samota Zuckermantel s rs. Pěkný výlet na

Menštejn (8 km). Za vsí k Zátokovu mlýnu a k vratům, jež združují plavené dříví u Březi; zde přes Vltavu do Jamného a na Kroclov: za vsi v pr. k ovčínu a opět do údolí Vltavy, kterým za 1/2 hod. dospějeme pod zříc. Potok Kremžský v těch místech je divokou bystřicí, jež stup-

novitě bude zahrazena. Hrad postaven byl ve 14. stol. Rožmberky, ale již okolo r. 1506 byl opuštěn a r. 1541 byl sříceninou. Je odtud skvostná vyhl. na údolí Vltavy. Výlet možno prodloužit do Adolfova a k stanici, odkudž je návrat drahou přes Vrabče do Budějovic.

Od Poříče objíždí trať lesnaté svahy Hranice (v l.) a obloukem stihne zastávku

Újezd-Kamenný Důl, nedaleko dolů hnědouhelných, jež teprve r. 1894 byly otevřeny, nyní jsou však opět opuštěny. Odtud možno jíti do

Plava, dáme-li se podle trati pěšinou, borovým lesem vedoucí a později v l. odbočující (bývala značkována); za lesem polní cestou 1/2 hod. do vsi nad Malší s dobrou zahr. rs. a ústavem pro umělý chov ryb místního rybářského družstva. Pěkné údolí Malše nade vsí. Odtud 3/4 hod. do Nové vsi k stanici trati Budějovice—Cmunt. Okolí známo je četnými mohylami.

Nedaleko, již za zastávkou následuje stanice

Újezd Kamenný, obec česká (skoro 1100 Č. a 5 N.) s kost. Všech Svatých, již v 14. stol. farním, který v době Vladislavské znovu byl postaven; nynější loď však místo staré zbořené postavena r. 1727, kdežto průčelní věž je z r. 1690. Chová některé dobré barokní sochy a na plechu čistě malované obrázky z 18. stol. i got. kamennou kroupenku, pěkné got. sanktuarium a p.

Chotek, zříc. tvrze nad Vt. nad Chotkem 1/2 hod. ode vsi. Pocházejí odtud hrabata Chotkové. Tvrz byla r. 1463. Sirotky zničena.

Římov, poutnické město české na rozhraní národnostním z této stanice je přístupno. Viz též níže

Holkov—Římov. Od stanice přes trať 20 min. do Plavnice, české obce se švarcenb. pivovarem s jednod. rs. V blízkém lese obecním odkryto bylo 29 hrobů předh. Přes lesnatou výšinu do Říмова (11 1/4 hod.).

Trati železniční za Újezdem přes silnici kaplickou blížíme se obloukem ke Kosoovu (v pr.) a Milíkovcům (v l.), míjíme pak Třebonín a Svince (v pr.) a u Veselky při silnici kaplické stihneme zast.

Holkov—Římov, vzdálenou od městyse Říмова půl h. Poutnické místo nad Malší, do něhož přichází každoročně mnoho tisíc poutníků, má kapli Loretánskou s ambitem a křížovou chodbou, již tu zbudoval v l. 1658—1672 střizlivým slohem barokním jesuita Jan Gurra, lékárník koleje Krumlovské. Zastavení cesty křížové označuje 25 větších i menších kaplí (v trati asi hodinu cesty dlouhé) s malebnou,

ale málo uměleckou výzdobou malířskou a sošnickou. V ambitu zasluhuje pozornost oltářík sv. Václava s obrazem v barokním rámcí, v kapli loreťanské pak madonna, řezbářská práce ze 17. stol. Ve farním kostelíku sv. Ducha je pěkná barokní kazatelna, křtitelnice s empírovým vikem a několik slušných řezbářských prací (zpovědnice a rámy). V Římově je také úhledný barokní zámček se zahradou.

Za zast. Holkov-Římov sleduje dráha zprvu silnici kaplickou, později obloukovitě odchyluje se na jednotvárnou vysokou polohu u stanice

Velešín, půl hod. od stejnojmenného českého městečka, rodiště Kamarytova. Spojení poštou a povozy do Krumlova (denně 2krát, za 1 K). Trať jednotvárnější polohou směřuje přímo k J., otvírajíc nám pozvolna daleko k JV. pohled na vzdálené ještě Novohradské Hory. V krajině té stihneme u Nové Hospody stanici

Kaplice, vzdálenou 1 hod. cesty od stejnojmenného po němčeného již města a sídla okres. hejtmanství (Pošt. omn. 50 h). V městě je starý kostel sv. Floriana, český zvaný, kde konají se také česká kázání. V něm obrazy sv. Anny a sv. Leonharda, snad od Brandla. Pěkné procházky podle Malše. Hostince: Černý orel. Zlaté Slunce. Zlatý kříž (jen po 2 ložích po 80 h—1.20 K).

Výlety do okolí Kaplice.

1. **Hammerberg**, výšina nad městem; glorieta na výšině Alžbětině poskytuje krásný rozhled na město s okolím a na Novohradské Hory; s vyššího ještě bodu bývá za jasna vidět až k Alpám.

2. **Vůrka** (*Wurka*), les 10 min. vzdálený při silnici budějovické, zařízení jako park s pěknými cestami a odpočívadly.

3. **Pořešín** (zámek Podhradský, 1³/₄ hod. na sever od města, zprvu budějovickou silnicí jako při č. 2. k lesu Vůrce a hned na kraji lesa v pr. přes Žďár do Pořešína; za vsí v pr. malou roklí k zřícenině hrádku »Podhorský zámek« zvané a malebně n. Malší položené. Možno sem přijít také zajímavější, ale delší cestou podle Malše přes Nový Mlýn.

4. **Sokolčí**, skrovná zřícenina hrádku nad Švarcavou, 1¹/₂ hod.

od města. Jdeme do Blanské (Pflanzen) ke kostelu a za tímto v l. do údolí Švarcavy, podle této k Dubovému mlýnu (*Eichenmühle*), nad nímž nedaleko stojí zřícenina.

5. **Loužek** (*Lauskerschloss*), zříc. hrádku nad Malší. 1¹/₂ hod. jižně od města. Jdeme lineckou silnicí k Hořenicům (*Gurrenitz*) a dále k Nové Hospodě, za touto v l. k řece do pěkné lesnaté polohy se skrovnou již zříceninou.

6. **Kohout a Vys. Kámen**, nejvyšší body v bližším okolí města. Jdeme jako při č. 4. přes Blanské do údolí Švarcavy, však překročivše tuto přímo dále, stihneme Skáleny Pusté (kl. *Gallein*) a Popelice (*Dalleken*); dáme se odtud v l. k mysl. na *Rozcestí*, od níž v l. vzhůru vede cesta na vrchol Kohoutu (869 m)

s pěknou vyhl. (Z K 2 hod.). Kdo chce užiti pěkných lesních partií, sestoupí k mysl. na Rozcestí a vystoupí i na protější Vys. Kámen (*Hohenstein* 889 m). Pokračovati můžeme pak přes tuhostskou myslivnu hod. cesty do Něm. Benešova (4 hod.), odkudž je spojení pošt. do Kaplice.

7. Něm. Benešov—Žofiin zámeček—Nové Hradý. Výlet možno spojit s č. 6, přes Vys. Kámen nebo přes Blanské, Hradiště a Ličův kratceji (2 hod.) dojeti nebo poštou dojeti (1 K) do N. Benešova, městečka něm., jako Ls. navštěvovaného. Host. Meyerův a U zlat. Slunce. Pěkné polohy na Švarcavě, podle kteréž přes Černodol (*Schwarztal*) 2 hod. k Žofiinu zámku, odkudž krásnými partiemi lesními skoro 4 hod. do N. Hradů (viz trať II a.). jinak

Za stanicí kaplickou jednotvárnost krajiny nikterak se nemění, ale výhledy k Novohradským Horám jsou stále malebnější, rozeznáváme jejich lesnaté boky a v nich i četné osady. Následuje stanice

Omlenice (u stanice jednod. host.), 5 min. od Vel., čtvrt hod. od Mal. Omlenic, Ls. se slabou kyselkou a železitými lázněmi a dobrou láz restaurací. Host. Kreuzerův, jednod. Mahlerův a Andraschkův. Do Kaplice je odtud pěšky poněkud blíže. Nedaleko

1. Chuchelec (*Roidner*) kopec 823 m vys. poskytuje velkolepou vyhlídku, zejména k S. Za jasná byvá patrna věž svatovítská v Praze. Cesta červ. značená vede od láz. domu k S. přes Roiden (2 km).

2. Omlenický Vrch. (1½ hod.) Z Omlenice cesta modře znač. 1½ hod. na Omlenický Vrch s pěkným rozhl.

3. Rožmitál-Rožmberk (2½ h.) Od stanice dáme se hned v l. do Bohnsdorfu a dál podle kapličky (pěkný rozhl.) přes Michnice do

z N. Benešova do N. Hradů přímo 3½ hod. (poštou K 1:40).

8. Puchovní, Freistadt (Buchsers.) Ls. 51½ hod., poštou 2 K). Silnice pro cyklisty sjíždnou přes *Meinetschlögi*; kdo nejde v pr. cestou, stihne při silnici myslivnu, od kteréž vystoupiti možno na Doppler (953 m), kterýž výstup však nyní pro vysoký porost je málo vděčný; jinak je odtud vyhl. znamenitá. Až do Puchovní vede cesta krásnými lesy; místo (898 m) vysoko položené, druhy slynulo malířstvím obrázků na skle. Host. na poště, noclehy též u Hietlera Howassera po 60—80ti, obědy 70 hal., až 1 K); 1½ hod. vzdál. host. na Šanci, již za hranicemi, oblibené Ls. Od Šanci dále silnicí k Růžovému Dvoru (*Rosenhof* 1½ h.) zámku hr. Kinských a přes Sandl do Freistattu. Z Puchovní 4 hod.

Rožmitálu, (Ls. něm. host. Polakův a Schinkův.) Odbočkou 1¼ hod. možno odtud vystoupiti na Kerschbaumburg a užiti skvělé vyhlídky, kterouž ostatně nahradí dále v cestě ležící Rozhled (*Schauplatz* 853 m, viz díl. III. Šumava a Pošumaví) s nejkrásnější vyhlídkou, odkudž sestoupí se do Rožmberka (viz díl III.). Sem kratceji s vynecháním Omlenic, po případě i Rožmitálu z následující zastávky.

Angern-Rožmitál. Odtud vede cesta do Rožmitálu (2½ hod.) přes Ziehetschlag; odbočíme-li však z ní po půl km v l., jdeme přímo do Rožmberku (skoro 2 hod.) přes Hablesreith a Zehesreith uživše při tom i vyhlídky z Rozhledu (*Schauplatz*). Minuvše zastávku

Suchodoly-Přenice, stihneme poslední důležitější stanici na české půdě

Cartle (u stanice jednod. host, v blízkých Cartlích žádný, jen dva výčepy. Půl hod. cesty v Dol. Dvořišti něk. host. Damerův a Wolfův, Podlešákův, Asangerův a Voštochův), odkudž je pošt. spojení na Vyšší Brod a Rožmberk (viz díl III. Šumava) i na Rychnov n. Malší. Do Rožmberka silnicí 9 *km* (poštou 2krát denně po 80 h); pěšky lépe nadcházkou (1 hod.) dle černožlutých nebo modrobílých značek. Do Vyš. Brodu 13 *km* (poštou 3krát denně za 1 K, povozem 1spřež. 4 K, 2spřeží 6—7 K. Povoz nutno objednat předem v host. Panský Dům ve Vyš. Brodě).

Rychnov n. Malší 5 *km* od vzdál P. Marie Sněžná, pout. Cartlí (poštou přes Dolní Dvořiště) nícké místo s Rs. a Ls. odtud Unt. Hayd) Oblíbené něm. Ls. pěknými lesy za $\frac{5}{4}$ hod. k hranici Host. u Zlatého lva, u Čern. Orla, zemské přes Tichou a Cet-u Cern. konička (nocl. 80 h). Nad viny. Pěkná stinná cesta z měmístem výšina s Kudlichovým sta k zříc. Loužku. (viz. str. 33) pomníkem a pěknou vyhl. Půl hod.

Za Cartlemi následuje ještě u stráž. domku zastávka

Vyšší Brod, vzdálená od místa 2 hod. a beze všeho pošt. neb jiného spojení. Povoz nutno si sem z Panského Domu ve Vyšším Brodě objednat.

Mezi rozptýlenými lesními partiemi a samotami dostihneme za 5 min. ve vysoké náhorní poloze (675 *m*) stanice

Hor. Dvořiště-Čes. Heršklák (Ober-Hayd). Městys Hor. Dvořiště čtvrt hod. od stanice (host. Auerův, Preinfolkův a na Poště). Ves Heršklák 10 min. Možno odtud vyjít na

Eibenstein ($\frac{3}{4}$ hod) skalna-Balvan na vrcholi pokládá se za tou výšinu s pěknou vyhlídkou. obětní kámen.

Při *kn* 611 překročujeme hranici zemskou a za 11 min. stihneme první hornorakouskou stanici

Sumerov (Summerau), vždy ještě ve výši 662 *m*. U nádr. jednod. host. V místě 10 min. vzdáleném rovněž jen jedno- duché, tři lepší v Rainbachu $\frac{3}{4}$ hod. vzdáleném. Ze Sumerova doporučení lze dvě vycházky:

Eibenstein (viz výše) $\frac{3}{4}$ hod. údolí Thuritského na Aistě, Vyhl. věčná. stinným lesem podle několika

Rainbach - Freistadt. Silnicí mlýnů (host. Koplingerův) $2\frac{1}{2}$ h. lineckou $\frac{3}{4}$ hod. do Rainbachu do Freistattu. (pěkný got. kostel) odtud do

Traf sestupuje nyní silně zvlněným krajem spáditéji k městu

Freistattu nad Aistou, položeném v lesnatém okolí, které sem vábí mnoho letních hostů.

Host.; Nádr. rs. v městě $\frac{1}{2}$ hod. vzdál. (omnibusy); Jäger, Kronberger, Hirsch, Eder, Zeithöfer.

Město, příkopy ještě obklopené, má půlčtvrta tisíce obyv., je sídlem okr. hejtm. Farní kostel, pův. gotický, ve vlašském slohu je přestavěn. V postranní kapli skvostného kněžiště uchována je zdařile restaurovaná archa. Viděti tu také staré malby na skle a p. Kostel kláštera škol. sester je stavba got. s pěknými malbami na skle. Na bývalém hřbitově při něm stojí gothicky stylisovaný tak zv. světelný sloup. Město bývalo důležitou stanicí solného obchodu do Čech směřujícího. R. 1626 za selské války bylo pět týdnů sedláky obléháno a dobyto i vypleněno.

Výlety z Freistadtu.

1. Sv. Petr. Výšina $\frac{1}{2}$ hod. vzdálenou Tichou (Oppolz) do od místa se starým kostelíkem a Rychnova 22 km. (Viz str. 35.)
křížovou cestou ja cílem pěkné procházky.

2. Bründel, malé lázně u St. Oswaldu $\frac{1}{4}$ hod.

3. Rychnov n. M. Vděčná partie pro statnějšího turistu, jenž chce poznati kraj. Z Freistadtu k S. podle Aisty až k mlýnu Eichensteinu, kde se na východ vystoupí na silnici vedoucí do Grünbachu (1 hod., kostel s novými oltáři a starými řezbami, pol. na výšině Rauhenödu). Vysokou polohou (stále přes 700 m) vede silnice zvlněným krajem do Windhaagu (6 km, za nimž po $2\frac{1}{2}$ km překročíme hranici za osadou Maispindeln do Cetvin (Zettwing 14 km) na české půdě; dáme se pak přes 1 hod.

*4. Königswiesen. Oblíbené Ls. v krásné i romantické poloze. Poštou do Weissenbachu (29 km), odkudž ještě 8 km do Königswiesen. Odtud je pošt. spoj. do stan. Prägarten (38 km) nebo do Greinu na Dunaji (30 km).

**5. Leonfelden (srvn. díl. III. Šumava) na úpatí Hvězdy na již. svahu Šumavy, Lz. se slatinnými lázněmi; starobylý městys s baštami a got. farním kostelem. Z Freistadtu 4 hod. cesty (omnibus). Odtud omnib. spojení do Vyšš. Brodu a do Lince. Dobré host. (Pošta, Čer. Orel) Přes Hvězdu, Frauentál a Kaplici do Vyšš. Brodu 4 hod. Pěkná pošumavská partie.

Z Freistadtu vede nás okružní trať naše do Cmuntu, vzdáleností 64 km, kterouž také pravidelné poštovní spojení se udržuje. Z Freistadtu nejprve silnicí přímo k S. do

St. Oswaldu, kde se cesty dělí; náš směr odbočuje silnicí k SV. na

Sandl pod Viehbergem (1111 m vys.); zde odbočíme k vých.; při rozc. silnice v l. odbočující stoupá silně až do 1020 m, lépe proto přímo dále ještě 1 km k novému rozc., kdež dáme se v l. k S. okolo ryb. Červenodvorského, nechavše v pr.

Červený Dvůr se zámkem Kinských v pěkné poloze. Obě silnice sejdou se u myslivny nedaleko hranic zemských; od ní za $\frac{1}{4}$ hod. stihneme k Ls. a Rs.

Na Šanci na hranicích ve výši 1004 m (2—3 pok. po 4 ložích, nocl. 70 h, oběd 60—70 h). Půl hodiny dále pak stihneme

Puchoří (Buchers 26 km, $4\frac{1}{2}$ hod.), čistý a úhledný městys s 800 obyv. něm. (Čechů několik). Místo ve výši 800 m ležící vzdáleno 5 min. od krásných lesů volně přístupných, jimiž vedou skvostné silnice. Pošta a telegr. v místě. Telef. spojení s Nov. Hrad. Povozy na poště 2spř. 12, 1spř. 8 K denně. Poštou do Freistadtu 1.60 K, do Vítoraze 1.60 a z Vítoraze do Cmuntu 1.20 K.

Host.: J. Hietler (6 loží), Pošta (8 loží). Stowasser (6 l.), A. Hietler (2), C. Wietl (2), Grosschof (2) po 60—80 h. Soukr. byty skromné, obyč. jen po 1 pok. Obědy 70 h až 1 K.

Výlety a vycházky z Puchoří.

* 1. **Pechmannstein** (Farrenberg 1041 m, 1 hod.). Přístup silnicí, která k sev. vede na Johannestal a před ním odbočuje a přímo až na vrchol je vedena, také však možno použití některé dobré lesní cesty, jichž je tu několik. Na vrcholu lovecká chýše; několik minut od ní skalisko s krásnou vyhl. zejména k Z.

* 2. **Tischberg** (1073 m $\frac{3}{4}$ hod.) s Eichelbergem (1041 m 1 h.). Pěkná procházka silnicí ke Karlstiftu $\frac{1}{2}$ hod. k mysl., od níž snadný výstup. Zejména Eichelberg poskytuje krásnou vyhl., Tischberg jen na již. straně má holé skaliny vyhl. poskytl.

* 3. **Steinberg** (1069 m 1 hod.) a Šance (Schanzberg 1004 m), oba nad rs. Na Šanci. Silnicí k hranici. Po 1 km v pr. odbočuje cesta na Steinberg kdo chce na

Šance, dojde silnicí až k rs. odkudž je krátký výstup na vrchol. Oba poskytují rozkošnou vyhl.

4. **Velký Pertolec** (Gross-Pertholz) v H. Rakousích. Bud silnicí poštovní (viz níže směr hl. tratě) nebo silnicí k S. jako při č. 1. přes Johannestal do Hutí Stříbrných (Silberberg 1 hod.); odlud v pr. přes hranici v krásné lesnaté poloze stále podle potoka přes Fischbach a Angelbach do Pertolce, kdež je pěkný zámek a parkem.

5. **P. Marie Sn. Rychnov n. M.** Kousek silnicí k Šanci; při 1. rozc. v pr. na Paulinu, za ní při rozc. v l. zprvu silnicí, pak přímo dále cestou 5 km až k silnici ze Sandlu; touto kousek v l. k rozc. kdež dáme se v l. na Windhaag (11 km) a dále jako při č. 3. na str. 36. do Rychnova (24 km).

Další viz při Nových Hradech.

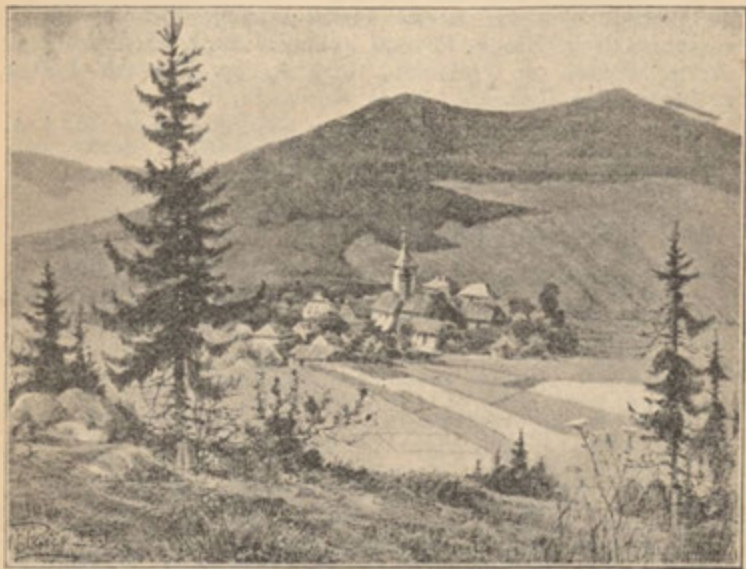
Poštovní trať vede nás z Puchoří hned zas do H. Rakous; po 2 km mineme myslivnu pod Eichelbergem a Tischbergem (v l. viz výše č. 2), v oblouku k J. po dalších 2 km stihneme

Karlstift, kdež se cesty dělí, v l. do Čech přes Hirschenstein do Stříbrné Hutí, v pr. do

Vel. Pertolce (viz výše č. 4) 4 *km.* Odtud až do

Vítoraze (Weitra), obce druhdy úplně české, máme ještě 19 *km.* Městečko s pozoruhodným Fürstenberským zámkem. Odtud omnibus do

Cmuntu jede 2 hod. (viz trať II.) Z Vítorazi lze ostatně za 2½ hod. přes Pyrabruk pěknou partií dojít do Nových Hradů (viz str. 41).

Novohradské Hory. Dobrá Voda.
Zmenšené vyobrazení dle »Časopisu Čes. Turistů«.

Trať II.a) Budějovice—Cmunt.

Pro polodenní i celodenní výlety je směrem z Budějovic do Cmuntu několik pohodlných vlaků. Kdo chce až do Cmuntu, může použít rychlíku. Trať z nádraží budějovického míří jihozápadně ku vsi Mladé (Lodus), mýjí v l. cukrovar a v pr. pivovar. U Mladé v pr. vidíme Červený Dvůr a v l. kostelík v Dobré Vodě. Četnými průkopy Dou-

bravické výšiny podle Nedabylů přes silnici k Svinům Trhovým vedoucí dojíždíme k zastávce

Nová Ves se zahr. rest. u dráhy. Odtud možno zajít do **Nedabyle-Doubravice**. — Za Plavo, ves nad Malší $\frac{3}{4}$ hod. Nedabyli ($\frac{1}{2}$ hod.) shlédnutí lze s ústavem pro chov pstruhů a Rs. vodárnu městskou pro vodu pitnou. Viz str. 32.

Podle **Nové Vsi** (v pr.) a několika menších rybníků mineme v l. Mysletín a prudkým obloukem k J. stihneme zast.

Záluží Ledenice při silnici, která Římov přes Ledenici spojuje s Třeboni.

Doudleby a Římov. Od zast. méně zajímavou přímo přes Rev- přes trať k JZ.; při silnici za 20 novice, Komářice a Pašnovice do min. Strážkovice; odbočí- Rímova (ze Záluží 2 hod., přes me-li po 1 km za vsi ze silnice Doudleby $2\frac{1}{2}$ hod.) polní cestou v pravo, dojdeme za 1 hodinu do **Doudleb**, v zátočině Malše pěkně položených, kde na prastarém hradišti stojí chrám sv. Vincence, v nynější podobě stavba z konce XV. století. Bývalý tento chrám prvním stejnojmenného dekanátu. Průčelná věž je přístavek z doby barokní. Barokní hl. oltář nese zajímavý obraz Madony ze XIV. století. Z barokního inventáře jen křtitelnice a sochy sv. v presbyterii jsou slušné práce. Také Pieta ze XVI. stol. a obrazy apoštolů ze XVII. stol. jsou zajímavé památky. — Dávše se převéztí přes Malši do Straňan dáme se odtud podle Malše k J. a stihneme již za $\frac{3}{4}$ hod. křížovou cestu Římovskou; kdo nechce do Doudleb, jde ze Strážkovic silnicí

Dráha za Zálužím objíždí les (v pr.), proslulý mohylami na Štěpánce a dvůr Trocnov, jen na krátko viditelný a ne- daleko nad říčkou Stropnicí stihne stan.

Borovany, české městečko s domácí výrobou nitěných knoflíčků a plátna, s výrobou škrobu a žulovými lomy, se zámkem, jenž zřízen v bývalém probošství zruš. kláštera sv. Augustina. Budova v slušném baroku provedená a rustikou i pilastry v průčelí vkusně rozčleněná. Na náměstí zachován je pránýř kamenný s letopočty 1656 a 1739. Farní chrám Navšt. P. Marie je rovněž bývalý kostel klášterní, stavba z XV. stol. se skvostnou gotickou klenbou lodí a později zřízeným barokním kněžištěm a sakristií ku konci 18. století zbudovanou. Barokní hlavní oltář je pěkné řezby

z r. 1679, zdoben zdařilými sochami; také stará, intarsiemi zdobená sedadla mnichů na kůru zasluhují pozornosti. K sakristii přiléhá barokní, ozdobně vybudovaná kaple škapulířová s cenným inventářem. V kostele náhr. kámen ryt. Kořenských z Terešova.

Kláster sv. Augustina založen tu Petrem z Lindy, jenž ve službách rožmberských zbohatl a Borovany s jinými statky zakoupil, r. 1455 a ještě za jeho života zbudován i kostel. V 16. stol. mniši vymřeli a r. 1557 zmocnili se i statku Rožmberkové, však r. 1631 byla kanonie z rozkazu císařského obnovena a znovu vzkvétala. Roku 1729 zbudována věž, r. 1746 kaple škapulířová, nová presbyteř a probošství. R. 1785 klášter zrušen. Kostel stal se farním, probošství proměněno v zámek (nyní opět příslušenství statků druhdy rožmberských), v konventu je fara a obydlí panských zřizenců. V tomto má uměleckou cenu ambít, přístupný z lodi kostelní. Ve svornicích vedle pětিলистé růže spatřuje se i znak Petra z Lindy.

Výlety z Borovan.

1. Porubí, výšina (513 m) u Jílovic. Od nádr. v pr. podle tratě 10 min., pak přes trať v pravo mezi rybníčky k N. Dvoru, dál v l. opět přes trať do Hluboké a lesem do Jílovic (1¼ hod.). Na vrchol 20 min., odkudž je velmi pěkný rozhled do pánve treboňské i k Novohradským Horám.

2. Sviny Trhové, starobylé české město, druhdy podhradí hradu Slavníkovců, později pánů z Landštejna. Silnicí k J. 1½ hod. (Pošta 3krát denně za 80 h.). Zvláště pozoruhodný je děk. chrám Naneb. P. Marie, got. velmi pevná stavba dobře zachovalá z 15. stol. s vys. střechou a krásnou klenbou; jen v sakristii a bývalé klenotní komoře jsou klenby z pozdější doby. Z inventáře zachována tu ze starého got. oltáře socha Matky Boží s Ježíškem, pěkná řezbářská práce z doby pozdní gotiky (1520). Slušný ba-

rokni je oltář sv. Barbory; také pozornosti zasluhuje renaissanční kropenka z r. 1559. Zachované náhrobni kameny v dlažbě: Pouzara z Michnic a Vojtěcha z Labouně. Na děkanství uchovány jsou křídlové obrazy ze staré archy.

3. Vys. Kámen (Hohenstein, 860 m). Přes Trhové Sviny dle č. 2. dále k J. silnicí Novohradskou, po něk. minutách polní cestou v pr. podle kříže ½ hod. ke kostelu u Sv. Trojice, malebně barokní stavbě z r. 1708. Malby na klenbě chatrné ceny, na oltáři a kazatelně slušné barokní řezby. Ambit s třemi věžemi je zklenut křížovými klenbami. Od kostela přímo dále a pak v l. k silnici; touto přes Čížkrajce a Chvalkov mezi lesíky a rybníky do Klení, kde odbočíme v pr. polní cestou a při druhém rozc. se dáme v l. k lesu a vzhůru k vrchol (viz str. 33.).

Od Borovan obrací se železniční trať prudkým obloukem k S. a mezi rybníky u vsi Hluboké (v l.) zas vrací se v původní jihozápadní směr u N. Dvora (v pr.) a lesy u Jílovic mezi samotami a malými usedlostmi stále podle Stropnice stihne do rybníčné a lesnaté krajiny u zast.

Petříkova. Od zastávky průsekem lesním k SV. za čtvrt hod. přijdeme k obelisku a od tohoto v pr. silnicí lesní za dalších 25 min. do

Údolí Jiříkova (Georgental) se | kem možno odtud dáti se k J. do
 sklárnou hr. Bouquoye na lisova- | Nových Hradů 1 $\frac{3}{4}$ hod. (Srovn.
 né sklo (v nájmu firmy Stölzle | níže N. Hradů.)
 syn). Krásným přímočarým průse-

Výborně hleděnými lesy přes dlouhý Novohradský průsek
 projedeme od zastávky za 8 min. do stanice

Nové Hradý. Město 5 km vzdál. od stanice (poštou 60 h,
 omnibusem 40—60 h). Pěkné a vděčné Ls. něm. (byty v sou-
 kromí jen malé a skrovně nábytkem opatřené).

H o s t i n c e: *Modrá Hvězda* (10 pok.), *Czernitzký* (nám. omnib.
 6 pok. à 1 $\cdot$ 20 K). *Zlaté Slunce* (omnib. 1 pok. 1 $\cdot$ 20 K), *u Amerikána*
 (3 pok.) Obědy 80 h — 2 K. Povozy u Slunce a Czernitzkého 2 spř.
 12 K, 1 spř. 8 K denně. Poštou do Kaplice 2 $\cdot$ 10, do Něm. Benešova
 1 $\cdot$ 40 K.

Starobylé město, vzniknuvší již na počátku nynějšího ti-
 síciletí jako podhradí starého hradu, které již r. 1284 v li-
 stinách jako město se připomíná. Na místě hradu spatřujeme
 starobylý zámek Rožmberský (t. zv. residence s úřa-
 dovnami panství), v němž uložena je fideikomisní knihovna
 panství Bouquoyského (ve věži nesoucí znak rožmberský)
 spolu s trofejemi hr. Bouquoye, vítěze bělohorského a jeho
 podobiznou. — Rodina hraběcí obývá však novější N o v ý
 z á m e k při silnici k nádraží ve skvostném parku v renaiss.
 stylu postavený. Přístup na požádání, není-li panstvo pří-
 tomno. V jídelně staré malby (N. Hradý před 200 léty,
 město a zámek Rožmberský). Park se stinnými stromořa-
 dými je obyčejně volně přístupný (nikoli cyklistům na kole);
 na zadní straně zámku taras, s něhož je do parku krásná
 vyhl.; v něm selský domek, vesnička (eremitáž, několik domků
 a drůbežárna). — V městě samém hledí do náměstí klá-
 šter Servitů, hr. Bouquoyem založený a v stylu 17. stol.
 stavěný s kostelem, jehož loď pochází již ze 14. stol. a
 presbyteř nese známky pozdní gotiky. V refektáři klášterní
 obrovská kamna kachlová z r. 1775 a v přízemí kláštera
 knihovna asi 5000 svazků čítající. Na náměstí rovněž staro-
 bylá radnice.

Příjemné procházky parkem u nového zámku (Herren-
 garten), ba ž a n t n í c í (10 min. vzdál.), nikoli však v době
 pobytu majitele panství; pěšky přístup od parku do údolí
 Stropnice (krásné cesty pod obrovskými stromy, zvláště
 duby, rybník, lesní zámeček a p.). Malá a vděčná je vycházka
 k městské střelnici s rs. a kuželníkem (25 min.) cestou
 od hr. jízдарny (značky na *Piberschlag-Mandelstein*). Vlíd-
 nější je cesta údolím potoka Jedického (Göllitzb.) ve stínu
 krásných dubů a javorů s odpočívadly.

Výlety z Nov. Hradů.

*1. Údolí Tereziino (Therensienal). Z JZ. rohu nám. silnici do předměstí Niedertalu, kdež u pivovaru počíná rozlehlý park údolí Tereziina. Skvostné cesty a rozhledy, statek Neugebäude s rs. (rybník a vodotrysk), modrý dům s obydlím zakladatelky dvoru a parku Terezie hr. Bouquoyové, za modrým domem vodopád a nad ním chýše *Tonihiitte* s pěkným rozhledem, (k Cukněštejn) jakž poskytuje také švýcarský domek.

2. Žárský rybník (*Sohorsteich*), největší (121 ha) a nejmalebnější v okolí s ostrovem uprostřed, kde se chovali králíci. Z předměstí Niedertalu silnicí budějovickou k Žáru (1 hod.).

*3. Cukněstejn, starobylý zámek na konci údolí Tereziina. Buď tímto anebo nad ním silnicí z Niedertalu vedoucí k Stropnici.

4. Žumberk (*Sonnberg*), rovněž starobylý a dobře zachovaný zámek rožmberský při stejnojmenné vsi. Možno spojití s čís. 2. Ze Žáru po ní cestou do Žumberka. Zpět možno přes Svěbohy rovněž se zachovaným zámek rožmberským do Stropnice a odtud přes Cukněstejn a Tereziino údolí do N. Hradů, čímž všechny výlety 1–4 v jedno se spojí (5 h.).

*5. Jiříkovo údolí (*Georgenal*), 13¼ hod. k stanici (možno použiti omnibusu), kdež rs. je oblíbeným

dostaveníčkem obyvatelstva. Odtud v l. k Jakubskému rybníku a lesem až ke sklárně v Jiříkově údolí, kde firma Stölzle synové vyrábí sklo lité. Prohlídka na požádání dovolena. Odtud krásnou lesní alejí 20 min. k obelisku, kde křížuje cestu skvostný přímočarý novohradský průsek, kterým možno jíti zpět. (Celkem 4 hod.) Od sklárny možno také navštívit za 20 min. Červenou Slat (*Roths Moos*), jež je z největších jihočeských rašelinář. Od myslivny Jandovky na slati návrat k rs. v nádraží a do Hradů. (Celkem 4¼ hod.).

6. Obelisk a Petřikov. Pěkná vycházka do lesů s rybníky. Volíme zpáteční směr č. 4 z místa podle bažantnice k myslivně na kraji lesa; zde v pr. k druhému průseku, jenž přímočárně, 4½ km, vede k obelisku. [Od obelisku možno zajít 20 min. ke sklárně v Jiříkově údolí (viz čís. 5), vrátit se zpět, přímo dále ještě 2 km, ku kraji lesa, zde v l. silničkou až k druhé silnici, jež od Nov. Dvora vede 2 km ku Pešínovské myslivně a podle kraje lesa dále k zást. Petřikovu (14 km). Zde překročíme trať mezi Novým a Křišťaneckým ryb., jdeme k Johannesruh (host.) a podle rybníka Karolinského vrátíme se do Nov. Hradů (22 km.).

Horami Novohradskými.

Hory Novohradské tvoří spojkou mezi Šumavou a Českomoravskou Vysočinou. Na straně české počínají Mandelsteinem, Steinberkem a Vysokou a končí u Puchoři, nejvýš položené osady (900 m) pohraničním trojvrším, jež tvoří tu hory Šance (1004), Steinberg (1069) a Granitzberg (1080 m). V celém tom pásmu rozbíhá se však kopcovina brzy do Čech, brzy do Rakous a je s obou stran mnoho kopců, jichž vrcholy do výše 1000 m dosahují. Jsouce pravidelně korunovány žulovými balvany, často pitoreskně nakupenými, poskytují zpravidla krásné vyhlídky. Turisticky nejvděčnější je Vysoká (*Hochwald* 1050 m) i skalitý Ne-

belstein (1015 *m*) se svým okolím; nicméně i druhý konec u Puchoři má takové vděčné tury jako jsou kromě již jmenovaných Tischberg (1073 *m*), Eichelberg (1041 *m*), Pechmannstein (Farrenberg 1000 *m*) a j. Vděčné tury vedou i do Rakous jednak na tamní vrcholy (Nebelstein, Mandelstein), jednak směrem k Vitorazi a Cmuntu a dále i k Freistadtu, kde kyne železniční spojení. Přes Freistadt možno výhodně spojit cestu novohradskými horami i se Šumavou na Vyšnobrodsko (přes Hvězdu). Boky těchto hor kryjí rozsáhlé, skvostně urostlé, většinou smrkové lesy, u Schwarzerku nedaleko loveckého zámku Žofina zachována i část pralesa. Lesy i vrcholy hor jsou pravidelně snadno přístupny, neboť není hned tak někde tolik krásných silnic a lesních cest, z nichž mnohé vedou až k vrcholům (na Vysokou, Pechmannstein a j.). Podnebím a květenou až na malé výjimky srovnávají se Hory Novohradské se Šumavou. Pobyt i cestování je tu levné, ovšem nutno se jako na Šumavě často v potřebách uskrovniti.

Některá místa svou rozkošnou polohou na úpatí krásných lesnatých hor a v síti pěkných lesních cest jsou rozkošnými letními sídly, kde sice někde je málo vhodných bytů, ale jinde jsou čisté a vlnidné byty i se zahrádkami po ruce, zvláště na straně novohradské v Dobré a Hojně Vodě. Také o spojení povozy s poštou i o levné potraviny není tu nouze. Ovšem jsou tato místa německá, ale to nás nesmí zdržovati, abychom na tento krásný koutek své vlasti pro to zapomínali, jako se to vskutku děje posud. Český turista je v těchto končinách bílou vránou.

Ovšem třeba svou cestu stejně jako na Šumavu pečlivě řídit dle panující pohody a pravděpodobné prognosy počasí. —

Pro českého turistu jsou nejlepším východištěm lesy na trati Kaplice, Něm. Benešov. N. Hrady.

7. Dobrá Voda (*Brünnl*) s Dobro- 2 hod. od stanice — povoz 4 K)
vodskou Horou jest nejbližší má prastarý kostel a radnici, pošt.
partie Novohradských Hor. Cesta a telegr. spoj., několik bytů se za-
vede nás přes Stropnici, které hrádkami, host. Černý Orel, L.
dostihnouti můžeme údolím Te- Plán, J. Plan, Farkenber (postel
reziiným (viz č. 4) buď přes Neu- 40—80 h až 1 K) Kdo si nechce
gebau a Cuknštejn (viz č. 3) zajít, nejde silnicí, nýbrž znače-
nebo přes Modrý Dům a podle nou cestou do Dobré Vody (*Brün-*
hamrů (obojím směrem 1 hod.). nel) ještě 1/2 hod. Hojně navště-
Stropnice, oblíbené něm Ls. vované poutnické místo (30—40
(558 *m* 1049 ob. 20 min. od lesa, tisíc os. ročně) se železitiím pra-

menem. Ls. něm. (695 m, 600 obyv. 2 min. od lesa 2 $\frac{1}{2}$ hod. od stan. povoz 5 K). Místo rozkošně položené má pošt. úř. 15—20 soukr. bytů se zahr., láz. dům s bytem o 3 pok., host. u zlaté husy (lože denně 1 K, měs. 20 K) a Pischingrův (měs. 18 K, 2 pok. 50—60 K). Obědy 70 h — 1 K, měs. celé opatření 60 K. Lázně vanové a sprchové 60 hal. Za 5 min. od kostela vystoupiti lze na Dobrovodskou Horu (Brünnelberg) a skalnatý její vrchol Hohenstein (674 m), jenž poskytuje krásnou vyhl.

*8. Šejby (*Schreiberberg* 929 m). Jako při č. 7 do Dobré Vody a dále znač. cestou přes Pastviny (*Brünnler Hutweide*) na vrchol Schreiberbergu (3 $\frac{1}{4}$ h.), jenž poskytuje skvostnou vyhl. Také možno jíti filipinskou silnicí (Sjízdná pro cyklisty avšak jen se svolením les. úř.)

*9. Hojná Voda — Vysoká. Přes Dobrou Vodu (viz č. 7) dojdeme do blízké Hojné Vody (*Heilbrunn*, 1 $\frac{3}{4}$ hod.) býv. lz. (600 obyv.). Host. Oppolzerův a Müllerův. Několik minut za kostelem v l. příjemná cesta lesem na vrchol Vysoké, kterého lze stejně dobře dostoupiti také z míst dále při silnici ležících: Ze Staré Hutě a Mühlberku. Vyhl. skvostná přes budějovickou nížinu ku Třeboni a Hluboké i na Blanské Pohoří s Kletěm, pohoří Svatomášské, Plöckensteinské s Trstoličnickem i Boubínem, rovněž do Hor. Rakous. do pahorkatiny s Vitorazí druhdy českou, nedaletký skalnatý Nebelštejn a za jasná i na hřebeny alpské ve Stýrsku a Solnohradsku. Krásný je pohled dokola i na nejbližší lesnaté vrchy Šejby, Steinberk, Dobrovodskou Horu a Mandelštejn.

*10. Nebelštejn (1015 m) směle zřízeným výstupem na skalnatý vrchol poskytuje skvostný kruhový rozhled. Cestu možno voliti dvoji: a) jako při č. 7. a 9. přes Dobrou a Hojnou Vodu. Na konci vsi v l. skrze N. Hutě až k hra-

nici zemské, kde překročíme silnici a jdem přímo dále do Lauterbachu; hned z kraje vsi v pr. silnici 5 min. a v l. cestou přes potok 1 km na průsek, tímto přímo dále 3 $\frac{1}{4}$ km na druhý, kterýmž v l. k vrcholu, b) oklikou přes zámek Žofiin (viz. č. 14 a 15).

*11. Mandelštejn (859 m 2 h.) Pěkná vyhl. do Třeboňské a Budějovické pánve, ač nikoli lepší nežli s Vysoké. Z města dáme se od panské jízdnárny podle kapličky (Urlaubskapelle) k měst. mlýnu (*Bürgermühle*) a odtud dle ukaz. přes Veverí (Piberschlag) a krásným údolím Jedického potoka do Jedic (Göllitz). Zde host. Wisingrův, ev. možno získat průvodce za 80 h 1 K, není ho však třeba. Výstup na vrchol vyžaduj 3 $\frac{1}{4}$ hod. Nechceme-li se vrátiti toutéž cestou, můžeme jíti do Harbachu a silnici zpět aneb můžeme spojití výl. 10. a 11. na

12. Nebelštejn a Mandelštejn tím způsobem (celodenní partie pro statné chodce), že jdeme na Nebelštejn, Švarcavu (*Schwarzau*, host. Chytráckův), sestoupíme do Hirschenwiesu a dáme se Lauterbachem do Harbachu (host. Schweighofův), odtud vzhůru na Mandelštejn, sestup do Jedic a Jedickým údolím přes Veverí do N. Hradů (10—11 hod.).

13. Vitoraz (*Weitra*), úhledné, druhdy české městečko v Hor. Rakousích, jež má omnibusové spojení do Cmuntu a pošt. spojení přes Puchoří do Freistadu (viz trať I.) přístupno je z N. Hradů pěknou partií za 2 $\frac{1}{4}$ —2 $\frac{1}{2}$ hod. Z náměstí vyjdeme ulicí k východu na silnici do Pyrabruku (3 $\frac{1}{4}$ hod.); zde možno vystoupiti snadno na Lagerberg (618 m) s rozkoš. vyhl. na bližší okolí, dále pak přes Heinrichs 1 $\frac{1}{2}$ hod. do Vitoraze, kde za shlédnutí stojí úhledný zámek s parkem.

14. Žofiin zámek (3 $\frac{1}{4}$ hod.), středisko podzimních a zimních lovů ve skvostných lesích; lovčí

zámek s pěknou výpravou a loveckými trofejemi; přístup na požádání u dohlázeatele jen v nepřítomnosti panstva. (Zprop. Výčep.) Jdeme jako při čís. 7. a 9. přes Hojnou Vodu dále ještě $\frac{3}{4}$ hod. do Schwarztalu s pozoruhodnou sklárnou (přístup na požádání, host. Wankův). Zde se cesty dělí, k SV. do Něm. Benešova, k JV. k zámku Žofinu. Dejme si tu ukázati cestu k zachované části »Pralesa«, jižněji položené, která sice není toho druhu jako pod Boubínem, nicméně vždy stojí za shlédnutí. Chceme-li se vrátiti do N. Hradu, volme výlet:

15. Žofin zámek — Nebelštejn. Jako při čís. 14. do Žofina zámku $3\frac{1}{4}$ hod. Před tímto v l. odbočuje silnice do Herman-schlagu v Bavořích; z této pak za nedlouho v l. pěšina přímo na Nebelštejn. Bezpečně možno jíti silnicí 6 km až pod samý Nebelštejn a vystoupiti v l. na vrchol průsekem. Odtud pak se stoupiti do Hirschenwiesu a buď

dle c. 12. pokračovati přes Mandlštejn (jen pro velmi statné chodce) a Jedice do N. Hradů, nebo hned z Hirschenwiesu jen do Lauterbachu a před tímto v l. přes Nové Hutě na Hojnou Vodu.

16. Puchorí. Jako při č. 14. k Žofinu zámku $3\frac{1}{4}$ hod. a dále za hod. do Stříbrných Hor (Silberberg), kde bývala sklárna. Možno si však krásnými lesy kus cesty nadejít, dáme-li se za mysl. dolů k pot. a pak v l. stezkou, která za 20 min. opět do silnice ústí. Na některých místech poskytuje silnice značně stoupající pěkné výhledy. Možno si opět nadejít pěšinou podle potoka Stříbrného, která již ve Stříbrných Horách v pr. ze silnice odbočuje a opět do ní ústí v bodě, kde tato potok přepíná. Pěšina ta vede částečně oborou. Silnici stihneme Hutě Janovy (Johannestal) pod Pechmanštejnem, na kterýchž je vděčný výstup (viz str. 37.) a za krátko pak již jsme v Puchorí ($5\frac{1}{4}$ hod.), kde se nám naskytne příležitost k další řadě výletů (viz str. 37.).

Ze stanice novohradecké mezi rybníky Biňovským a Jakubským, dále pak podle prvního spěcháme železniční trať k hranici zemské, kterouž za krátko překročíme a minuvše zastávku

Weissenbach stihneme po dalších osmi km dolnorakou. skou stanicí

Cmundt (Gmünd). Viz trať II.b)

II.a) Veselí n. L.—Cmundt.

Za Veselím k J. otvírá se třeboňská pánev rybníčná, kde v úvodí Lužnici a Nežárky i stok úvodí ta spojujících (Zlaté Stoky a Nové Reky) prostírají se největší rybníčná tělesa (Rožmberk, Tisý, Dvořiště, Horusický, Zablátský, Svět, Opatovický) a přecetně mezi nimi rybníků větších a menších, jež střídají se s lesy i rašelinisky a močály i přecetnými mezi nimi roztroušenými osadami. Pevné a rozlehlé hráze se staletými duby dodávají okolí rybníků vzácného půvabu.

Výlety do okolí Veselí n. L.

1. Dráčov. Z města k S. pres do Dráchova, jenž se svým koste-
Zišova lesna Písčitém Vrchu 5 km líkem malebně se vyjímá nad zá-

Lov rybníka rožmberského. (Dle obrazu Wachsmannova).

točinou Lužnice. Prastarý kostelík sv. Václava má ještě v choru klenutí z doby první gotiky; ostatní předěláno za oprav a také věž pochází už z r. 1751. Na hl. oltáři obrazy Sv. Václava od A. Lhoty z r. 1856. U dveří sakristie náhrobek Adama Vratislava z Mitrovic, za hlavním oltářem v dlažbě Kateřiny Vratislavové.

2. Borkovice-Zálší. Proslulé rašelinisko s význačnou květenou (Ledum palustre a p.). V Zálší pak vzorný rašelinný statek, spravovaný pěči rady zemědělské a provádějící různé pokusy s pěstováním plodin na půdách rašelinových. Jdeme z Veselí cestou po ní podle Blatské Stoky 5 km do Borkovic, zde hned v l. silničkou 2 km do Mažic a přímo dále 1 km do Zálší, odkudž možno zajít přímo do rašelinisk. — Výlet možno spojit také s návštěvou Dráchova, jdeme-li sem dle čísla 1. a z Dráchova dáme se k Z. silničkou 3 1/2 km až k rozvětvení před Zálším, kde odbočíme rašelinami v l. cestou k Borkovicé mysl., dál do Mažic a jako výše do Zálší (14 km), zpět potom přes Mažice dle Blatské Stoky do Veselí (22 km). —

3. Zlukov. Drahov. Ostrov. Z Mezimostí vede přes obě tratě dráhy k V. silnici do Kardašovy Řečice, která za tratí se rozvětví. V l. 3 km do Zlukova, rodiště herce J. Slukova; odtud pak k J. 2 km do Drahoa, kamž se také přímo přijde silnicí řečickou. V Drahově prastarý kostel Nanebevz. P. Marie z doby první gotiky, však pány z Hradce v 16. stol. přestavěný. Má nový hl. oltář s obrazem od J. Heřmana z r. 1888, je tu však také soška Madony z 15. stol. Z venčí do zdi zazděn náhrobek dvou dětí Albrechta z Úsuše pána na Valu. Davše se vsí k Řečici, opustíme silnici hned za vsí k J. k rybníku Saxu, podle něhož vede cesta k Nežárce a přes řeku do Hamru-Ostrova (6 1/2 km), s kostelíkem sv. Trojice, zal. roku 1581 Albrechtem Valovským z Úsuše a obnoveným r. 1899. Zakladatel má tu náhrobek z r. 1595. Na nízké bývalé tvrzi nad řekou spatřujeme zámek ze 16. stol., v němž bydlí jen správce; zbytky zdíva tvrže jsou však v přízemí budovy jinak nevýznamné zachovány. Z Hamru přímo do Veselí 12 km, nebo k J. přes Val a Kletce do Lomnic 17 km.

4. Rybníčnou krajinou do Lomnice. Jdeme z Veselí silnicí budějovickou, však odbočíme poslední ul. v l. na polní cestu, která vede přes trať přímo k baště u rybníka Horusického (2 km). Po hrázi jeho vede silnice do Lomnice 11 km, nechceme-li však jít silnicí málo vábnou, sejdemo s ní v pr. ke kříži u rybníka a cestou přes Zlatou Stoku bošileckým lesním revírem mezi rybníky Horusickým a Bošileckým (v l.) a Schwarzenbergem (v pr.) jdeme stále k J. k mlýnu Hamrníku, v jehož okolí je několik menších rybníků, dále pak Ponědražským lesem stále k J. až do Záblatí při velkém rybníku Záblatském (v l. za Záblatím ryb. Ponědražský); ze Záblatí pak podle Zlaté Stoky silnicí přes vrch Skalici (436 m) do Lomnice (13 km).

Z Veselí vede nás železniční trať přímočárně k J. Překročíme silnici Rečickou, pak Nežárku a silnici do Hamru-Ostrova, lesem Dehetníkem a Radlicí přiblížíme se k Lužnici, za níž (v pr.) prostírají se velká tělesa rybníčná (r. Horusický a Schwarzenberg), míjíme ves Vlkov (v pr.) a stejnojmenný rybník (v l.) a podle četných malých rybníků s Lužnickými samotami stihneme u Frahelče (v pr.) větší rybník Nadějí (v l.); za Frahelčem v pr. viděti velký rybník Ponědražský a v dálce se leskne hladina Záblatského, za Nadějí v l. pak vroubí krajinu lesní revíry Volský a Kalnecký. U Frahelče překročíme Lužnici a po 3 km stihneme stanici

Lomnici, město ležící na Zlaté Stoce v samém sousedství velkých rybníků Kocléřova, Dvořiště a podivuhodně rozběhlého Tisýho s přecetnými menšími (Služebný hned u města).

Lomnice připomíná se již roku 1281—1303 jako sídlo Hogeruna du R. 1425 ji však Oldřich z Rožmberku od Táborů vyplatil. R. 1467 Lomnicz, avšak městem je Lomnice teprve od časů Václava IV. z Rožmitálu. Známý veršetepec Když zmocnil se jí r. 1420 Žižka, Simon Lomnický z Budče odtud je byl tu hejtmanem Roháč z Dubé. rodilým.

Nejstarší budovou města je farní kostel sv. Jana Křt., druhdy gothický, v 14. stol. postavený, dnes však většinou přestavěný. Gothické klenutí má dosud sakristie. Vnitřní úprava je moderně gothická. Z obrazů nejceněnější je na hl. oltáři sv. Jan Křt. od Josefa Peške z Lovosic z r. 1838. Z bývalého hradu v »starém městě« zbyla jen got. kaple sv. Václava (již r. 1359 připomínaná jako kaple Božího Těla a sv. Petra a Pavla). Má starý oltář z r. 1658 se sochou sv. Václava od Mart. Schwarzmaira z Čes. Budějovic. Mladšího rázu je barokní radnice, v nynější podobě z r. 1787. Chovají se tu privilegia městská v zláčené pergamenové vazbě a starobylá pečetidla městská.

Výlety z Lomnice.

1. **Rybníky.** Kdo chce shlédnouti největší rybníky v okolí, potřebuje učiniti jen malý výlet, cestou podle Zlaté Stoky k Z. 3 *km* do Smržova, kdež dá se v l. k J. na baštu u Dvořiště (4 *km*), rozlehlé maleb. hladiny, již pěkné pozadí tvoří lesy Velechmínské. Rybník se k J. zúžuje v širokou řeku, na níž leží Slověnice a do níž ústí Luční potok. Z hráze jdeme k J. lesem 1½ *km* a stihneme silnici, jež v l. vine se mezi ryb. Koclířovem (v l.) a Tisým (v pr.), přes Zlatou Stoku a podle menších rybníků, z nichž později v pr. spatříme Služebný, zpět do města (10 *km*).

2. **Lišov-Budějovice nebo Lišov-Třeboň.** Jako při čís. 1. přes

Smržov podle Dvořiště až k silnici lomnické aneb touto z města přímo do Slověnic (7 *km*) a dále přes Hůrky do Lišova (13 *km*), odkudž zpětným směrem dle str. 30. do Budějovic (25 *km*), nebo v l. silnicí podle ryb. Světa do Třeboně (26 *km*). Jde-li se z Lomnice přímo silnicí mezi Tisým a Koclířovem, je o 2 *km* blíže.

3. **Chotýčany (Hluboká).** Pěkný pochod přes lesy k stanici tratě Veselí-Budějovice, kterouž eventuálně za krátko stihnouti lze stan. Zámostí a dojíti tak až na Hlubokou. Jako při č. 1. ku Smržovu, avšak před tímto za křížem v přímém směru dále do Smržovského lesa, kde stihneme průsek; tímto 2 *km* na Píska (Pisčítou Ho-

Knížecí Schwarzenberská hrobka v Třeboni.

u 460 m), odkudž Velechmínským revírem jde druhý průsek přímočárně k Z., po 4 km změní se v cestu, jež směrem poněkud JZ. po 1½ km stihne silnici do obce Chotýčanova. Odtud je k S. ¼ hod. k stanici (15 km).

4. Rožmberk-Třeboň. Z Lomnice silnicí třeboňskou přes želez. trať a potok Tisý, 3 km, až k cestě, která v l. vede do Lužnice, kde překročíme řeku Lužnici, za níž stihneme cestu, v pr. vedoucí až k jejímu výtoku z Rožmberku; odtud v pr. přes most

na hlavní hráz v délce 2 km starými duby osázenou k starobylé baště, na niž stará sgrafitta z r. 1590 obnovena byla r. 1879. Renaisanční architektura opravena r. 1659. Pak přes trať na silnici lomnicko-třeboňskou, touto k J. do Třeboň (14 km). Jinak možno od výtoku Lužnice pokračovati původní cestou dále okolo Rožmberku do Staré Hlíny, odkudž vede zámeckým revírem půvabnější silnice podle sv. Víta (v l.) a přes vyl. místo na Kopečku do Třeboň (15 km).

Za Lomnicí minuvše malé rybníčky poblíž města stihneme za krátko do samého centra jihočeské krajiny rybníčné; v l. máme Lužnici se stejnojmennou osadou, za ní prostorný rybník Flughans a lesy Hodějovské, v jejichž klínu tají se množství menších rybníků, v pr. přes skupinu malých rybníků otvírá se před námi rozsáhlá hladina rybníku Tisýho Velkého a pod ním u samé tratě Malého, mineme pak v pr. Kaňov a současně přehlížíme celou hladinu Rožmberka, překročíme opět Zlatou Stoku (vidíme ji v l.), nad níž je stanice města Třeboň; kdo chce však míti blíže do města objede město až na zastávku

Třeboň. Město starobylé (5767 ob.), proslulé středisko rybníčného hospodářství knížete Schwarzenberga, sídlo okres. hejtmánství, správy panství, real. gymnasia. Ze závodů průmysl. chvalné pověsti se těší schwarzenberský pivovar, mlékárna a sýrárna s výrobou známého schwarzenberského sýra, v Nov. Dvoře výr. kamen a zboží šamotového. V městě jsou rašelinné lázně moderně zařízené. Domácí průmysl perleťářský, výroba dýmek a kuřáckého náčiní.

Hostince: U Brabců (10 pok.). U Konička. U Zlatého hroznu. U Zlaté hvězdy (10 pok.). Hot. Havlíček (stud. nocl.).

Město založeno v močalovitém a lesnatém kr. ji původně mnichy kláštera svätelského, jimž byl okrese r. 1186 vévodou Bedřichem darován. Opatovický rybník, kde bývala také ves Opatovice, jen jménem na ni upomíná. Klášter projal město r. 1256 Pelhřimovi z Landštejna z rodu Vítkoviců, od kteréhož rodového jména odvozuje se německé pojmenování *Wittin-gau*; kdežto jméno české odvozo-no od mýtití — třibiti, že v těch místech lesy byly i zarostlé mo-

čály tříbeny. Landštejnové, z jichž doby pochází již zřízení Zlaté Stoky, r. 1366 postoupili Třeboň Rožmberkům, za nichž již r. 1379 obehnáno město zdí a opevněno příkopem. Z tohoto prastarého opevnění ještě je zachována dvojí zeď s cimbuřím na severní straně města, tři bašty na východě a 4 na jihu. Tři z nich byly v novější době přestavěny a moderním cimbuřím opatřeny. Rožmberkové také tehdy již založili zde a bohatě nadali (1367) klášter řeholních ka-

noniků sv. Augustina a zal. in-
nější kostel, na brlíckém pak
předměstí, kde dnes se prostírá
rybník Svět, založili chudobi-
nec s kostelem svaté Alžběty.
Klášteř zrušen za Vil Rožmberka
a dán Jesuitům, kteří však r. 1586
do Krumlova přesídlili, načež
v klášteře usídlili se alchymisté
rožmberští. R. 1395 obnovena v Tře-
boni jednota panská proti Václa-
vovi IV., jehož přívrženci marně
se namáhali stéci Třeboň. Stejně
vedlo se r. 1423 a 1425 Husitům.
Na poč. XVI. stol., kdy k novému
rozkvětu spělo zdejší rybníkář-
ství, provedeno i pod zemí opev-
nění města, kteréž částečně při
zámku dosud se zachovalo. Od
r. 1602 byla Třeboň (po prodeji
Krumlova Rudolfovii II.) i hlavním
sídlem Rožmberským a zámek
valně zveleben. Po smrti posled-
ního Rožmberka 1611 připadla Tře-
boň Švamberkům a r. 1620 pro-
padla Třeboň s okolním zbožím

Petra ze Švamberka konfiskaci.
Zatím již r. 1618 stihl ji zhoubný
požár, jenž zničil 83 domy a bránu
hradeckou; však r. 1620 obsadil ji
posádkou Mansfeld a posádka
jeho vzdorovala tu Marradasovi
až do března r. 1622 a ovdovělá
Švamberková se po vzdání jejím
vystěhovala do ciziny. R. 1625 do-
stal Třeboň darem Ferdinand III.,
jenž potvrdil její výsady a obno-
vil klášteř. Při rodě císařském
držena až do r. 1660. Mezi tím
ještě za třicetileté války odvezena
knihovna rožmberska na hrad
pražský, kdež se jí zmocnili Svě-
dové a odvezli ji do Stokholmu;
část její s královnou Krystýnou
dostala se do Říma. Od r. 1660
drží Třeboň rod Schwarzenberský,
za nichž r. 1781 zničil požár ko-
stel, klášteř, radnici, pivovar a
68 domů, r. 1787 klášteř zrušen a
jméno vzato Schwarzenberg. Spí-
rka klášterních rukopisů odevzdána
cís. knihovně pražské.

Památnosti místní. Z bývalého opevnění zajímá zvláště
dvojitá brána Svinenská na jihu města s pěknými štíty ze
XVI. stol. i v got. původním slohu zachovaná brána Novo-
hradská, od níž vede k baštám střílnami opatřená zeď, pro-
vedená Štěpánem Netolickým za Jindřicha Rožmberka. Nad
vyhořelou bránou Jindřichohradeckou postavena v novější
době škola a budova zmodernisována. Děk. chrám Sv. Jiljí,
bývalý kostel klášterní, stavba got. původně z r. 1367, po
požáru r. 1781 z části barokně obnovený a r. 1897 restau-
rovaný. Většina oltářních obrazů od P. Kecka z poč. 18. stol.;
na oltáři sv. Vavřince na pr. straně obraz Skřetův. V kapli
sv. Barbory obraz P. Marie od F. J. Prokyše z r. 1748. Ně-
které obrazy mají bohatě vyřez. rámy; figurální část oltářů
(hlavně pozlacené sochy) jsou od třeboňského sochaře Ji-
řího André. Zazděny jsou tu náhrobky Rožmberků, opatů
klášterních a některých českých rodů okolních. K lodi ko-
stelní přiléhá krásně zachovaná křížová chodba z r. 1369,
k níž přistavena je kaple sv. Jana Křt., již r. 1380 připo-
mínaná, proti níž v chodbě spatřuje se hrobka kanovníků
třeboňských; také tu viděti náhrobek učeného Daniela Burdy,
kancléře Jindř. Rožmberka. Na oratoriu nad sakristií tabu-
lový obraz Madony z 15. stol. Na kříž. chodbu hraničí kon-
vent sester řádu sv. Karla Bor., stavba barokní
z 18. stol.; v býv. budovách klášterních jsou nyní skladiště

a sýpky, v kapitulním sále lesní úřad, v bývalém obydlí opata proslulý archiv (uložen tu missál Slověnický s obr. Ukřižování z r. 1398, staré křídlové oltáře, II. díl bible litoměřické z r. 1414 a četné jiné památnosti); při obydlí tom zachována je býv. domácí kaple sv. Vincence, již před r. 1380 v got. slohu postavená (uvnitř v kuchyni a spižírnu proměněná). Při kostele spatřují se čtyři sochy a kříž z 18. stol., pozůstatky to z bývalého hřbitova. Náměstí vroubeno ještě částečně loubími, tu a tam zbývá ještě některý pěkný renaissanční nebo barokní štít; zdobně vyjímá se průčelí domu č. 97 (u Konička) v úpravě z r. 1544; více takových domů spatřiti je v panské ulici, rovněž loubími vroubené. V prostřed nám. úhledná kašna z r. 1569 a socha P. Marie od L. Huebera z r. 1780. — **Zámek**, do něhož vstupujeme od severu z již. konce náměstí renaissanční branou se znakem rožmbersko-ursinovským; k bráně přiléhající obydlí ředitele jest bývalá radnice. Kancelář nalézá se v býv. kapli luteránské, již Petr ze Švamberka r. 1618 postaviti dal. Na nádvoří kašna z r. 1709. Severní trakt zámku je pův. pozdně got. stavba z 15.—16. stol. Vstup hájí brána v již. části znaky z r. 1608 opatřená; také zbytky maleb z těch dob se spatřují; nad ní věž s cymbálem z r. 1597. Ze síní zajímá býv. dvořanská světnice se stopami maleb z r. 1604, bývalý erbovní sál, v němž r. 1661 zřízena kaple sv. Kateřiny a býv. císařský sál ve výstupku do zahrady, jehož stěny byly pokryty podobiznami 12 císařů. Většina pohyblivých památností odvezena r. 1622 Marradasem na Hlubokou a později Zdeňkem Kolovratem na Uhřice; co tu je, pochází již z doby Schwarzenberské; zejména zasluhují pozornosti vykládané dvěře ze 16. stol. (z Hradčan) a 18. stol. (z kláštera Zlatokorunského), vykládaný nábytek, empirová kamna, benátská zrcadla, bohatá sbírka porculánu, majoliky lidové, mapa panství treboňského z r. 1684 a jiných panství z 18. stol., pohledy na Třeboň, Runkovy akvarely kníž. zámků z l. 1797—1819 a j. Přihlášky o dovolení k návštěvě zámku u řiditelství. — Stará radnice, budova z r. 1566 s věží z r. 1638, v nynější úpravě po ohni r. 1781; v průjezdu jejím staré kamenné míry obilní s růží. V nynější nové radnici uložen je archiv městský, starý obraz sv. Maří Majd. z 18. stol., got. zámek ze 16. stol. a j. — Hřbitovní kostelík Sv. Alžběty je stavba nevýznamná z r. 1570 v nynější úpravě z roku 1649—1651, s věží z r. 1784.

Kníž. Schwarzenberská hrobka, monumentální novodobá gotická stavba mezi rybníkem Světem a Opatovickým v parku se zajímavým stromovím (velké množství druhů dubů a jehličin). Přístup na požádání (zprop.). Viz níže č. 1.

Okolí Třeboňské jest zajímavé hlavně nejen rozsáhlým hospodářstvím rybníčným, které má za sebou dějiny více než pětistileté, o nichž býv. řed. J. Šusta napsal obšírný spis německý. Již za panství Landštejnů zřízen pro naplnění rybníků z Lužnice umělý kanál, později Zlatá Stoka zvaný, jež počíná na Lužnici u Pílaře a prodloužena byla na poč. XVI. stol. až k Veselí. Aby nemohl byti ryb. Rožmberský poškozen, zřízen ku konci XVI. stol. podobný umělý kanál Nová Řeka, jenž vodu Lužnice v případě nebezpečí povodně odvádí do Nežárky. Na poč. 16. stol. povstaly velké rybníky Tisý, Kocliřov, Kaňov, Ruda, v druhé polovici téhož věku Rožmberk, Svět, Opatovický a j. a za regenta Krčina z Jelčan polní i rybníčné hospodářství povzneseno na nebývalou výši. Válka třicetiletá zavinila hospodářský úpadek, z něhož rybníkářství třeboňské teprve zase v 19. stol. se povzneslo hlavně působením řed. J. Šusty, jenž novou soustavu v ně uvedl a množství malých rybníků zřídil (ve které rozdělil), takže odtud velká část úlovku do cizizy se vyváží.

Výlety do okolí Třeboně.

****1. Svět-Opatovický. Hrobka Schwarzenberská.** Z nám. k S. a dvojitou branou Svinenskou na hráz rybníka Světa staletými duby osazenou, kde bývají zřiz. také letní lázně. V l. pod hrází velké sádky celého hospodářství. Při rozv. silnice v pr. přes převlaku mezi Světem a Opatovickým (v l.) do parku a tímto ku hrobce, která zajímá jak svým stylem a úpravou, tak i sarkofagem knížete Jana z r. 1793. Sochy »Láska k Vlasti« a »Spravedlnost« jsou od A. Trippla, poprsí knížete dle návrhu prof. Tilgnera tesal Karel Mařák, Sarkofág s podstavcem od vid. sochaře Jos. Pokorného. Tam a zpět 3 km. Při břehu Světa kostelík sv. Jiljí z r. 1574—1576 (věž z r. b776) s obrazem Viléma z Rožmberka a jeho manželék před křížem klečících, z r. 1574.

2. Rožmberk, Rožmberská bašta. Z města k sev. silnici k nádraží; před tímto v l. na silnici k Lomnici a touto 3 km podle rybníka Kaňova (v l.) ke kříži, kde se dáme v pr. přes trať a polní cestou k Rožmberku (720 97 ha) a

Baště pod ním (5 km. Viz str. 49.) Od bašty vystoupíme na hráz v stinnou aleji jdeme 2 km až k vyústění Lužnice z Rožmberka. Zpět touže cestou (7 km) nebo jako na str. 49. do Hlínky a přes Kopeček do Třeboně 8 km. Hráz o třech stupních je 2600 m dlouhá. Lužnice vytéká přes kamenný splav r. 1787 v šířce 80 m zřízený. U St. Hlínky při vtoku Lužnice kamenný most o 16 obloucích. Obvyčejně se tu loví přes 1000 q ryb. a lovy (obr. na str. 46.) zdaleka bývají navštěvovány.

***3 Nová Řeka.** Pěkná celodenní partie do zámeckých revírů Třeboňského a Chlumského, po stinných hrázích rybníků i stoky. Jdeme zpětným směrem dle č. 2. třeboňským revírem zámeckým přes Kopeček (rs) na Starou Hlínku, překročíme velkým kamenným mostem Starou Řeku-Lužnici a dáme se v pravo na hráz St. Vdovce a dál podle Nov. Vdovce Mlaccým revírem na břeh N. Řeky (9 1/2 km). Povozež možno jeti přes Hlínku na Mlaka a dál směrem ke Stráži až na hráz N. Řeky a po

těto k J., kde sejdeme se s cestou pěší (17 $\frac{1}{2}$ km). Krásná procházka podle N. Řeky k J. 4 $\frac{1}{2}$ km k Bašty a zpět po hrázích k N. a St. Vdovci a zpět do Třeboně (26 $\frac{1}{2}$ km) nebo od Bašty dále k J. po hrázi k ryb. St. Hospodáři a zámeckým revírem Chlumským do Chlumu (29 km), nebo k st. Chlumu-Pilaře (27 km, viz níže Chlum).

4. Stráž-Jindř. Hradec. Směr pošt. tratě (27 km). Jako při č. 3. přes Hlinu a Mlaka na Nov. Reku a Pištinským revírem do Stráže (13 km), starož. městečka nad Nežárkou se zámkem na místě hradu, z něhož nezbyla nežli věž, střední průčelí a v pravo od ní malé zbytky hradeb. Kromě toho na bývalém předhradí spatřuje se věž, nynější zvonice, r. 1899 restaurovaná. Farní kostel Sv. Petra a Pavla ze 14. stol., roku 1413 přestavěn jest got. jednolodní stavba, k níž přiléhá got. kaple zámecká z doby asi současné, ale lépe v pův. slohu zachovaná. V ní krásný barokní rámeček pozlacený s obr. sv. Michala a oltář z r. 1745. V chrámu novodobý hl. oltář z r. 1894, bar. oltář sv. Kříže s obrazem, jenž připi-

suje se, asi neprávem, Van Dyckovi a bar. oltář sv. Anny s pěknými anděly a cheruby v rozvilinách a s obrazem sv. Anny nejspíše od Jana Steinhausra. Také got. kazatelna je novodobá z roku 1894. Z náhrobků zasluhuje zmínky onen Petra ze Stráže z r. 1461, jehož potomci drželi Stráž po něm již jen do r. 1474. Ku konci 16. stol. byla také zbožím rožmberským, pak hradeckým. Nynější nový zámek vyst. v první pol. 18. stol. za Frant. Jos. hr. Černína. Kratší, ale méně zajímavá silnice vede k S. přes Plavsko a Polikno. Volíme o něco delší a zajímavější cestu podle Nežárky přes Lhotu Dolní, kde v kapličce viděti zajímavou barokní kroupenku, Láseňnice mezi rybníkem stejnojmenným a Nežárkou dále přes roztáhlé osady Horní Lhotu a Mühl do Jindř. Hradce.

5. Stříbřec-Chlum. Jako při č. 3. přes Hlinu podle St. a N. Vdovce k N. R. a přes tuto do Stříbřce (10 km), odtud k J. krajinou, kde velmi četné malé rybníky s lesíky jako v parku malebně se střídají přes Lutovou do Chlumu (22 km).

Z Třeboně ubíráme se železniční tratí nejprv k V., později k JV. do středu zámeckého revíru podle výl. rs. »Na Hrádečku« a kapličky sv. Petra a Pavla (v l.) směrem silnice cmuntské u Lužnice roztáhlou dědinou

Sv. Magdalenou, jež vznikla okolo staré kaple »sv. Maří Magdaleny na poušti« ku konci 14. stol. post., nyní již přestavěné (r. 1534) a v min. stol. prodloužené i věží opatřené. Staré tabulové obrazy přeneseny odtud do Rudolfiny a treboňského archivu, kde také staré sochy uloženy. Zbývá tu jen barokní soška sv. Maří na podstavci ze 16. stol. a dřevěný krucifix (v sakristii) z téhož věku. Oltářní obraz jest rovněž jako nový got. oltář práce z pol. min. stol. Brzy za Magdalenou stihneme stanici

Chlumec-Pilař, 6 km od Chlumu (pošt. spoj. 40 h). Cesta vede utěšenou nížinou Lužničky přes Hamry do Josefodolu (válč. na železo a strojírna), kde se dělí: v pr. vede do Ličova a Bystřice, v l. k zámku a přímo do městyse

Chlumce nebo Chlumu (u Třeboně, 1700 čes. obyv.), na výšině ve středu rybníčné krajiny rozloženého. Hned pod městysem velký ryb. Hejtman a dále k J. Purkrabí, na východě při zem. hranicích rozlehlý Stankovský, na sev. Kancelář, Staré Jezero, Starý Hospodář a Humlenský jsou jen největší vodní tělesa, obklopená množstvím menších, jež s lesy a lučinami jako v parku se střídají. Nejvyšší bod kopce zaujímá pout. kostel Nanebevz. P. Marie (Malá Mariacel), jež r. 1745 vystavěti dal hr. J. Fr. z Fünfkirchen dle vzoru chrámu Mariacelského ve slohu barokním. (V kopuli na omítce obraz zázrač. zachránění zakladatele.) Kromě bohaté výpravy hl. oltáře se soškou P. Marie a bohatých rouch sošky a paraventů kostelních, není tu než kopie madonny Mariacelské na kůži malovaná. Pod městysem v stinném parku zámek arciknížete Ferdinanda z Este, jest jednoduchá budova r. 1710 na místě bývalé tvrze postavená. V zahradách zámeckých chov vzácných druhů bažantů.

Chlumec je vlídné Ls, ač bytů vhodných je málo. Host. pan. ský proti zámku je v pěkné poloze při Hejtmanu a lze tam i bydleti. V rybnících s čistým písečným dnem a čistou vodou skvostné koupání.

*1. Stankovský rybník. Možno sice jíti a) od zámku v l. podle ryb. Hejtmana k S. přímo do vsi Stankova, přitel přírody však raději volí cestu b); převez se přes rybník do protějších lesíků, kde zastihne pěknou rašelinnou květenu (Ledum palustre aj.), a jde podle vých. břehu Hejtmanu do Stankova (2½ km); kdo nechce užítí loďky, může voliti c) silnici bystřickou (od zámku v p.) pojiž. břehu Hejtmanu (pěkný pohled na Chlumec a j.) k myslivně u ryb. Vydymáče (na březích roste ďáblík Calla), kde dále se cestou v l. do Stankova (3½ km), kamž přijde již postinné ohromné hrázi rybníka s výhledem na rozlehlou hladinu jeho prvního oddílu; oddíl druhý je úzký a tvoří jaksi řeku mezi pohraničními lesy. Projíždka loďkou na 5½ km vzdálenosti, jež tu bývá po ruce, poskytuje vzácný požitek.

*2. Ličov, městys se zříc. hradu v Rakousích; jako při č. 1. C. podle Hejtmanu a Vydymáče přímo dále silnicí do krásných lesů k mysl. (3½ km) u hranic zemských, kde při rozc. v pr. lesem

na Schlag (5 km) a opět lesem na Ličov (7½ km).

3. Nová Bystřice. Jako při č. 2. k pohraničné mysl. 3½ km. při rozc. v l. krásnými lesy přes skelnou huť Josefsthal do Hangschlagu (11 km); po 2 dalších km překročíme opět hranici zemskou a rozsáhlou osadou německou Fichtaustihneme do N. Bystřice (16 km).

4. Medenice—Nová Ves. Jako při č. 1. c. až k mysl. u Vydymáče (3½ km) kdež dáme se lesem v pr. a po 1 km při rozc. v pr. 2 km k ryb. Medenici. Jdeme ještě dále 1 km a dáme se lesní cestou k J. mezi rybníky pod Skalou a Svobodným jez. (pěkné lesní partie); po 2 km rozc.; v l. Novoveským revírem do N. Vsi 1½ km, kde stihneme rozsáhlé a hluboké rašelinisko (cestou kolomazny k výrobě dehtu a kolomazi), z něhož borky daleko se rozvázejí. Nechceme-li zpět do Chlumce, volme cestu přes Františkov, odtud za kostelem v l. ½ km silnicí, načež v pr. polní cestou do Schwarzbachu a zde v pr. k S. k stanici Suchdolské (12 km). Kdo chce zpět do Chlumce,

ale jinou nežli původní cestou, dá se od rašeliniska přímo k SZ., lesní silničkou k mysl. Fichtentálu a odtud k S. (v pr.) přes Purkrabský Močál do Chlumce (9 km).

Také možno z N. Vsi dojiti do zast. Gopprechts, 3 km vzdálené. jeti odtud drahou do Ličova a dle č. 2. zpětným směrem do Chlumce.

5. Purkrabský Močál, Klikov, Schwarzbach, Suchdol. Krásné, ac mokrě lesy okolo ryb. Purkrabí poskytují vděčnou partii silnicí k Josefodolu, za nímž dáme se v l. k rybníkům a po stinné hrázi objdeme Purkrabí do lesa a tímto k J. 2 km, pak polmi do Klikova (7 km), tímto kousek v pr. a pak v l. přes potok 3 km do Schwarzbachu a tímto v pr. k stanici suchdolské (viz níže).

*6. Zámecký revír. Nová Řeka. Třeboň. Nejkrásnější lesy a rybníky. Od zámku silnicí k Josefodolu, zde však podle rybníku k Lužničce a dále k Nov. Kancléři a ryb. Kukle, za nímž rozc.; jdeme v l. lesem na hráz mezi St. Jezerem a N. Hospodářem ke St. Jezeru, v l. od něho na hráz St. Hospodáře (po 1 1/4 km můžeme přejíti z této až na hráz ryb. Humlenského); po 1 km v l. s hráze lesem 1 km, pak v pr. na hrazenou cestu k Baště na Nové Řece (11 km) a dále zpětným směrem dle č. 3. na str. 42. — Kdo nechce až na N. Řeku a miní vrátiti se do Chlumce, jde po hrázi St. Hospodáře až na konec, kde stihne v pr. cestu do Lutové a zde dá se hned v pr. k J. a po hrázi St. Kancléře ke Kukle a podle Lužničky zpět (19 km).

Od stanice Chlumecké spěje žel. trať Cepským lesem k J., kde u hranic zemských stihne skelné hutě firmy Stölzle a syn a stanici

Suchdol. V okolí na rak. půdě řada českých osad. Ls. s menšími a levnými byty. Informace v čes. škole. Starobylý kostel sv. Mikuláše zal. Rožmberky r. 1363, ještě r. 1820 měl starý svůj ráz, kdy odstraněny got. kružby oken, zachována však v presbytáři klenba s bohatou sítí žlábkovitých žeber, kdežto v prodloužené lodi nahrazena rákosovým stropem. Na oláři z r. 1887 stará got. soška P. Marie a obraz sv. Mikuláše od Váchy, na postr. oltáři bar. socha sv. Linharta. K Suchdolu druží se ještě jako poslední stanice na české půdě zast.

Hrdlořezy. Ze Suchdolu k J. přes Schwarzbach dojdeme za 3/4 hod. na rozsáhlá rašeliniska a rozsáhlejší ještě borkoviska otevřena jsou 1/4 hod. na jih od Hrdlořez; jde sem do nich od tratě Budějovice-Cmunt vlečná dráha. Podle Černé Stoky a hranic zemských přes roztáhlou osadu Hranici (Jülienhain) 11 km je k silnici, která po 2 1/2 km dovede k stanici N. Hrady.

Červená Slat—Nové Hrady. můžeme jíti buď 1/2 hod. do Jiříž Hrdlořez vede přímá cesta na kova údolí (sklárný) a 4 km k st. Cervenou Slat (od zast. 5 1/2 km) nici N. Hrady nebo přímo k této a 1/2 km k mysl. Jandovce, odkudž stanici 4 km (Srovn. str. 42.)

Stále podle Lužnice přes Černou Stoku s vyhlídkou v l. na Blata Švarcbašská, v pr. na Blata Hrdlořezská ubírá se

trať k J, mijíc mnohé samoty v slatinatých lesích a porostlinách přes stanici

Erdweis, za níž po $4\frac{1}{2}$ km sejde se s tratí Budějovickou a za krátko stihne stanici

Cmunt, kdež, jakož i v okolí žije přes 2000 Čechů. Čes. Beseda.

Hostince: Petterův (8 pok. omnib.), U Čern. konička (10 pok. omnib.), U Slunce (2 pok.).

Červená Lhota. Dle Sedláčkových Hradů a Zámků.

Trať IIIa. Veselí—Jindř. Hradec—Nová Bystřice—Cmunt.

Z Veselí (srovn. str. 28.) vede nás železniční trať k S. okolo lesa Klobúky (v pr.) k Řípcům (v l.), kdež v pr. malé lesíky dělí nás od Zlukova (rodiště Slukovo) a rovinou mezi lesíky a mnohými rybníky stihneme výhybku **Daňov**, při silnici, jež Bechyni n. L. spojuje s Řečicí Kardašovou. Minem při této silnici (v pr.) Pleše a stihneme stanici

Řečice Kardašová. Město (2583 obyv.) se zámek kníž Paara z r. 1720—25, v němž shlédnouti lze sbírku empirového, nábytku a porcelánu. Got. chrám sv. Jana Křtít. s věží z r. 1615—1620. Chová cenný obraz sv. Jana od A. Herzoga z r. 1735 (nikoliv od Škréty) a starý obraz Šimona a Judy v bar. rámcí, kromě obrazů oltářních od A. Lhoty. V sakristii Pieta a u dveří v lodi křucifix, řezb. práce z konce 16. století.

*1. Do Stráže je z Kardašovy Řečice přes Jemčinu pěkná partie. Jdeme nejprve silnicí k J. (přiroz. v l.) k dvoru Cikaru (3½ km), za níž odbočíme v l. na cestu Cikarským revírem. Po 2 km překročíme struhu a hledíme v přísměm směru najítí nedaleký lesní průsek, jenž přímočárně (4½ km) vede do Jemčiny (10½ km), loveckého zámku Černinského. Původně byl tu v 18. stol. jen hřebčinec, při němž zřízena jízďárna a obytné pokoje panské. V konírnách spatřují se z té doby barokní krby a freskové malby. Nový zámek vyst. r. 1767—1769. Z té doby jsou tu krásná rokoková kamna a pětiboké plechové svítilny. V nynější podobu přestavěna hl. budova roku 1775—1776 a rozšířena r. 1792, kdy se tu počaly odbývatí velké štvánice (do r. 1822.) Bylo tu pak přes 90 pokojů a jízďárna přeměněna v divadlo. Zanedbaný zámek v novější době (1875) restaurován. Spatřují se tu guachové podobizny osob z hr. rodiny a obrazy jsou od Bergera z r. 1729, rytiny trojbarevné od Demarteona, Portea a Moyea. Při zámku kaple z r. 1767—1769 s freskami od Kv. Jahna, pěknými bílými soškami od Bossiho a řezbami od Matouše Strahovského (oltáře, kazatelna). V l. lesem přímočárná silnice se žulovými sochami sv. Thekly a Sebastiana z r. 1772 vede k Jindř. Hradci. Občerstvivše se v host., před níž stojí pískovcová socha sv. Josefa z r. 1899 dáme se cestou podle kraje lesního 2½ km. ke dvoru a mlýnu na Nežárce, kdež překročivše řeku po 1 km stihneme v l. cestou do Stráže (15½ km).

2. Pluhův Ždár a Červená Lhota. Z Řečice k sev. krajinou,

v níž lesknou se četné rybníky, vede silnice přes Pohoř do Ždaru Pluhova (5 km), vsi se zámek a kostelem. Zámek je dobře zachovanou tvrzí se zdmi i příkopem, jen vlastní zámek v 18. stol. v nyn. nevýznamné architektonice přestavěn. Kostelík má presbyteř z doby got. (1542), nyn. loď je z r. 1717. Dáme se odtud k SZ. silničkou v pr. 2¾ km do Červené Lhoty, v malebné krajině s hojným stromovím, v jejímž středu nad rybníkem zrcadlí se zámek, druhý jako tvrz na skále postavený a pěkným parkem obklopený. Cesta k němu vede mostem přes užší část rybníka sklenutým, kde býval most zvoditý, jak svědčí otvory pro kladky v bráně, po způsobu věku 17., nyní barokně upravené; vrata brány nesou ozdobné klíční štíty se znaky Slavatovskými, pěkné práce zámek. z věku 17. V budově samé stojí za shlédnutí jídelna, křídlově do žebíř sklenutá; klenba vyzdobena je ornamentem do sádky tlačeným (práce z let 40. min. st.). Spatřuje se tu přiborník ze 17. stol. bohatě řezaný a výplněmi na plátně zdobený, v sousedních místnostech zasluhují pozornosti barokní židle, postele, skříně, cinové a skleněné nádoby a mosazné tepané misy mistrně malované podobizny Vilema Slavy a Kapliře. Kdy tvrz zde založena byla, není známo. V době husitské ji držel Ctibor ze Zásmuk. Rozšířena a znovu upravena za Kábů z Rybčan v 16. stol., takže se jí Nová Lhota říkalo. R. 1621 zabrána se statky všemi Bohuslavu Rátovi z Divného a prodána rytmistru Bruciově. Poněvadž neměli dědiců, prodána Lhota podruhé Slavatovi. — Kába z Ryb-

ňan obnovil starý prostinký ko-|v rodinnou hrobku jej proměnil.
stelík lhotský (Nejsv. Trojice) a|

Za Řečicí Kardašovou mineme rozlehlý Velký Rybník (v l.), překročíme silnici jindřichohradeckou k osadě **Mnichu** (v pr.) a opět obloukem k Vel. Radmírovu (v l.), stihnem výhybku u **Děbolína** a podle silnice za krátko stanici

Hradec Jindřichův, město, jež po stránce historických památek náleží k nejpmětihodnějším na Českomor. vysočině. Od stan, do středu města $\frac{1}{4}$ hod. (Omnibusy hotelní 40 h.) Z 8502 obyv. je 7791 Č. a 672 N. Okres. hejtm. Probošství. Gymnasium a škola rolnická.

Hostince: Dvořákův (11 pok.), Fridlův (18 pok. omnib.), U zlaté husy (6 pok.), U čern. orla (6 pok.), U nádraží (4 pok.), u Dobešů (4 pok.), U zlatého lva (2 pok.), U červ. vola (2 pok.).

Jindřichův Hradec. Kresba K. Liebschera v Sedláčkových Hradech a zámcích.

Dějiny. R. 1220. zal. tu Jln-|Hradec Jindřichův. Páni z Hradce, dřich Vítkovec hrad, jež nazval|potomci jeho, vládli tu až do roku Novum Castrum — Nova Domus|1604 i přešel hrad po přeslici na (odtud něm. Neuhaus) a jemuž|Slavaty, po nichž r. 1693 přešel Češi říkali po zakladateli obvykle|do rukou Cernínů, v nichž je do-

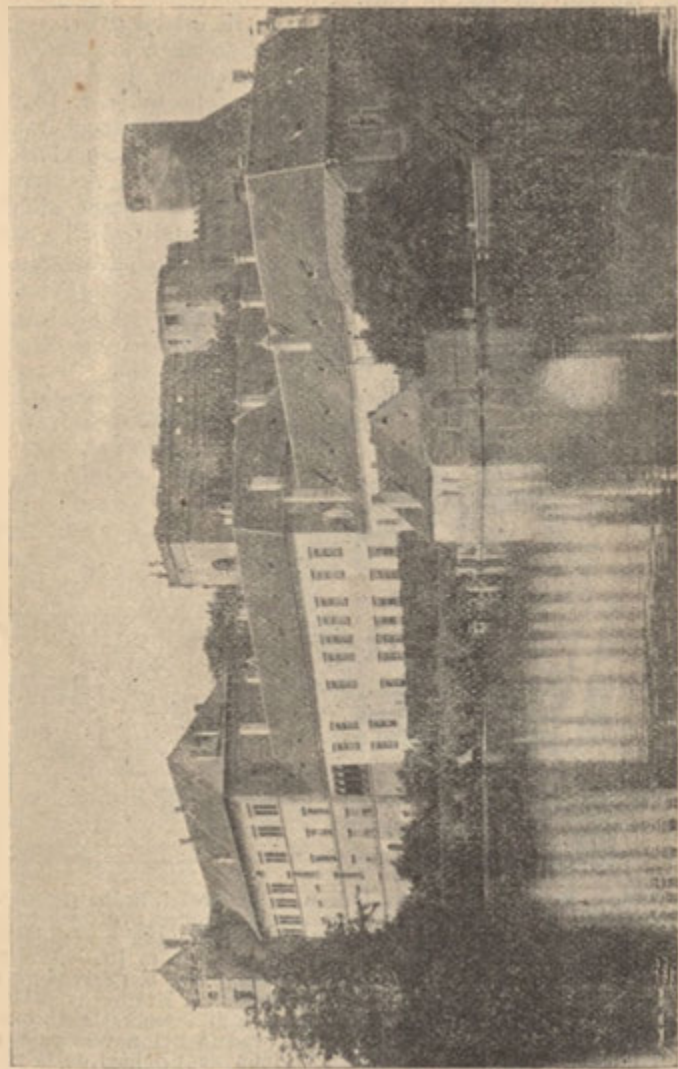

Třetí dvůr hradní v Jindř. Hradci s arkádami, studní a starým palácem Dle Sedláčkových Hradů a zámků.

sud. Podhradí již r. 1293 zove se městem, kteréž záhy bylo ohraženo a důkladněji ještě v 15. stol. opevněno. Jindřich Vítkovec postavil tu larní kostel, jež odevzdal křižovníkům řádu německého. Roku 1320 povstal klášter minoritů s kostelem sv. Jana Křt. Mniši r. 1584 se vystěhovali a kl. v špitál proměněn. Již od r. 1399 existoval

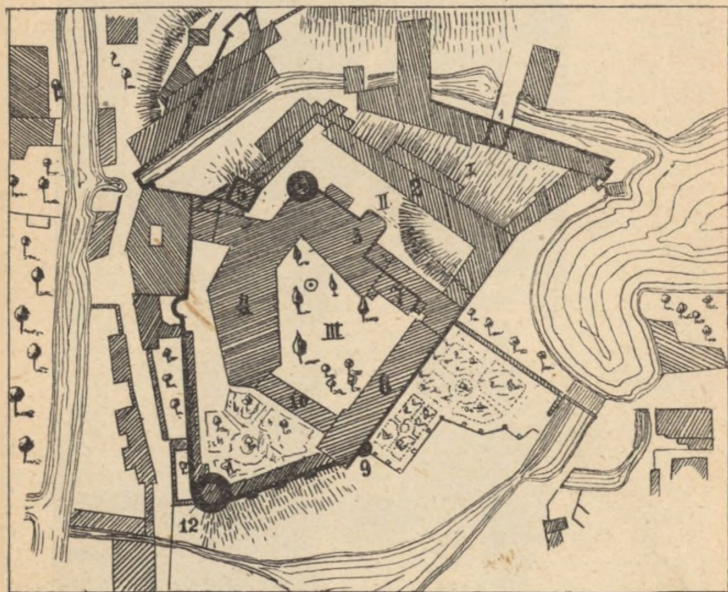
však špitál, zal. Herm. z Hradce. R. 1457 uvedení do Hradce Františkáni a vykázán jim kostel sv. Václava, ve 14. stol. vystavěný. V ten čas opustili Hradec němečtí křižovníci. Jindřich z H. r. 1507 vyměřil všem občanům města stejná práva, obec dědinami obdařil, erb městský rozhojnil a Františkánům nový klášter s kost. sv. Kateřiny na předměstí postavil. R. 1590 post. kostel sv. Trojice pro křesťany pod obojí. V ty časy zal. také kolež jesuitská a postaven seminář pro chudé studující. Slavata odporoval pod obojí a Jesuitům všechny kostely odevzdal; proto stavové r. 1618 Hradec obsadili a jesuity vypověděli. R. 1620 obsadili Hradec císařští, jezovitě se vrátili a obci odňaty výsady, jež později zas vráceny a potvrzeny. Slavatům z té doby náleží zásluha, že Hradec udržel českým. R. 1779 kolej jezovitů v kasárny proměněna. S jezuitami zaniklo staré gymnasium, jež teprve zas 1807 obnoveno. Narodil se tu min. Ant. Rezek a F. Tadra.

Památnosti města. Nejzajímavějším bodem města jest hrad či zámek, z části ve zříceninách se nalézající, z části dobře zachovaný. Vstupujeme do něho od severu podle pivovaru přes rameno stoky, z Vajgaru vybíhající kameným mostem a branou (1), jež nese znak Slavatův z Chlumu s nápisem, jenž věští, že jednoduchou přední stavbu, kde nalézají se kanceláře a byty úředníků, postavil r. 1649 Vilém hr. Slavata z Chlumu. V těch místech však již dříve stávala část hradu s branou a zdi brány jsou té stavby ještě pozůstatkem; věž stála tu až do r. 1721, kdy požárem vzala za své a také klenuté gotické výklenky s kamenými sedadly v bráně jsou staršího původu (z 15. stol.). Vstupujeme na I. neboli dolní dvůr, jehož jižní stranu zaujímá stavba rázu 16. stol. (2), v níž bývalo obydlí hejtmana hradního, nyní jsou tu pokoje hraběcí. V l. ze dvora malý průjezd vede k Vajgaru a stavením panským procházíme druhou branou na II. prostřední dvůr, bývalý parkán starého hradu, jež k jihovýchodu ohraničuje stavba (3) r. 1528 zdvižená nad průjezdem, také tehdy teprve tudy do III. zadního dvora prolomeným. Původně však chodilo se dvorem či parkánem v pr. okolo velké věže okrouhlé (4), jistě aspoň 600 let již staré, která tuto část hradu hájila a také za vězení mnohých znamenitých vězňů sloužila. Zde r. 1421 vězněm kazatel Táborův Martin Houska, umořen (1438) Menhartem z Hradce Zikmund z Vartenberku. Starý zbytek oblouku klenutého, jež při věži spatřujeme, naznačuje, kde stávala původně třetí brána. Za touto na pr. spatřujeme čtverhranné, věžovité stavení, původně Červenou věž (5), která později v zámeckou kuchyni a udírnu byla proměněna. Zde za shlédnutí stojí starobylé malby (z 2. pol. 15. věku), pohříchu valně poškozené, jež Petr Maixner popsal a vysvětlil. Za Čer. věží spatřujeme poslední bránu (6) se staveními, jež jsou zbytky

Jindřichův Hradec. Pohled na hrad od rybníka Vajgaru.

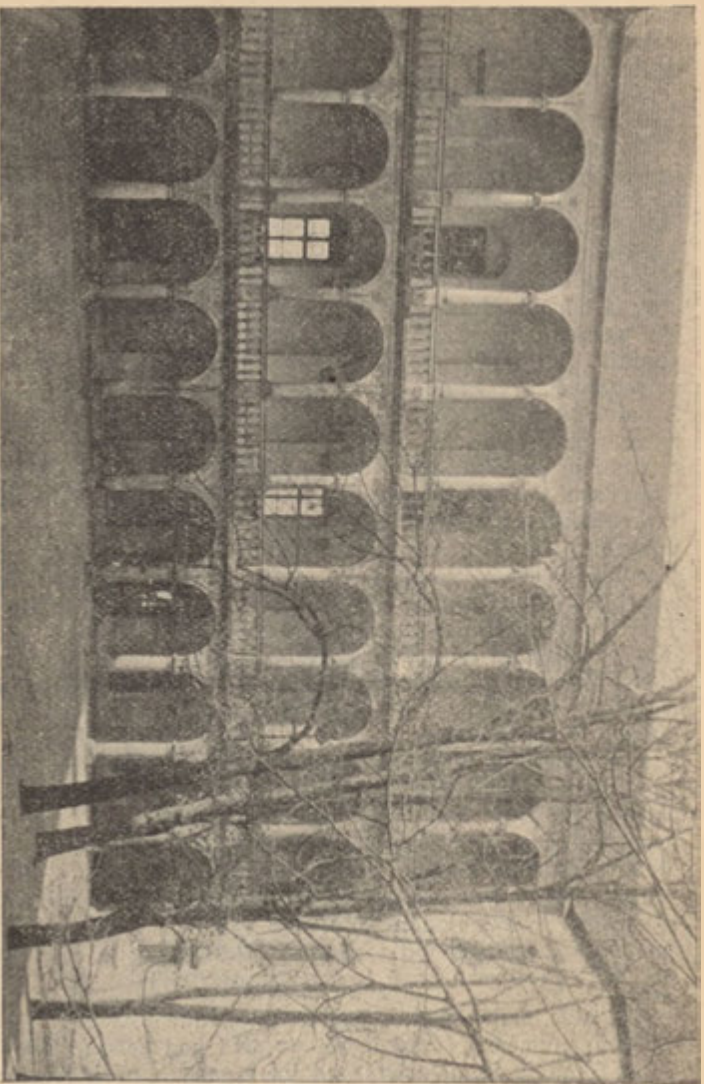
původního hradu; brána sice v 16. věku v mnohém pozměněna, ale stavení nad ní patří k nejzajímavějším památkám starých hradů. Branou vstupujeme na III. zadní dvůr, nejvyšší část hradiště, obklopenou starobylými a malebnými stavbami. Na něm spatřuje se ozdobná studně, jejíž svršek je znamenitou památkou umění zámečnického asi z r. 1600. Nejstarší je křídlo (3) k jv. od velké věže se táhnoucí, také starý palác zvaný, které již z druhého dvora jsme viděli; do druhého dvora vybíhá arkýřem, v němž nachází se starodávná kaple: strana jižní prozrazuje v zevnější úpravě slohy různých dob: stavěl a řídil tu nejen zakladatel Oldřich, ale

Jindřichův Hradec. Půdorys Hradu. 1. Severní I. brána (vchod). I. První dvůr. 2. Bývalé obydlí hejtmana hradního, nyní byty hraběcí. II. Druhý dvůr. Bývalý parkán starého hradu s východem v l. k Vaygaru a s průjezdem prolomeným do dvora III. 3. Palác prvních panů Hradeckých s kaplí. 4. Velká věž. 5. Červená věž. 6. Zbytky původního hradu s poslední branou. 7. Královský palác, 8. Nový palác s chodbou rožmberskou, pokoji rožmberskými, malovanými pokoji a archivem. 9. Věž hranatá při novém paláci. III. Třetí dvůr se studní. 10. Arkády, jimiž se přichází do 11 zelených pokojů a kapličky Matky Boží. 12. Nový altán se zahradou a kolonádou.

zjevný jsou i pozdější práce renaissanční a vlašské. Kaple sv. Ducha v budově té sklenuta je goticky a nese stopy starých maleb, je tu také památná síň s malovanou legendou sv. Jiří a zajímavými 18 znaky starodávnými, malovanými v druhé pol. 14. věku, o něco později nežli legenda, v níž vyobrazen tu též Oldřich z Hradce a malíř legendy kněz jakýsi; v sousední got. sklenuté síni zajímá starodávný krb, nejstarší snad v Čechách vůbec. Jindřichem Hradeckým († 1507) přistaveno k této budově užší stavení Královský palác (7) zvané, kde nalézá se divadlo a pod nímž uložen býval zámecký archiv. Jihovýchodní část dvora zaujímá renaissanční stavba nového paláce (8), k bývalým valům přistavěná a osmihrannou věží (9) ukončená, erby Adama z Hradce a jeho manželky vyzdobená. Portál její uzavřen je mříží železnou stejné práce jako mříž na studni. Zde nyní umístěn je archiv, vedle třeboňského nejproslulejší v zemi, sbírka pečetí a rodinných vzácností. Z památek rodu Slavatovského ukazuje se tu zkrvavený límec, jež Slavata při defenestraci r. 1618 na krku měl. Památnou je tu také chodba rožmberská, šestihrannými dlaždicemi dlážděná, podle níž nachází se řada starých světnic rožmberských, kde Vilém z Rožmberka bydlíval a jež nově upraveny starého svého rázu pozbyly; v chodbě spatřují se starobylé obrazy dělení růží, defenestrace r. 1618 a četné podobizny, také pověstné bílé paní Perchty z Rožmberka, Také ve světnicích rožmberských spatřuje se mnoho úpravného nábytku i obrazův, mezi nimiž jsou práce od Škréty (Josef Egyptský), Brandla (pozdravení andělské), Rosy (bitva u Zenty) a p. Chodbou rožmberskou přichází se do pěti světnic »malovaných pokojů« (8), jež spatřují se dosud v úpravě z doby posledních pánů Hradeckých: tálované stropy, starý nábytek (památná jarmara Adama z Hradce), starodávné krby, malování i obrazy (z novějších časů je tu psací stůl cis. Františka I.), mísy a nádoby. Na jedné z postelí ve čtvrtém pokoji spával Napoleon r. 1809 v Schönbruně. Nad rožmberskými světnicemi a malovanými pokoji jsou dnes světnice pusté, kde býval pěkný palác s obrazy panovníků českých od Čecha do Marie Terezie i skvostný nábytek, což vše za své vzalo požárem r. 1773.

Palác tu popsany spojuje se západním domem (11) kolonáda s pavlačemi či arkádami dvojími nad sebou (10). Západní dům je dvoupatrová budova v patrech následkem zmíněného požáru pustá; bývala tu stříbrnice, španělský sál a

Sándorův Hradec. Zámecké arkády.

zelené světnice, kde bydlívala paní hradu. Památnou je tu kaplička Matky Boží, neprávem kaplí bílé paní zvaná, do níž vedou starožitné dvěře; spatřují se tu vzácné malby ze 16. stol., pohřichu opravou r. 1839 silně poškozené.

Před kolonádou prostírá se zahrada v místě, kde stávala pátá věž hradu, r. 1594 sbořená; po západní i jižní straně přiléhají k zahradě rovněž kolonády a v rohu zahrady i celého hradiště, kde asi bývala mohutná bašta s parkánem a kde kolonády se sbíhají, zvedá se t. zv. Nový altán (12), stavení skvostné, stylu vlaského, za Adama Hradeckého zdvižené.

V památných těchto stavbách možno sledovati styl pěti různých dob. I. dobu románsko-gotickou (1215—1260) a gotickou do r. 1463, z kteréž pochází staré zdivo I. brány, velká, okrouhlá věž (4), starý palác (zadní část při č. 3.) a spodek zelených pokojů (11). — II. Dobu Vladislavské gotiky do r. 1526, do níž spadá úprava Červené věže (5) a sousedního stavení. III. dobu přechodu z gotiky v renaissanci do r. 1560, do níž spadá palác královský (7). — Dobu renaissanční za posledních pánů z Hradce (1560—1604), do níž spadá nový palác (8), kolonády (10) a stavení zelených pokojů (11) a nový altán (12). — V. Dobu Slavatovskou a Cernínskou, z kteréž pocházejí arkády při novém altánu, zahradní salon t. zv. trautsonský, také zkáza, která stihla hrad požáry r. 1721 a 1773.

Staré Město, se zachovaným částečně ještě opevněním na západě, severu i východě (jih zaujímá hrad), obklopeno rozšiřujícími se předměstími; z bran stojí jen nežárská neboli linecká, goticky sklenutá a okrašl. spolkem Vesnou obnovená. Nejpmátnější budovou je kostel sv. Jana Křt. s býv. klášterem Minoritů, nyní chudobincem; Minorité byli tu již v 14. stol. a r. 1564 do Jihlavy se vystěhovali; kostel r. 1607 vyhořel. V pravé bočné lodi spatřuje se nejstarší část z doby slohu přechodného (dvě pole klenby a meziokenní pilíře). Loď hlavní jest již gotická; pravou perlou vrcholného slohu gotického je kaple sv. Mikuláše, pozdně gotickými jsou křížová chodba a kaple soukenická; ke kapli této přiléhá barokní kaple Nanebev. P. Marie, za cis. Josefa zrušená.

V chrámě objevena r. 1889 část starých maleb a r. 1898 odkryty a restaurovány další. Dále poutá barokní hl. oltář s obrazem křtu Páně, kopírovaným prý žákem Škretovým dle Kvidona Renia (orig. v uměl. hist. museu ve Vídni), dále barokní kazatelna z r. 1708 se starší sochou sv. Jana Křtit., renaissanční lavice kůru, vysoký relief Nejsv. Trojice znamenité práce, dřevěné, malované epitafium manželů Thunklových (v kapli sv. Mikuláše), náhrobní kameny z 15.—17.

stol. — Kostel sv. Kateřiny s kláš. Františkánským z l. 1478—79, jež 1619 protestanti vyplnili a v sutiny obrátili. Opraven do r. 1625, kdy dostavěna kaple sv. Barbory, stavělo se tu však i na klášteru až do r. 1662 a znovu vše obnoveno po požáru r. 1669. K jednoduché lodi bočně přistaveny (1662) kaple sv. Antonína a vyšší Portiuncula, připomínající rotundu nového altánu zámeckého a zajímavé svým připojením ke kostelu. Oltáře jsou z 18. a 19. stol., dřevěná soška Madony ze 17. stol., rokoková kazatelna pochází z kláštera pacovského, v křížové chodbě klášterní na dřevě mal. obraz »Smrt Spasitelova« z 18. stol., v refektáři s četnými obrazy barokní kamna z r. 1780. — Kostel sv. Maří Magdaleny, nejstarší asi v J. Hradci (povstal již za života zakladatele města); nyn. renaissanční stavba však pochází od Slavaty z l. 1626—32 ze zabaveného jmění odbojných měšťanů a jest skladištěm vojenským. Kollej jezuitská zal. r. 1595 nese ještě stopy sgraffitové rustiky, podobné oné na paláci švarcenberském na Hradčanech. R. 1779 proměněna v kasárny. — Proboštský kostel Nanebevzetí P. Marie, zal. ve 14. stol. (před r. 1382¹), když farní kostel sv. Maří nestačil, je got. stavba o třech stejných lodích, a jeho věž je typickou v obraze města. Z pozdější teprve doby pochází kruchta (1483) a kaple Mariánská (Špulířská, 1489), nyní nově malířsky vyzdobená B. Melicharem (1898) dle motivů z hradeckého gradualu a Prašné věže pražské. Sakristie, již r. 1599 pro jezuity zřídil Jáchym Ondřej z Hradce. Velice utrpěl kostel požárem r. 1801 a byl pak i skladištěm erárního sena a slámy a teprve zas znovu r. 1811 vysvěcen a opravami r. 1873 značně poškozen. Inventář pochází většinou z min. stol. Ze staršího zachovala se jen stará kamenná křtitelnice (1483) a soška P. Marie v kapli mariánské, je tu však v téže kapli starý obraz Madony ze 17. stol., přinesený z býv. semináře; z obrazů pozornosti zasluhují Kandlerovy (Naneb. P. Marie, sv. Kateřina). — Hřbitovní kostel Nejsv. Trojice vystaven od podobojích r. 1590—94 hejtmanem panství Janem Zelendarem (věž je z r. 1852, nynější výzdoba malířská z r. 1895), nábytek je barokní. Zajímavý je skládací oltář kaple pírchanské ve slohu něm. renaissance z r. 1597 s obrazy posl. soudu a osmero blahoslavenství (malby necenné) a v zadu s epitafiem rodiny pírchanské, které stojí za shlédnutí, epitafium Jiřika Straky z r. 1649, epitafium Auftifferovské z r. 1651 a ep. Marie Hübnerové z r. 1619 (toto v něm. renaiss., druhé ba-

rokní), ač i na těch malby jsou necenné. — Ve hřbitovním kostelíku sv. Václava na předměstí kázával Jan Kapistran; zmínka o něm činí se již r. 1399. Pův. got. klenbu spatřujeme v kněžišti. Zajímavé je kamené epitafium z konce 16. stol. v jižní jeho zdi a z četných náhrobních desk zvláště deska Jana staršího Kadraby z r. 1586. — Kostelík sv. Jakuba na návrší záp. od města, v místě, kde bývala asi strážní tvrz, zal. jako kaple cesty křížové r. 1518, přestavěn r. 1605 a zrušen r. 1793 (byl prachárnou), r. 1859 stržen a vystavěn nynější gotický s hrobkou hrabat Černínů. — Gymnasium v bývalém semináři koleje jezuitské, v nynější podobě stavba z počátku 17. stol., k níž r. 1642 přistavěna kaple sv. Víta, jednoduché, neméně ušlechtilé stavby renaissanční; má restaurovaný barokní oltář r. 1686, obraz sv. Víta r. 1834, Steinhauserem restaurovaný. V knihovně gymnasia shlédnouti lze zajímavé rytiny a kresby. — Radnice stará, nyní okres. hejtm., budova původně ze 17. stol., postavená od základů po požáru r. 1801—1807; z dřívější zachována jen robotárna v zadní části a část got. klenby v přední části (v bytě sluhy). — Starobylosti svou zajímaví i četné domy soukromé, některé upomínají na dobu čisté (v ulici svatojanské četná ostění vrat) a pozdní gotiky (dům č. 139 na náměstí), četné jiné na dobu got. vladislavské (dům č. 39 a 41 v Růžové ul.) a renaissance. Krásné jsou arkády v nádvoří domu č. 89 v Kmentové ul. Pěknými štíty nebo arkýři honosí se domy č. 119 v ulici Štítného, č. 115 na náměstí) zámeckém a č. 69 na Nov. Městě a p. V některých domech stojí za shlédnutí práce uměl. průmyslu, tak klec kovová na terase domu č. 159 na náměstí, renaissanční mříže v domech č. 86 a 87 na náměstí. — Sousoší svatých a Nejsv. Trojice na hlavním náměstí zřízeno r. 1764 Mat. Strahovským, od něhož pochází také Ukřižovaný na mostě Vajgarském. — Museum městské obsahuje četné památky ušlechtilé práce kamenické, obrazy a rytiny, památky kalligrafické, privilegia městská, vzácnější keramiky, kovové kříže a nástěnná ramena, zámky starobylé práce, cínové nádoby, pečeti, vazby atd. (přístup na ohlášení). — Rybník Vajgar k městu přiléhající, je hluboké jezero s malebným ostrovem. Vodou z něho ženou se městské elektrárny k účelům osvětlovacím.

Výlety z Jindř. Hradce.

1. Sv. Barbora, obvyklé výl. stavi vlaky na kříž. mezi Děbolicími, kdež v neděli a ve svátek nem a Kard. Reč. Od zast. kousek

silnici k Hradci a v pr. lesem 10 min. k pout. kostelíku sv. Barbory, pod nímž je myslivna (obč.); žulový kostelík stál již na poč. 16. stol., zrušen 1789, ale obnoven r. 1895, zajímavý krovem a barevnými okny opatřen.

2. Jemčina, lov. zámek hr. Černína (viz str. 57) 12 km silnicí: zajímavěji dle č. 1. přes sv. Barbory; nestaví-li zde vlak, tedy přes Děbolín (zast. dr.) přímo polní cestou k sv. Barboře (7 km). Odtud k mysl., kde dáme si ukázati cestu k sev. špičce velkého ryb. Holnavského, v jehož středu malebně se prostírá ostrov Naxos. Jdeme okolo ryb. k J. 5 km k hájovně a přímo k J. odtud průsekem do hvězdy, z níž zabočíme v pr. k JZ. průsekem k Jemčině (16 km). Zpět možno voliti po případě cestu přes Stráž a Lhoty dle str. 57.

3. Sv. Markéta. Krásné a příjemné hvozdy, k nimž cesta obvyklá silnici k J. přes Lásenice a odtud v l. přes Tereziin dvůr je poněkud fádni (12 km) a koná se obyčejně vozem. Lépe jíti nebo poštou jeti do H. Pěny (Ob. Baumgarten, 6 km); za vsi k ryb. a se silnice v pr. cestou podle ryb. stále lesem JZ. směrem na Schönbrunský dvůr, před nímž stihne se silnice (11 km) a touto odbočí se v l. přímo k J. a stále lesem. Po 3 km kříž sv. Prokopa v středu revíru Markéty, kde v 16–18. stol. zdržovali se poustevníci, k nimž mnoho poutníků docházelo. Povstaly tak zde dva renaiss. kostely sv. Markéty a sv. Anny, r. 1787 zrušené a nyní k účelům lesnickým zařízené. Od Kříže Svatoprokopského vede cesta 6 km přes Sedlo (Heumoth) do Címěře (Schamers), odkudž možno po 5 km stihnouti do

N. Bystřice nebo 11 km přes Pěnu vrátiti se do Hradce.

4. Lodhěřov-Radouň Kostelní. Z města silnicí ku Kard. Řečici, však při rozc. na konci města v pr. přes trať okolo sádek, obory a bažantnice 5 km k rozc., kdež dáme se v pr. ještě 3 km do středu protáhlého Lodhěřova (Riegerschlag), ke kostelu, jenž tu stává již od 13. stol., avšak jen kněžiště z té doby se zachovalo. Jsou tu nové got. oltáře z r. 1874 s obrazy od Kandlera, Kamaryta a Steinhäusera, kamenná křtitelnice z r. 1698. Jdeme vsí ještě 4 km za kostelem, pak polní cestou v pr. 4 km do Radouň Kostelní (13 km) se starým kost. sv. Víta, již v 14. stol. farním, jenž má zachované got. kněžiště se sakristií, však moderní věž; got. oltář s obrazy od Kamaryta, na kruchtě obraz sv. Víta z r. 1672, barokní kazatelna. Zpět luční cestou podle potoka do Radouň Něm. 5 km, kdež novodobá kaple Naneb. P. Marie (z r. 1878) kostelu podobná, má got. oltáře s obrazy od Kamaryta. Odtud již vede nás k J. silnice okolo rybníka Rohu k oborě a silnicí, kterou jsme vyšli, zpět do města (24 km).

5. Markl—Strmilov. Vděčná partie (celkem 16 km poštou 1 K až do Rozkoše drahou 14 km za 40 h v III. a 80 h v II. tř.) Pěší turista sleduje silnici podle Vajgaru trať dráhy k N. Bystřici (viz níže do Jindřiše, pak podle potoka částečně lesem a v pr. do Blažejova (8 km. Viz níže stan.) Odtud dále silnicí před Radmírov do Vlčíc (13 km), za nimž se silnice dělí v l. 3 km do Strmilova, v pr. přes Rozkoš 2 km do Budkova, (Viz v podrobnostech vylety z Kunžaku).

Tratí z Hradce Jindř. k Bystřici sledujeme nejprve obloukem k S. tratě dráhy transversální opouštějíce ji po 2 km k J. do zastávky

Jindřiše (34 Č., 229 N.), vsi s novým gotisujícím kostelíkem (1894). Zde počíná pěkné, romantické údolí potoka Hamerského, kterýmž možno jíti k Blažejovu a dále odtud k S. až k Malinovsi.

Dráha ubírá se nad údolíčkem v délce 3 km do

Blažejova (47 Č., 183 N.), vsi, která tu byla již v 2. pol. 13. stol. s farností něm. rytířů a kostelíkem, z něhož zbyl jen spodek věže s got. portálem. Stavba nyn. kostela pochází z r. 1618 s přestavbou ve slohu románském z r. 1863–64. Vnitř tři oltáře a kazatelna románského slohu a jednoduché práce s obr. sv. Alžběty od Rubena.

Vítkův Hrádek (Ritterhäusl, | páni z Hradce darovali rytířům
zkomoleně z Wittelhäusel) stával | Německým, na něž zejména Kři-
na ostrohu proti Blažejovu; zbý- | žovnický statek (Kreuzgut), Kři-
vají tu skrovné rozvaliny hrádku, | žovnický les (Kreuzwald) upomín-
jejž vystavěl nejspíš Vítek z Hrad- | nají.
ce okolo roku 1267. Okolí zdejší

Dráha objíždí ves obloukem k sev., křižujíc dvakrát silnici k Strmilovu a mezi několika rybníky v malebné krajině stihne zast.

Malý Radmírov (107 N.). Obě tato místa leží na silnici strmilovské a hodí se za východiska přes Vlčice na Rozkoš a Budkov do Strmilova. Viz níže u Kunžáku. Zastávku opouštíme hledíce v pr. přes rozlehlou hladinu Kravého rybníka (při něm dvůr na Krvavém — Rothwehr), za nímž dále v úvalu prostírá se stejně rozlehlý ryb. Kačležský, na němž delší dobu působila biologická stanice komitétu pro výzkum Čech. Trať objíždí velkou slatinu (v l.) a několik kopců (v pr. Vrchy, Steinberg) a podle silnice Kunžacké stihne stanici

Kunžák-Lomy (také Kumžák), město opět české (2336 ob.), výborné Ls (bližší sdělí správa školy), východiško pěkných procházek do okolní lesnaté, žulové krajiny. V místě průmysl tkalcovský. Stanice je při něm. vsi Lomech (Fieberschlag), do města $\frac{1}{2}$ hod. V okolí rozházeno množství balvanů žulových, často jako monolithy nebo viklany vystupujících, jichž povrch bývá někdy mísovitě vyhlouben, v čemž spatřují se kameny obětní doby předhistorické. Mnohé jejich skupiny mají podoby groteskní a velice zajímavé. Z jediného balvanu žulového je také vytesána kašna na náměstí.

Nejstarší částí města je předměstí Velké Podolí, při němž v 13. století usadili se Němci, nazvavše místo Kunigsecke, z čehož již r. 1411 vzniklo české Kunžák a r. 1487 v majestátu Vladislava II. městečkem se zove. Farní kostel sv. Bartoloměje v nynější úpravě po požáru r. 1808 má got. presbyterium a renaissanční loď, věž z r. 1868. Oltář hl. z r. 1879 má obraz sv. Bartoloměje z r. 1823 od Handla. Kazatelna z r. 1748 nese staré obrazy evangelistů.

Vycházky a výlety do okolí Kunžáku.

1. U Stodůlek. Les se stodolovými skupinami balvanů žulových. (Viz vyobr. na str. 2.). Vyoobrazená skupina tří balvanů tvoří chodbu dva kroky širokou a 11 kroků dlouhou.

2. Zvůle. Možno jíti silnicí k Telči hodinu cesty a $\frac{1}{2}$ km před hranici zemskou dáti se v l. cestou 1 km k mysl. Zvůli (Zoule), kdo chce jíti zajímavěji, jde však silnicí jen 2 km a dá se v pr. podle Spulákova nebo lesem podle Skalky (nevšimaje si cest postranních) až k rybníku u Zvůle. Všude malebné skály žulové.

3. Markův Kámen (viz obr. na str. 7.). Silnicí novobystřickou k J. 4 km do Kunžáckého lesa, kde nejvyšší skála pyramidou označena jako bod trigonometrický (731.2 m). Na okolních balvanech jezby (obětní mísy).

**4. Landštýn. Jako při č. 3. na Markův kámen (4 km) a silnicí lesem na Kaproun (Kaltenbrunn), za nímž po 1 km u křižku cestou vl., která po 1 km stihne opět silnici ($7\frac{1}{2}$ km). Touto v l. a po 1 km při rozc. v pr. ještě $4\frac{1}{2}$ km pod Landštýn ($13\frac{1}{2}$ km). Podrobnosti viz níže při N. Bystřici).

7. Budkov-Rozkoš. Ze severoz. rohu náměstí přijdeme na polní cestu, z níž po $\frac{1}{2}$ km odbočíme v pr. a po $2\frac{1}{2}$ h. dojdeme do Budkova (3 km), pěkně položeného při rybníku Hejtmanu, při němž spatříme špýchar, bývalou to tvrzku Rozkoš, při níž ještě zbytky náspu se spatřují. Davše se odtud k Z. polní cestou, překročíme jižní rameno rybníka a jsme po 1 km v nynější Rozkoši, kde před přádelnou spatřuje se pěkná, dvánáctiboká renaiss. kašna, snad ta,

kteřou Vlach Kryštof vytesal r. 1599. Davše se odtud v l. silnicí $\frac{1}{2}$ km do Střížovic, v jichž okolí spatřují se skaliska zříceninám podobná a také »na hrade« (Katzenburg), »na hrádku« nazývaná, můžeme odtud dáti se zpět silnicí podle Střížovického ryb. přes les do Kunžáku (3 km).

6. Kačležský rybník. Silnicí hradeckou přes Lomy (nádraží) do Člunku (Hosterschlag 5 km). Za vsí $\frac{1}{2}$ km druhou cestou v l. $11\frac{1}{2}$ km na cestu k zálivu rybníka, podle něhož $11\frac{1}{2}$ km k hlavní hrázi. Pěkný rozhled na hladinu s poloostrovem při záp. straně a celý lesnatý úval, jenž pod rybníkem táhne se v délce 4 km k Čiměřím podle Kačležského pot., poskytuje vděčnou procházku. Z Čiměře (14 km) možno v l. silnicí 5 km do N. Bystřice.

7. Strmilov nebo Stremýlovo a Strzmilov k sev. z města silnicí 4 km do Strmilova, českého města (2158 ob.) s domácím průmyslem perleťáckým (hlavně výrobou knoflíků), tkalcovským (bavlněné a hedvábné zboží) a vyšivačským (bílé vyšívání). Založ. 1255 pány z Hradce, je již od roku 1561 městečkem. Již v 14. stol. byl tu první kostel, jenž na poč. 18. stol. vyhořel. Nyn. chrám z r. 1835. Má románské oltáře z dubového dřeva. Ze starého kostela jsou tu některé dřevěné sochy. Obrazy oltární od Kandlera. Boží hrob transparentní mosaiková práce z pestrých korálků. Hřbitovní kostelík sv. Ondřeje ($\frac{1}{4}$ h. vzdál.) s apsidou románskou považuje se za nejstarší chrámek v celé krajině.

Z Kunžáku běře se žel. trať žulovou lesnatou krajinou k J., z níž teprve po 6 km u zast.

Zenotína (v pr.) vystupuje a krajinou, četnými malými rybníky posetou, po dalších 3 km stihne stanici

Hůrky (Adamsfreiheit). Obec něm. 2 km od stanice. Průmysl tkalcovský. V obecné mluvě nazývají se Beri-Weri (Bergwerk), neboť za Slavatů něm. havíři tu dobývali kyzy

(síru a skalici). Farní kostel sv. Jakuba z r. 1814—16 má renesanční oltáře a obraz sv. Jakuba od H. Kupferera z Inšpruku z r. 1859.

Z Hůrek je nejpohodlnější výlet na

Landštýn a Staré Město, odkudž možno se vrátiti do Nové Bystřice. Od stanice vede silnice okolo malého Purkerského ryb. $\frac{1}{4}$ hod. do Žižpachů (*Sichelbach*) s fil. kost. Sv. Maří Magd. z r. 1886 při dvou velkých rybnících a přímo dále podle Kostelního

ryb. a přes les 5 km do Landštýna (6 km). Silnicí až ke dvoru, od něho úžlabím k hradu. Ze Žižpachů možno si nadejti poněkud, dáme-li se ze silnice v pr. a přijdeme přímo do Marklu. Podrobnosti viz níže.

Traf obloukem objímá velký rybník Arp, za nímž viděti klášter (viz níže) a obrátivši se k jihu, stihne v středu stejnojmenného místa zastávku

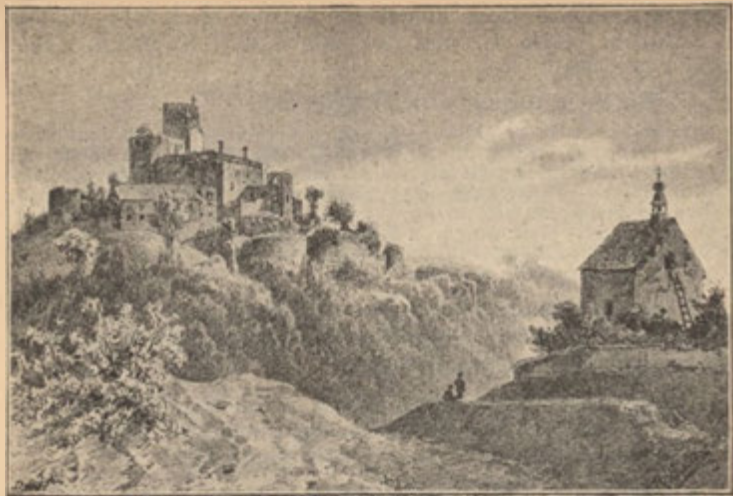
Terezínov (Theresientál) tvořící jednu dlouhou osadu se sousední Alberí (něm. osady, něco málo Čechů). Tkalcovský a dřevařský průmysl. Východiště na

Klášter-Staré Město. Markl-Landštýn. Ihned od zast. silnicí k Z. podle ryb. Arpu 2 km do Kláštera, něm. obce s býv. klášterem Pavlanským, jež tu zbudoval r. 1501 Kunrát z Krajků pod jménem *Sana cella* (*Heilbrunn*) dle »léčivých« pramenů. R. 1507 i kostel zbudován, však již r. 1533 vypálen klášter sektáři, adamitům podobnými, kteří mnichy pobili; konány pak pouti ke kostelu spustošenému až do r. 1623, kdy Slavata kostel obnovil a klášter znovu postavil. Byl tu ještě tehdy lid český a jen pro lid z dalšího okolí docházející jeden kazatel německý. Nový kostel zdvižen v l. 1838—82. R. 1785 klášter zrušen. Osada nyníjší vznikla až koncem 18. a poč. 19. stol. V klášteře je nyní fara (v ní krásná barokní kamna) a byty dřevoštěpů (v bývalé knihovně, křížovými klenbami sklenuté je špižirna). — Kostel Nejsv. Trojice ušlechtilé stavby dle plánu Giov. Don. Ursiniho se střizlivým barokním průčelím (se znakem Slavatovským) má půdorys čistého obdélníku, v němž kněžiště ani jiné výstupky nejsou rozlišeny; chodbou oddělen je od kláštera i od sakristie, skoro tak dlouhý, jak sám je široký. Bohatě je vnitřní

výzdoba štuková, imposantní je hl. oltář z r. 1678 (nese obraz od J. K. Schrödera) i černá řezaná kazatelna. V sakristii »Strom života« je pozoruhodné dílo řezbářské. — Přímo dále silnicí 1 km do osady Konráče a podle Kebharce (v pr.) přes Porlaček (Bernšlák Něm.) do Starého Města (9 km), městyse (788 N., 38 C.), druhdy v 14. stol. vsí trhové, která svedla obchod, dosud přes Markl a Landštýn k Jindř. Hradci jdoucí, novou silnicí na Novou Bystřici. Pozornosti zasluhuje farní kostel Nanebevz. P. Marie, vystavěný mezi l. 1425—1520 Konradem z Krajků ve slohupozdně gotickém; zvláště pěknou prací pozdní gotiky je sanktuarium. Barokní hl. oltář nese dobré bar. sochy; pěkná dřevořezba Ukřižovaný z 18. stol. Náhrobek Zdeňka Krajíře z r. 1521. U kostela žulová socha sv. Donata. Got. věž před kostelem mívala úkol obranný a přestála Dampierův útok, když táhl na Landštýn.

Ze Starého Města 3 km k S na

Landštýn a proti němu ležící Markl. Kdo nechce do St. Města, jde z Konráče ze silnice v l. (u kříže) pod kopec Gingham (708 m), jež odbočkou v l. k S. obejde

Landštýn. (Dle Sedláčkových »Hradů a zámků«.)

a po 8 min. stáhne cestu v pr. ze Žižpachů do Marklu vedoucí. — Landštejn je z nejmalebnějších zřícenin v Čechách. Hrad stál tu již v 13. stol., kdy (1259) připomíná se Oldřich z Landštejna, jehož nástupcem byl Vítkovec Sezima z Třeboně, od kteréž doby treboňští Vítkovci psali se z Landštejna a tyto hrad v 14. stol. přestavěli a silně opevnili, takže král Jan nemohl ho dobýt. Přece připadl hrad neznámým způsobem králi Václavu, jenž r. 1381 jej postoupil Kunrátovi z Krajku a zůstal pak v držení Krajiřů až do r. 1579, byv rozšířen i znovu opevněn. R. 1618 stékal hradu mocně Dampier proti Nejmarovi z Vintřberka, jenž odboje stavů se zúčastnil, r. 1619 však Bouquoy přiměl vyhladovělým posádku ke vzdání se. Hrad i jmění bylo zabaveno a v rukou různých majitelů se vystříдалo. R. 1831 za Ferd. hr. z Herberštejna bleskem zapálen vyhořel a poněvadž zároveň panství bylo sekvestrováno, sešel i byl také zůmyslně zrušeno. Nyní náleží bar. Ferd. Sternbachovi. I v zříceninách lze stopovati trojí období dějin stylem románským a přechodně-gotickým a pozdně gotick. za Vítkoviců a renaissančním za Krajiřů. Jdeme ze St. Města silnicí až pod hrad, nutno však obejít od severu kolem dvora na hradíště samé; přicházíme k 1. bráně got. sklenuté a touto do dvora, kterýž uzavřen je stavením asi ze 16. a 17. věku s vlašským rýsováním na zdech, dosud obývaným. Odtud druhá brána rovněž gotická vede do příhrádku (soutěsky mezi branami a hradbami), na jehož konci 3. brána s čtverhrannou věží (ze 17. věku) vede do šlje, v níž nalézáme bránu 4., goticky sklenutou na pětihenné nádvoří vedoucí, kteréž stavbami z 15. věku jest obklopeno. Spatřují se tu podzemní sklepy, dosud zachované a v přízemí okna i dvěře, kamennými věnci pěkně obložené. Ve dvoře tom i starý krb (kuchyni)

a zasutou studni lze viděti. Na vých. straně vypínají se ssutiny dvojvěžatého paláce, dosud do výše třetího patra zachovaného; velká věž při jeho příční straně má zdi 4 m silné. Ve věži severně od paláce bývala kaple (původně snad mučírna) a našly se tu také kosti zrazené ženy. K JZ. od paláce ještě jedno věžovité stavení, kteréž asi z původního hradu pochází. Zadní strana paláce obímá parkán s hradbami, jež ve dvou rozích vížkami jsou opevněny. Sešedše s hradu ke dvoru, dáme se od tohoto kousek silnicí ke Kunžáku a pak v l. do Marklu, starobylé branky zemské, kolem níž místy ještě náspy se spatřují. Zajímavým je tu románský kostelík sv. Jana Křt. z hrubozrnné lámané žuly postavený, z jehož druhdy 35 m dlouhé lodi jen malá část zbývá a v hospod. stavení je proměněna; zbývá jen kněžiště za kapli sloužící. Kostel vynikal i malbami románskými, z nichž jen skrovné zbytky se zachovaly. Nynější obrazy oltární jsou z r. 1854—55.

Ze zastávky Tereziнова vede nás želez. trať podle dlouhé vsi Albeře a sotva že jsme ji opustili, je tu již stanice

Nová Bystřice město (2624 ob., z nichž je asi 100 Č.), s několika závody textilními na látky bavlněné, bělidlem, barvírnou, parní appreturou, výrobou lepenky a papíru a kamenictvím (žulové lomy); také v okolí, hojnými a pěknými lesy se honosícím, rozvětven je průmysl tkalcovský, průmysl dřevařský a lihovarský.

V 14. stol. byla Bystřice v držení pánů z Landštejna a Václavem IV. postoupěna Kunrátovi z Krajku a byla v držení Krajířů do r. 1575. Proti Lipoltovi z Krajku r. 1420 Žižka město i zámek spálil. Lipolt však město i zámek do r. 1550 znovu vystavěl. Však r. 1607 město s radnicí i zámek znovu vyhořely. Zámek od základu obnoven r. 1610. Od roku 1615 do 1693 byla Bystřice v držení Slavatů a r. 1618 obsadil město i zámek Dampiére. Nový požár r. 1651 zničil město s radnicí i kostelem a zámek poznovu a nové požáry stihly město r. 1691 a 1774. Následkem toho jen skrovné zbytky starobylosti města se dochovaly.

Z památností místních zasluhují pozornosti zbytky opevnění na jižní straně města; děk. kostel sv. Petra a Pavla, nynější stavba z r. 1696—97, věž z r. 1786—88. Hl. oltář je barokní s reliefy v rok. rámcích z r. 1765. Oltář Mariánský (Vesper) je dílo rokokové z téže doby, rovněž jako barokní kazatelna. Ze zrušeného hřbitova některé, málo už znatelné náhrobky Krajířů a Slavatů spatřují se ve dlažbě kaple sv. Barbory. Dobrý obraz sv. Maří Magd. visí v kněžišti. Z r. 1585 pochází hřb. kostelík Sv. Kateřiny, v nynější podobu r. 1686 přestavěný v slohu renaissančním. — Zámek, tolika požáry postižený, zaujímá jen část bývalého hradiště, na němž jen některé spodní stavby v původní podobě zachovány; ve svrchní stavbě zjevují se stopy pův. stavby románské i doba renaissanční přestavby po r. 1610. Je tu pozoruhodná knihovna se staršími spisy přírodní-

ckými a zeměpisnými. — Na horním náměstí socha Nejsv. Trojice stála již r. 1679, ale znovu zdvižena r. 1724, na dolním náměstí je rovněž socha N. Trojice od Artolce roku 1862 sem přenesená.

Hostince: U zlat. jelenů (5 pok.), Krügelstein (8 pok.) a Schellnbergů (2 pok.).

Výlety do okolí Bystřice.

***Kláster - Markl - Landštejn** apsidu. Půvabné je okolí rybníčné a lesnaté.
a) Nejkratší cesta vede k nádraží, přes trať, při rozc. v l. a hned ze silnice v l. po ní cestou do Kláštera (4 km, viz str. 71.), odtud dále 1 km do Konráce (*Konrads*) a u křiže v l. ze silnice jako výše do Marklu (9½ km) a na Landštejn (10½ km). Viz výše. b) Přes Staré Město; buď jako při a) do Kláštera a silnicí přes Kebabce a Porláček do St. Města (12 km) a dál jako výše, nebo drahou do zast. Tereziňova nebo stanice Hůrek a dál odtud jako výše (str. 71).

2. Minchšlák, ves tak jmenovaná dle poustek (snad i kláštera, který tu býval). Mnišskou osadu r. 1420 Žižka zničil. Stojící tu kostel sv. Jana Křt. má románskou kříže vzdálenou.

Z Nové Bystřice rozvětvují se silnice několika směry. Jedna je stará poštovní silnice od Jindř. Hradce, druhá přes Kunžák vede na Strmilov, třetí přes Alberice a Klášter na Staré Město (Landštejn), třetí vede do Vald Hofenu n. Dyjí, čtvrtá do Chlumu a přes Ličov do Cmuntu a pátá do Cmuntu přes Heidenreichstein.

Přidržíme se směru čtvrtého, jenž je také směrem železniční tratě částečně již provedené a hranicím českého území nejbližším.

Cesta vede nás jako výše při č. 3. do Fichtau, kde však při rozc. dáme se v l. k jihu pěknou krajinou, kde rybníky a lesy stále se střídají. Po 5 km mineme

Haagschlag, kde silnice se dělí, v pr. k JZ. přes lesy krásnou partií do Chlumce u Třeboně (viz str. 54), v l. k J. přes Hörmanns do

Ličova (stan. žel., str. 54.), odkudž lesnatou krajinou podle potoka a silnice směřuje trať přímo k J., míjí zastávky Schöna u a

Gopprechts. Odtud pěkná a poučná partie přes Novou Ves (obrovské rašelinisko) do Chlumce (viz str. 54). Zde sbírají se všechny pohraničné vody v silnější říčku, která tvoří hranici českou, ubírajíc se k západu do Lužnice. Minuvše zast. **Brand**, stihneme osady, nesoucí společné jméno

Nagelberg a roztroušené podle skelných hutí. Ve středu při Staré Huti je želez. stanice, za níž po 2·5 km překročíme vídeňskou silnici u Nové Huti, kdež je rovněž stanice stejnojmenná a přes **Breitensee** (zast.) stihneme do

Cmuntu (str. 56).

Žirovnice. (Dle Sedláčkových »Hradů a zámků«.)

III. b. Jindř. Hradec. Horní Cerekev.

Z Hradce Jindřichova českomor. příční drahou ubíráme se podle Nežárky celkem k SV. ke Skryčovu, kde se připojuje nová trať od Obratan přes Kamenici n. L. Hlavní výhledy do údolí Nežárky (v l.) poskytují nám některé pěkné motivy až k **Rodínovu**, kde Nežárku opouštíme a za krátko stihneme stanici

Jarešov, odkud je pošt. spoj. do Nov. Etinku a Kamenice n. L. (viz trať IV. b). Obloukem k Bednárci (nespr.

Pernarci) přibližíme se k Žirovnickému pot. (v l.), jenž s Kamenicí u Jarošova v Nežárku se pojí; brzy se ale zas od něho vzdalujeme k hranicím zemským u Pernarečků (nespr. Malého Pernárce), za nimiž hranici překročíme do stanice

Popelína. Od stanice zpět přes hranici ne celé 2 km cesty leží Vlčetín s patrnými ještě zbytky tvrze, již roku 1381 držel Ondřej ze Zásmuk. Po 1¹/₂ km za ním stihneme stanici

Žirovnice-Počátky, od Žirovnice 2¹/₂, od Počátek 3 km vzdálenou. (Kdo chce pěšky do lázní sv. Kateřiny u Počátek, jede až do stanice Jihlavy, odkud je pěšky nejbližší.) Na nádr. omnibus do Počátek a lázní sv. Kateřiny.

Žirovnice, město české (2612 ob.) je známo výrobou zboží perleťového i textilního. Na návrší rozloženo malebně, je korunováno věží kostela i věžovitou podobou starobylého hradu.

V městečku hostince: Panský (3 pok.), Emrův (2 p.) a Malinkův (2 pok.).

Hrad Žirovnice stál již v 14. v němž dosud památné fresky se stol., kdy byl v držení jeho Oldšpatřuji. Vencelík však statek rich z Hradce a tehdy asi také svůj zadlužil, takže po smrti jeho zděné jeho částky zbudovány. prodán (1544) Albrechtu z Gutten- Však již r. 1393 přejal jej Kamaryt štejna, avšak již r. 1561 přešla Ži- rovnice opět na pány z Hradce (té době svědčí sgrafitovaná omítka) z Lukovce, jenž od té doby psal se ze Žirovnice a rod toho jména za ožil. Za něho hrad dobudován a r. 1614 na Slavaty a r. 1662 dě- a opevněn. R. 1485 přešel hrad dictvím na Adolfa Vratislava ze na Vencelíka z Vrchoviště, po- Sternberka, jehož rod je dosud šlechtěného haviře z Hory Kutné, v jejím držení. Město samo je za něhož vystavěn jižní palác, stejně starého založení jako hrad.

V hradě stopovati lze čtyři stavební období jeho historie. Od městečka přicházíme k hradu mostem přes příkop k bráně s fortnou, která pochází z doby Guttenštejnů. Vstupujeme na 1. dvůr s hláskou (v l.), do něhož hledí arkýř gotický a okna goticky profilovaná. Druhou půlkruhovitě sklenutou branou vcházíme do dvora 2. V 1. patře nad branou býv. kaple s malbami z 18. stol. a pokoje s čalouny i kamny (rokokovými) polévanými z téže doby. K 2. dvoru přiléhají také stáje a kůlny z doby Sternberků a s jižní strany bývalý starý palác z doby Vencelíkovy a k němu přiléhají hradní kaple, nyní dle návrhu prof. J. Soukupa opravená, při čemž v ní odkryty památné malby z doby Vencelíkovy, a věž, které se používalo za vězení, v druhém patře budovy dosud spatřuje se hodovní síň z doby Vencelíkovy 25 m dl. a 15 m široká, která s druhým patrem věže bývala spo-

jena, v němž stopy starých maleb jsou patrný. — V městě samém poutá pozornost farní kostel sv. Filipa a Jakuba starého zal, v nynější podobě obnovený r. 1713 v goice moderní. Za shlédnutí stojí v něm got. křtitelnice a Pieta u Božího hrobu velmi jemné a vkusné řezby. — Hřbitovní kostelík sv. Jiljí je stavba z doby Vencelíkovy. R. 1605 dal farář pod obojí, Jindřich Vencelik, zdi kostelní hanopisy proti katolíkům pomalovati, i byl proto kostelík po bitvě běl. spálen, později však zase restaurován, takže jen kněžiště zbylo z pův. stavby gotické.

Počátky, výstavné, úhledné i čistě upravené město české (3000 ob.) s průmyslem textilním (přádelna na vlnu, tov. na sukno pro vojsko), a s domácím průmyslem soukenickým, soustružnickým (perleťové zboží, výroba hraček) a punčochářským

Hostince: Lázně Sv. Kateřiny $\frac{1}{2}$ hod. od města. (Omnib., elektr. osv., 100 pok. Jen v letním období). V městě: Vůle (3 pok.), Černý kůň a Janoušek.

Město připomíná se již před 14. stol. a darováno bylo Karlem IV. hrab. Hardeggovi, který je r. 1389 prodal Jindř. z Hradce i přepak po přeslici na Slavaty a Sternberky. Bylo původně hrazené, však za vpádu Švédů celé

bylo pobořeno a spáleno; hradby byly sice i s branami obnoveny, ale málo z nich nyní zbývá: na záp. straně hradby s baštou, nyní v obytné stavení změněnou a v Brdlíkově továrně zbytky hradeb s parkány.

Pro pohromy, jež město stihly, málo se z nejstarších dob zachovalo. Farní kostel Sv. Jana Křtitele, jenž stával již v 13. stol. je stavba zbarokovaná po opravách v 18. st. a požáru r. 1824. Má barokní hl. oltář slušné řezby děkana Pavlovského ze sklonku 17. stol., z téže doby čtyřbokou kazatelnu slušné konstrukce, dovedně řezanou sochu Krista bičovaného z konce 17. stol., sochu P. Marie dobré řezby ze 16. stol. a část sochy mistrné řezby z 15. stol. — Poblíž kostela na náměstí sousoší sv. Jana a Nep. z r. 1720 s kašnou z r. 1829 nese sochy dobře tesané. Méně zajímavý jsou kaple sv. Anny při chudobinci pův. r. 1694 zal. a po požáru r. 1824 od základů opravená a hřb. kostelík Božího Těla z konce 16. stol.

Výlety do okolí Počátek a Žirovnice.

*1. Lázně sv. Kateřiny. Z města k vých. $\frac{1}{2}$ hod. při hranicích ústav I. řádu sláz, domem rs. par. a van. lázněmi a koupelnami přízemských v hlubokých krásných rodními $\frac{1}{2}$ hod. od stan. Jihlavy. lesích 715 m n. m. vodoléčebný Pok. od 8 K týdně, strava obyč.

Náspy tvrze Štítného. (Dle Sedláčkových Hraňů a zámků).

26, veget. 22 K týdně, kura 16 K týdně, první lék. prohl. 6 K. láz. obsluha 120 K týdně; jen drobné prádlo bezplatně, ostatní možno v lz. koupiti za 43.6 K. Příjemné letní byty. Povozy na dráhu 5 K. Kostel sv. Kateřiny stával již r. 1553, nynější úhledná barokní stavba z r. 1770.

2. Štítné, ves staropamětná, nedávno velkým požárem postižená, kde stávala tvrz Tůmy ze Štítného, z níž jen nepatrné stopy valů pozůstaly, na tvrzišti samém však tři chalupy vznikly a kovárna, ze zdíva tvrze postavena. Zde r. 1325 narodil se Tůma, horlivý následovník Miličův, jehož spisy jsou vzácnou ozdobou staré české literatury. Cesta sem vede ze Žirovnice, přes Litkovice (5 1/2 km).

3. Částrov-Božejov. Ze Žirovnice k S. (6 1/2 km) a z Počátek k SZ. (7 km) sejdou se dvě silnice v Částrově, vedoucí planinou téměř bezlesnou. V Částrově rozbořen r. 1866 zámek barokní stavby, na místě tvrze po-

stavený, jehož podoba zachována malbou v besídce farní zahrady. Kostel zal. Tobiášem z Bechyňe r. 1362 je stavba r. 1761 restaurovaná. Pěkné prolamované práce z 18. stol. je v něm věčná lampa. Na sev. konci obce Boží muka žulová z doby vladislavské gotiky. Pelhřimovskou silnicí po 1/2 hod. přijdeme do pěkných lesů, jež u mysl. Kozlova opět opustíme a 1/2 km za ní dáme se v l. přes Yláseň do Božejova (7 km z Částrova, 14 km z Počátek), kde v pěkné poloze spatřujeme na místě býv. hradu vystavěný zámek Tluksů z Vokova, jež Leskovci v 16. stol. přestavěli. Jejich stavbě nasvědčuje dosud sgrafitovaná rustika. — Nynější úprava zámku a křídla severní a jižní pocházejí ze XVII. stol. od Voračických z Paběnic. V průjezdu spatřuje se pískovcový náhrobní kámen Leskovců a železné lité desky s reliefy. Z Božejova možno poštou do Kamenice n. L. (10 km) nebo do Pelhřimova (9 km).

4. **Veselá — Horní Cerekev** — na Veselém hradišti*. Je tu zajímavý kostelík sv. Jakuba (do r. 1653 podobojích) se hřbitovem, stavba gotická, ale znešvařená. Oltářní obraz sv. Jakuba, je od B. Kamaryta, děkana v Deštné. Z Veselé k J. a hned silnicí dále k V. 2 1/2 km je podle lesa do Bělé, kde rovněž stávala tvrz a pěknými lesy do Hřiběcí, odkudž za krátko stihneme H. Cerekev (z Veselé 8 km).

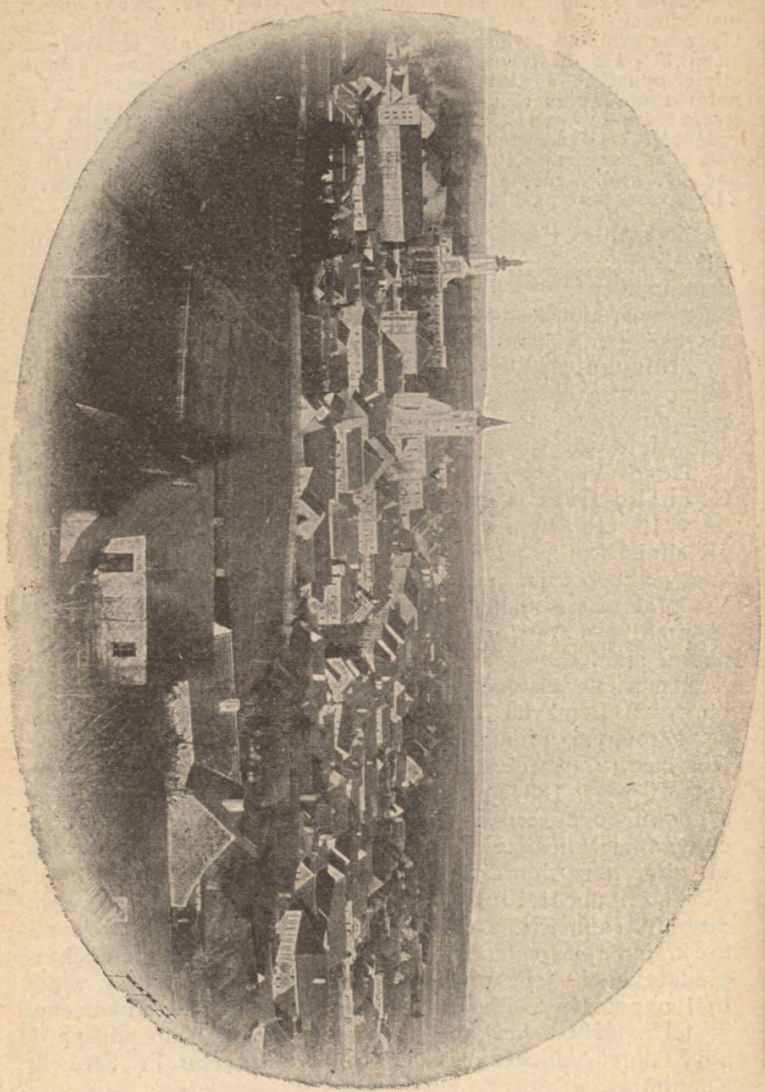
Ze stanice Počátky-Žirovnice obrací se dráha podle Stolčína (v pr.) k Z. a překročuje ihned zase hranici zemskou a míjíc v pr. ves Prostý, stihne zast. **Vilímeč**, kde opět běře směr poněkud severovýchodní a blíží se k silnici Jihlavské, podle které brzy stihne stanici

Jihlavku, nejbližší stan. pro lázně Sv. Kateřiny. Směrem přímo severním vysokými lesnatými polohami přes Jihlavku a podle stejnojmenného potoka překročí zpět hranici zemskou do zastávky

Horní Ves, při níž pahorek malý označuje místo tvrze Horního Hradu, Bohuchvala Leskovce z Leskovce, která již v 16. stol. byla v ssutinách. Směrem k Počátkám 2 km při silnici leží ves **Leskovce**, odkudž Leskovci pocházeli, kde však po tvrzi jejich není stopy již žádné. — Za Horní Vsi překročíme silnici z Počátek do Cerekvice vedoucí a již spojíme se s tratí od Tábora a Pelhřimova přicházející před novou stanicí

Horní Cerekvici při českém stejnojmenném místě (1856 ob.), též Cerekvicí Dobšovou nebo Leskovcovou zvaném, se skrovným průmyslem (lihovar, sklárna, žulové lomy). Hostinec v Besedě (12 pok.). Je tu starobylý, prostičký kostel již r. 1384 připomínaný, však Leskovci v 16. stol. a znovu po požáru r. 1821 přestavěný. Z pův. stavby, zachováno je kněžiště a klenbové pole v lodi jižní. Barokní hl. oltář nese figurální řezby dobré práce. Z doby Leskovců (XV. stol.) pochází hřbitovní kostel sv. Jana Křt. s obrazem sv. Jana Křt. z r. 1814 dobré práce. Zajímavý je zámeček, jen rozšířenou a zdokonalenou tvrz Dobše z Bechyně představující, jejíž příkopy z ryb. zámeckého mohly vodou býti napouštěny. Přestavovali tu Vratislavci, kteří kamenný kostel založili a Leskovci a nynější úprava málo odlišná od obyč. domů, pochází z časů arcib. pražského Fr. Ferd. hr. Kuenburga.

(Další viz při trati IV.)

Pacov.

Trat IV a. Tábor. Pacov. Pelhřimov. Horní Cerekvice. Jihlava.

Z Tábora jde trať českomor. přič. dráhy zprvu k S., brzy se však obrací k východu podle zast.

Měšice (východiště k zříc. Ko z í, viz str. 26); opustivše pak za nedlouho silnici chýnovskou (v pr.) obloukem přes les, stihneme zastávku

Dobronice, východiště na Hory Ratibořské (viz trať V b.), odtud 5 km vzdálené. Minuvše les (v pr.), máme pěkný výhled do doliny Chýnovského pot. a na okolní pahorkatinu s lesnatými vrcholy kopců a stihneme stanici

Chýnov $\frac{1}{2}$ km vzdálenou od městečka (1290 ob.) na staré silnici tábořsko-jihlavské. Děd. kostel sv. Trojice v nyn. podobě r. 1607 postavený. V něm sousoší Kalvarie (Golgota) od Fr. Bilka, rodáka Chýnovského. Město na ostrohu postavené ode dávna mívalo pevný hrad, jehož nynější zámek jest jen následníkem z doby barokní i novější. Na svazích pod ním krásné procházky v sadech »u pyramidy«, a údolím potoka Chočinského.

Před stol. 13. stával tu dřevěný pomezí hrad staroslovanský Vchynem založený, na jehož místě pevná tvrz povstala za Arnošta z Pardubic. V 13. stol. byl Chýnov statkem biskupským a nejspíš Petrem z Chýnova a Týna jen spravovaným. Za arcib. Kunráta z Vechty přešel Chýnov v ruce světské i vyvedli tu rod svůj Malovci z Malovic a Chýnova, z nichž Zdeněk, odpůrce Tábora, valně rozmnožil statky své též zbožím Leskovců. Po přelstici přešel Chýnov na Zikmunda Vencelíka z Vrchoviště, jenž odboje stavův se účastnil i byl proto Ch. r. 1623 prodán kníž. Janu Oldřichovi z Eggenberka a rodem jeho přešel jako ostatní zboží na kníž. rod Schvarzenberský.

Chýnov je rodištěm přírodopisce Fr. Nekuta a vhodným Ls. Bytů není mnoho. Host. Korendův, u Martinů (3 pok.) a Na Radnici (5 pok.).

Výlety z Chýnova.

*1 **Pacová Hora**, složená z prahorního dolomitického vápence s rozsáhlými lomy, taji největší jeskyni v Čechách. a) Nejblíže je sem ze zast. Kladruby—Pořín; hned u zast. k S. cestou polní v l. (nikoli v pr. silnici), přes silnici pacovskou přímo nahoru 20 min. b) Nejkrásnější, ač nikoli nejkratší cesta vede hodinu údolím pot. Chočinského pod viadukt dráhy 30 m. vysoký a dále až k samotám Planěm, kde podle pravého pramene vede cesta k lomům ještě $\frac{1}{4}$ hod. — c) Obvykle jde se vozíčkou silnicí k nádraží a přímo dále ještě 12 min., pak v pr. polní cestou přes Planiště k lomům $\frac{3}{4}$ hod. Při lomech vápenné pece, skladiště a hájovna (host.) Bílý, také šedě žilkovitý vápenec prahorní střídá se tu s dolomitem žlutošedým, často dendrity povlečeným, amfibolitem a břidlicí am-

Choustník. Dle Sedláčkových Hradů a zámků.

fibolovou, v níž vyskytuje se i hadec a osinek. Jdouce od lomů k Vých. k Hořicům, za něk. min. stihneme ke vchodu jeskyně, jenž vede po stupních ke vchodu uzavřenému. (Přístup na požádání u Jos. Rothbaura, rolníka v Hořicích, není-li někdo u vchodu přítomen; za osobu 40 h, při větších společ. 20 h.) Sestup po 128 schodech do hloubky, kde rozvětvují se dvě chodby: levá krátká a slepá, pravá dlouhá, hlavní, sestup 4 m po žebřících na »Čertových schodech« do chodby, jež dělí se ve tři oddíly: na levo nízká »Chlebová pec«, v pr. »chodba Malovecká«, středem hl. chodba Schvarzenberská 60 m dlouhá a 7 m vysoká vede k jezírku, nad nímž amfibolová temná deska v bílém vápenci zove se »Okem Purkyňovým«. V l. od Oka Purkyňova vede »chodba Slavníková« 36 m dl., ve tři oddíly rozvětvená s pobočným výklenkem »kaplí sv. Vojtěcha« a kaplí sv. Víta« se železnými

křížem. Pořídku objevují se na střepech krápníky (největší tu nalezený 65 cm dl.). Chodba Malovecká je zdělí asi 70 m schůdná, vynikajíc tu pěknou klenbou (kaple sv. Cyrila a Methoděje) nebo tvarem balvanů (dračí hlava, Čertova prorážka, Záhořovo lože); neschůdný konec její končí jezírkem. Půda chodeb je kluzká.

****2. Choustník.** Příma, ač nikoli nejkratší a také ne nejpůvabnější cesta vede silnicí, která vede většinou bezlesnou partií krabatiny přes Hroby a Radenín do Chustnice (10 km). Kdo chce jít více lesem a cestou půvabnější, byť ne tak schůdnou, dá se z Chýnova k J. na silnici plánskou, však hned u posl. domků v l. polní cestou, po 4 min. při rozc. v l. a po dalších 4 min. při rozc. v pr. k mysl. Doubravě 2-5 km), za ní přímo dále lesem 10 m. na kříž. průseků, odtud průsekem k J. 10 min. k pot. Chýnovskému a v pr. cestou podle něho 10 min. k silnici; touto v l. 1/4 hod. do Dl.

Lhoty, kde najdeme již tábořskou značk. cestu od jihu vsí přímo do Chustnice (10 km). Další viz na str. 26. Kdo šel do Chustnice přes Dl. Lhotu, vrátí se přes Radenín a Hroby zpět a udělá tak zajímavý kruh. Radenín, jenž od záp. pěkný pohled poskytuje se svým výše postaveným zámekem, druhdy sídlem proslulých paní českých, šetrné paní Alžběty Homutové z Cimburka a ušlechtilé ženy paní Zuzany Černínové z Hara-sova.

Rovněž i Hroby půvabně na kopci jsou vyloženy, jichž prostý zámek zaujímá místo tvrze, která tu počátkem 17. stol. vystavěna ze staviva tvrze starší.

3. Ratibořice. Půvabná partie z Chýnova, volíme-li cestu přes Dubský hřbet. Jdouce z města k nádraží, dáme se hned na konci ulice v l. polní cestou do Klou-zovic, zde v pr. přes náves a přímo dále lesem přes Dubský hřbet až na silnici, která již za 1/2

hod. dovede nás do Ratibořic (7 km. Další viz trať Vb.)

*4. Hrádek. Do zast. Kladruby-Pořín drahou; hned za stanicí k S. dvůr Radostovický, od něhož 1/4 hod. k JV. leží Pořín v přímém směru dále 2 km dvůr Josefatský nad stejnojmenným údolím potoka. Pod dvorem rybník a při dolním jeho konci velice malebně položený mlýn Hrádek (také Hradec), jenž stojí pod bývalým hradem Hrádkem Udolským, jehož stopy spatřují se na kopci mezi mlýnem a rybníkem (stodola mlýna stojí v místě horního hradu). Hrad býval majetkem pánů z Hradce a byl bezpochyby v dobách husitských pobořen, klidná však a půvabná krajinka stojí za návštěvu. — Také možno jíti sem z Chýnova silnicí Černovickou k Hrobům, však po 2 km za Zahosticemi odbočiti v l. na polní cestu do Lužan (3 1/2 km) a odtud přímo dále k mlýnu Podhorskému, odtud již Josefatským údolím podle potoka 2 km k Hrádku (7 km).

Za Chýnovem překročí dráha viaduktem 30 m vysokým potok Chýnovský a brzy potom silnicí pacovskou a kopcovinou podle Kladrub (v l.) stihne stanici

Kladruby-Pořín, kteráž je pro vzdálenějšího turistu výborným východištěm na dva zajímavé body:

1. Pacovou Horu s jeskyní Chýnovskou. (Viz u Chýnova č. 1.)

2. Hrádek, stopy hradu v malebném údolí Josefatském z Pořínem. (Viz u Chýnova č. 4.) Kdo chce do Černovic, může místo okliky přes stan. Obratany, z Hrádku přímo (od Josefatského dvora) dále na Křeč a odtud silnicí do Černovic (9 km). Srovn. str. 95.

3. Pacov silnicí k S. a při rozcestí v pr. přes Lejčkov (2 km), kde se silnice dělí; v pr. hl. přes Cetoraz (3 km) do Pacova (12 km), v l. zajímavěji přes Oblajovice (s krásným parkem při novějším zámku do Vodic (6 km) se zámek z r. 1638 na místě starší tvrze Jindřicha z Hrádku přes Rovnou do Pacova (13 1/2 km).

Přes potůček Lejčkovský proráží trať lesy na východním výběžku Pacové Hory (ve výši přes 500 m) a minuvši v pr. položené Obratany, stihne za nimi stanici

Obratany, kde odbočuje nová trať do Kamenice n. L. (viz trať IV. b) a odtud dále na Hradec k dráze Veselí—Hradec Jindřichův. Stanice je také dobrým východištěm na hrad

*Kámen. Třeba zajít 1/2 hod. chatem a Očinským přímo na Kámen (6 km. Další viz níže u Pacova).

U Obratan obrací se trať k SV. do údolí potoka Trnavy, nad nímž stihne stanici pro město

Pacov, od středu města 2 *km* vzdál. Úpravné město, (2848 ob.) nad pramenem Želivky bez větších závodů průmyslových. Vlídne Ls. s lesy 15—30 *m* vzdálenými, přímo v lesnaté poloze Ls. Vejvarka pod stanicí. Pokoje v host. panském (povozy), rs. u Sokola a Bil. Lva, host. Čulíkův.

Pacov již v 13. stol. byl sídlem samostatným a starožitný náhrobek Hrona z Pacova v děk. chrámu upomíná na jeho první majitele. Později byl za krále Jana majetkem královským, však od r. 1404 po celé století drželi jej Malovci z Pacova, kteří měli značnou účast v záležitostech doby husitské a činech krále Jiřího. V ty časy stávala tu tvrz, již Malovci v zámek proměnili. Dcery posledního Malovce r. 1588 prodaly Pacov Václavovi Robmhápovi ze Suché. od jehož synů převzali jej Španovští ze Suché, z nichž Michal byl jedním z defensorův. Za něho těšilo se celé okolí rozkvětu a blahobytu; jeho synové však zbožili zděděné převedli na rod Rzavých; od nich pak rodem Černínů přešel na Myslíka z Hyršova, jenž odkázal Pacov klášteru Bosáků u Matky Boží Vítězné v Praze. Bosáci zámek proměnili v klášter (r. 1708), jenž r. 1787 byl zrušen.

Zámek, původně z tvrze Malovci zřízený a v 16. stol. za Robmhápa přestavěný, byl bosáky z větší části pobořen a na místě sbořených částí klášter zbudován, ze staré stavby zbyl jen palác s podsíní a věž okrouhlá, nyní jen v přízemku zachovaná. Hradby zrušeny a příkopy zavezeny. Po zrušení kláštera proměněna budova opět v zámek. Jedinou památkou je tu podobizna Myslíka z Hyršova ze 17. st. Kostel při něm postavený shořel r. 1727 a znovu postaven Vlachem Colaborem de Monte Carmelo, kteráž stavba dosud existuje jako chrám zrušený; vyniká lodí nádherné komposice a pěkně vypravenou kupolí, jejíž šest polí vyzdobeno je kartušemi, anděly nesenými; budova v novější době vkusně opravena a k službě Boží upravena. — Děkaný chrám na volném prostranství před zámkem je starého založení ze 14. st. za Malovcův, jichž erby na opěracích pilířích jsou zachovány; vyhořel však r. 1737, při obnovení práce got. sklenutí zachováno. Z památek zasluhuje zvláště pozornosti náhrobek Hrona z Pacova ze 13. stol. (s náhrobkem Jistislava z Chlumu v Čáslavi nejstarší v Čechách), náhrobek Jana Španovského z Lysova z r. 1596, Jindřicha Hrádky z Hrádku z r. 1366, Anastazie Vítkové ze Rzavého z r. 1617, také náhrobky Leskoců, Černínů, Myslíka z Hyršova a j., dále na hl. oltáři zdařilá Kamarytova kopie starého obrazu Sv. Tří králů, dřevěné svícny dobré řezby z 18. stol., cínová křtitelnice z r. 1538. — Víc zajímavý nežli umělecký a pamětih. je hřb. kostelík r. 1681 vdovou po Myslíkovi z Hyršova

Hrad Kámen. Dle Sedláčkových Hradů a zámků.

postaveny. — V radnici chová se starobylý cínový korbel cechu soukenického z r. 1736., stříbrná soška P. Marie z r. 1723 a pěkné stříbrné pečetidlo městské z první pol. 16. stol.

Výlety z Pacova.

*1. **Hrad Kámen.** Pohodlně možno jíti neb jeti Černovickou silnicí přes trať k J. do Eše, odkud si pěší turista nadejde úhel silnice cestou v l. (7 km). Také však možno jíti k nádr., přes trať do lesa a odtud cestou přímo k J. (6 km). Z rulové krajiny vyniká tu mohutný útes (*kámen*) žulový, na němž celému okolí vévodí z daleka býv. župní hrad, kde již r. 1222 purkrabi župan Oldřich se připomíná. Za Malovců byl r. 1673 přestavěn, některé nepěkné opravy provedeny za pozdějších majitelů (pseudogotická brána na pobořeném předhradí, pseudogotická předsíň hradní, patro a hodiny na staré bráně). Starý palác, původ. hradu, z něhož zbyly jen základy a sklepy, přestavěn byl v 16. stol. (záp. část zachována, jak byla v 13. stol.).

Ve 14. stol. seděli tu Tluksové

z Božejova, kteří z Kamene se psali. Později za Purkarta ze Žirovnice oslaven tu mír (1450) Jiřího z Poděbrad s Jindřichem z Rožmberka. Vo stejnojmenné osadě pod hradem kostel P. Marie zal. r. 1673 Janem Křištofem Malovcem, z jehož doby pochází i hl. oltář, chová výbornou řezbu Piáty a kazatelnu z téže doby a kovové desky se znaky Malovců a Svihovských.

2. **Těchobuz.** Z města k S. a při rozc. v l. Panským lesem přes Jetřichovec do starobylé vsi Těchobuze (8 km), kde v časech bělohorských byl sídlem Ota z Losu, jehož rod připomíná ve fil. kosteliku sv. Marka náhrobek s nápisem svědčícím pradedovirodu Danielovi Ottovi z Losu postavami dobře malovanými na obraze Vzkříšení. Také Kapouni

z Vojkova mají tu své náhrobky; věž z doby rodiny z Losů (1603), do které spadá i přestavba kostelíka, v němž všimnouti jest si predelly na hl. oltáři se 7 v mědi tepanými a zlacenými obrázky mistrné práce z první pol. XVIII. stol., svícňů a věčné lampy z té doby a dobře uchované Piety ze stol. 17. Na Těchobuzi žil nějaký čas Bernard Bolzano.

3. Lukavec (spoj. pošt. 15 km). pěkná partie lesnatou krajinou k S. Jako při č. 2. k S. silnici 2½ km k rozc. u myslivny, kdež dáme se v pr. podle pot. Trnavy (dvůr a mlýn Hladov) do Lhoty Salačovy a hned na poč. vsi v pr. k S. přes les do Lukavce (11 km). Také však možno od mlýna Hladova odbočiti v pr. na Bratřice a t. zv. Pacovskou cestou dáti se přes nejvyšší část lesnaté kopcoviny (vrch Stražiště s kapličkou sv. Ivana. 744 m) rovněž přímo do Lukavce (12 km) nebo od dvoru Hladova v l. podle Trnavy přes V. Cernnou podle několika mlýnů do Zelené Vsi, ležící se zámečkem prostřed mezi Mezilesím a Týmovsi, ku které patří, od zámku pak silnici do Lukavce (13 km), jehož zámek obklopen je hrazenými příkopy, nyní v zahradu proměněnými. Je to prastaré sídlo Lukaveckých, také Kamaréty z Lukavce zvaných, kteří v době pobělohorské do Polska se vystěhovali. Farní kostel sv. Václava má novodobý, pěkný obraz svätce od J. Richta z r. 1843 a pěknou cínovou křtitelnicí z r. 1637.

4. Vel. Chýška. — Vyklantice. Silnici k S. však při rozc. za městem v pr. k dvoru Hrádku a do údolí pot. Trnavy, odkudž serpentinou vystupuje silnice vzhůru přes holou kopcovinu do V. Chýšky (6 km), druhy také Prelatské zvané, jež patřila v čase založ. klášteru Strahovskému a teprve po bitvě běloh. zas mu připadla. Její pseudorománský kostelíček z r. 1898 vévodí celému okolí. Zazdén do něho náhrobek Čeračických z Kraselova z r. 1578. Odtud vede silnice přímo k S. přes lesnaté Stražiště, (v jehož boku pěkně

položená ves Útěchovice) do Vyklantice (11 km) se zajímavým kostelíkem sv. Jana Nep. centrální stavby o půdorysu elliptickém z 18. stol. Zajímá tu také křtitelnice se soškou sv. Jana Křt. a znakem bar. Jana Jeřabiny z Berglerbergu. Naproti kostelu poutá zámek pěknou mansardovou střechou. Od zámku v l. necelé 4 km do Lukavce, kady možno se dle č. 2. vrátiti.

5. Hořepník — Želivo. Městem k S. a pak v pr. k V. na silnici, jež podle Roučkovic a Samšina vede do lesnatého údolí Trnavy a přímo dále do Hořepníka (9 km). městečka s necelým tisícem obyv. a domácím průmyslem obuvnickým. Kostel zdejší je stavbou z r. 1672 a má oltární obrazy od Jos. Scheiwla, cínovou křtitelnicí z r. 1518, staré náhrobky Kekulů ze Strakonice a Spanovského z Lisoava. Na faře je obraz sv. Ludvíka dobré práce od neznámého mistra. Silnici přes Arnoštovice a Křelovice (sem dojíždí z Pacova pošta a stihne v Křelovicích poštu do Želiva a Humpolce 10 km) je odtud 11 km do Želiva. Statnější turista dá se z městečka z náměstí v pr. Vitkovicemi do vsi Rovné 1½ km s kostelíkem sv. Martina, kteréhož svätce starý obraz na dřevě malovaný pod kruchtou je tu uchován. Z Rovné přímo dále k lesu Bělé a tinto v l. 2 km k Cerv. mlýnu na Trnavě. Zde možno voliti dvoji směr: údolím Trnavy 4 km do Křelovic a dále silnici lesem 4 km do Želiva aneb po l. cestou od Cerv. Mlýna 2 km do Cerv. Kečice (viz níže u Pelhřimova) a silnici (částečně lesem) 4 km do Želiva (19—20 km). Další viz u Pelhřimova.

6. Dvory Nové s novodobým zámkem, v němž však pozoruhodné sbírky shlednouti lze s povol. majitele Fr. Rožánka. Obrazy starých mistrů. Tabulový obraz sv. Petra na dřevě z poč. 16. stol. Renais. skříň s reliéfy a malbami ze 17. stol. Zbraně středověké i novověké. Sbírká porcelánu a skla ze 16.—18. stol. Cínové nádoby ze 17.—18. stol. Znaky čes.

pánů na pergameně mal. s autografy. Z města k J., však místo k nádr. v pr., dáme se v l. k Nové Vsi, kde překročíme Trnavu a odbočíme ze silnice v pr. přes Dol. dojdeme do N. Dvorů (5 km). Výlet možno spojit s výl. na Kámen (viz č. 1.), neboť z N. Dvorů sil-

ničkou k hradu je $\frac{1}{2}$ hod. Ještě více zajímavosti poskytne cesta jako výše do N. Vsi, avšak dále silnicí dvakrát přes trať do Pošné a přes Proseč (viz níže směr tratě) do N. Dvorů (10 $\frac{1}{2}$ km) a na Kámen (9 km).

Z nádraží pacovského obrací se trať obloukem k J. podle osady Pošné (v l.), jejíž malebný kostelík, prastarého románsko-gotického založení z daleka nás poutá. Byl pohřichu později zgotisován a zbarokován. Chová v kobce podvěžní gotickou sošku P. Marie ze XVI. stol. Za nedlouho míjíme v l. Proseč se zámek z 18. stol., zal. na místě bývalé tvrze, jehož bočné rondely připomínají středověké bašty. Trať směřuje k JV. přes silnici (v pr. $\frac{1}{2}$ km Nové Dvory, viz výše) podle Nesvačil (v pr.) do zast.

Leskovice (v l.), původiště rodu Leskovců, po jichž tvrzi tu však není památky; ves leží při silnici, kterouž v pr. máme hodinu na hrad Kámen, v l. $\frac{3}{4}$ hod. do Čížkova (silnice Tábořsko-pelhrimovská). Překročivše silnici směrem západním za nedlouho stihneme stanici

Nová Cerekev, městys (1223 obyv.), jehož farní kostel sv. Tomáše mohutnou stavbou z l. 1750–60 dominuje celému okolí; za presbyteří k západu vypíná se věž staršího původu. Chová pěkný rokokový oltář z 18. stol., krucifix vykládané práce z 18. stol., zajímavou sošku P. Marie v stylu barokním, křtitelnicí cínovou z 18. stol. i kazatelnu slušné řezby z téže doby. Od nádraží k S $1\frac{1}{2}$ km leží

Čížkov s prostým zámek, ným zámek z 18. stol. a parkem, proti němuž stojící pivovar jest jenž druhdy býval oblíbeným místem výletním a stojí na místě rodným domem básníka a humoristy Frant. Jaromíra Rubesše (19. ledna 1814). — K J. tvrze, smutně proslulé loupeživým Mikulášem z Proseče z r. 1398. Přes N. Cerekev není daleko do Proseče-Vobořiště s pěkným zámek z 18. stol. a parkem,

Brzy za Cerekví vnikneme tratí do půvabné dolinky pot. Cerekvického a opustivše ji, překročíme silnici k Pelhrimovu u Vlášence (v l.), proslulé Mikulášem, zakladatelem sekty „bratrů plačtivých“, jenž zemřev r. 1495, mylně se považuje za zakladatele sekty Adamitů.

Jednotvárnou kopcovinou, v níž tu a tam vyskytne se lesíček nebo malý rybník několika oklikami podle ryb. Vlášnického (v l.) stihneme stanici

Pelhrimov, $\frac{1}{2}$ km od města (omnibusy 40 h.) (4370 ob.)

na S. od stan. položeného, starobylého, jež z daleka poutá vysokou věží děk. chrámu sv. Bartoloměje i věžemi svých zachovalých bran, k nimž pojí se zbytky městských hradeb.

Založení města připisuje se Rokycany arcibiskupem pražským, praž. biskupu Pelhřimovi, stálo i konaly se tu r. 1449–1451 tři však již před ním, neboť do r. 1266 další sněmy, až docíleno smíření spadá tu zal. chrámu sv. Víta. Až stavů, jež slaveno hlučně na do r. 1416 byl Pelhřimov statkem na hradu Kameně, tehdy majetku arcib. pražského a zůstal v bou- Oldřicha z Rožmberka. Mnoho řích husitských po většině věren utrpělo město požáry r. 1554, 1646 katolictví. R. 1486 konal se tu pro- a 1682, přes to ješitě mnoho své slavený sněm, jenž žádal vydání starobylosti zachovalo. Ladislava Pohrobka a schválení

Ze zachovalého opevnění dlužno všimnouti si brány Horní čili Rynárecké, stavby z r. 1584, s níž souvisí zchovalá část hradeb se zdíkem ještě ze 14. stol. i příkopy a valy dobře zachovanými; v zahradě domu č. 33 spatřuje se ještě polokruhová bašta) a v čís. 40. bašta čtyřboká; mezi baštami těmi přerušuje hradby budova gymnasia; po požáru r. 1554 vystavěna též brána Dolní čili Jihlavská, dosud rovněž zachovaná. Starobylý je i zámek, nyní budova c. k. okr. soudu, jehož věž i kaple upomínají na dobu prvních zápisných držitelů Pelhřimova (Janka z Chotěnic), přízemní stavba záp. traktu pamatuje dobu Říčanských, z nichž Adam vystavěl i křídlo východní, nynější trestnici; původní stavba však požárem r. 1682 valně utrpěla. V sev. křídle spatřuje se kaple pro trestance z 18. stol, s Kristem na kříži pěkné řezby. V soudní síni záp. křídla zachovány jsou trefně komponované fresky: soud Šalamounův, sedící Justicia, Bacchus, Josef Egyptský; víra, naděje, nevinnost a láska; spatřuje se tu i velký obraz Romula a Rema rázu maleb holandských a znak Leskovců. Kromě zámku i mnoho domů městských starobylosti městu dodává; originální empirovou fačadou vyniká na př. č. 17., jenž má v 1. patře výstupku pěknou síťovou klenbu, a nese znaky Nejepinských s letopočtem 1561; pěknými štíty honosí se domy č. 4, 5, 6, 21, 22, 62. zajímavou podsíní křížově sklenutou vyznačuje se č. 38. — Nejstarší budovou města je býv. farní, nyní gymnasiijní kostel sv. Víta, vysvěcen byv r. 1236, v nynější podobě však r. 1614 upraven, takže z pův. kostela zbylo jen kněžiště. Průčelí je zbarokováno a věž pochází z r. 1576. Vnitřek tají výborně uchované fresky ze života sv. Víta ze 17. stol. a pro zajímavý tvar zasluhují povšimnutí i svorníky klenby. Hlavní oltář z r. 1687 nese

obraz sv. Floriana slušné práce a dobře vyřezávané sochy biskupů, sv. Václava a andělů. Četné starobylé náhrobky žulové z l. 1562, 1573, 1582, 1595, 1599, 1601, 1609 a pozdějších. — Farní kostel sv. Bartoloměje, pův. jako zámecká kaple na poč. 14. stol. založený, utrpěl mnoho četnými požáry; má zachovanou got. presbyteř, v níž postaven nový got. oltář Krejčíkem řezaný, zmínky zasluhuje v boční lodi obraz P. Marie Pomocné, věrná kopie obrazu Karlovského, snad samým Heintschlem malovaná a obraz sv. Rodiny na oltáři u prvního pilíře hl. lodi, výborné práce z 18. stol., dále socha sv. Šebestiána výborné řezby na oltáři Bl. P. Marie, také dobrý obraz sv. Barbory, na plechu malovaný Antonín Paduanský, barokní kazatelna, got. Křtitelnice cínová, svícny rokokové v mědi tepané, gotické mosazný a kroužené mosazné svícny ze 16. stol. a j.

Zajímavou budovou je kaple Bol. P. Marie na jižním konci města, do jejíhož osmiúhelného vnitra vedou dvěře, pěknou kovovou mříží z r. 1755 zdobené; vnitř poutají dobré řezby na poprsní oratoři a sochy sv. Rosalie a Veroniky, starobylý nábytek, také obraz (freska) B. P. Marie, jenž sem byl i se zdíven z kapličky u ryb. Psince s velkou slávou přenesen, obraz sv. Kříže dovedné malby i fresky sv. patronů českých, jež byly r. 1897 dobře restaurovány.

Hostince: Procházkův (7 pok. omnib.), Rosolův (10 pok. omnibus), Musilův (3 pok.), Sternberkův (4 pok.).

Jako místo samo i jeho okolí vykazuje řadu zajímavých bodů.

Výlety do okolí Pelhřimova.

1. Starý Pelhřimov. Půl hod. na záp. od města osada, kde snad původně město bylo založeno, ale pro nedostatek vody pak k vých. přeloženo. Jmenuje se osada ta aspoň již v čase zal. města. Její hřbitovní kostel sv. Jana Křt. je prostá barokní stavba, vyzdobená nad hl. oltářem freskami z 18. stol.

*2. Červ. Rečice—Želivo. Do Červ. Rečice spoj. poštou (10 km) odtud dále přes Křelovice na Vlašim (45 km) a Želivo-Humpolec (23 km). Z Pelhřimova vede nás silnice zprvu k SZ., později k S., zprvu jednotvárnou pahorkatinou, později lesnatou polohou potoka Hejlovského, krajinou, v níž jen osamělé hostince a některé sa-

moty u silnice zastihneme. Červ. Rečice za to jednotvárnost tuto bohatě odmění pohledem na starobylý a krásný i rozlehlý zámek či vlastně dobře zachovaný, ač ne vždy šťastně restaurovaný hrad, jež náležel v Čechách k nejzajímavějším. Rečice stála již r. 1144, kdy stala se statkem biskupství pražského. Žižka odňal ji Jankovi z Chotěnic, jemuž byla arcib. Kunrát z Věchty zastavena a odevzdal příteli svému Mikuláši z Lamberka, po němž tu vládli různí rodové až do Říčanských, jimž odňal ji pro odboj Ferdinand II. a vrátil arcibiskupství. Za kardinála Schwarzenberga došlo k opravě hradu již valně se-

Cervená Řečice. Dle Sedláčkových Hradů a zámků.

šlého. Vstupujeme do něho z náměstí přes kam. most průjezdem, jenž nese znak Bilenberský z r. 1675 (Ferdinand z Bilenberka tu častěji prodléval a v 17. stol. hrad opravil). Tato část hradu pochází ze XVII. st. a je zmodernisována. Vstupujeme do 1. dvora, k němuž přiléhající jižní dvůr s věží čtverhrannou je nejstarší částí hradu se zevnější úpravou ze stol. 16. K vých. straně dvoru přiléhá úzká budova se stihlou hlídkou, která pochází asi z počátkův hradu. Stavení k ní přistavené nese znak Leskovců a Harrachovský nad schody, jež vystavěl arcib. Arnoš: z Harrachu. Průjezdem, nad nímž spatřuje se korridor ze 16. stol. se zachovanými sgrafitovými poprsími, přicházíme do 2. dvora, jež ve dvě dělí zleva vystupující mohutné stavení a k západu uzavírá mohutný dům s baštami. Jsou to stavby z konce 16. stol. z doby Krištofa a Sebestiana Leskovce. K východu při zdi velká bašta s vězením je stará lidomorna, v jejímž sklepení mnoho kostí bylo nalezeno. Malebného vzhledu dodávají palácovým stavbám čtverhranné a okrouhlé arkýře. Z uměleckých památek lze v obydelných místnostech spatřiti obrazy školy hollandské, vlašské a české, kamna empírová (v jídelně arcibiskupově) a barokní (v obydlí ředitele) i renaissanční krb v žule tesaný z doby Leskovců (v rožním pokoji paláce) a p. — V městě samém děk. kostel sv. Maří Magd. založ. r. 1283 Dobšem z Bechyně a opevněn mohutnou zdí, z které jen jižní část se zachovala. Z pův. zal. zbývá kněžiště, věž pochází ze 16. stol., je tu pěkná cínová křtitelnice ze 16. stol., barokní a rokokové svícny, náhrobky Leskovců, Skuhrovských a Miličovských s nápisy větším dílem již nečitelnými. — Z Řečice dáme se silnicí k SV. podle Irnavky, později okrajem lesa nad ní se rozkládajícího a krátkou

serpentinou opět přes údolí Trnavky do Želiva, kde Trnavka spojuje se s Želivkou, jež odtud k severu vine se lesnatými a malebnými zátočinami k Vojslavicům a Zahrádce, Dol. Královicům a Souticům, pod nimiž se spojuje se Sázavou. Její dolina náleží k nejpůvabnějším dolinám běhutých vod na Vysočině Českomor. a poskytuje dílem ze Želiva, dílem ze Zahrádky, Ledče a Dol. Královic mnohou příležitost k pěkným vycházkám. — Želivo, také Zelevo, Želiv (z lat. Silva) samo je překrásným bodem této krajiny a nejkrásnějším bodem okolí pelhřimovského. V malé rovině na Želivce rozkládá se tu ve věnci srázných lesnatých strání klášter, založený Soběslavem a osazený Benediktiny sázavskými r. 1139.

První opat jejich, dovedný architekt a malíř Reginard vystavěl tu v l. 1140—48 románskou basiliku Panny Marie. Však již nedlouho na to Benediktini vlivem biskupa Daniela odtud vypuzeni a povoláni sem německí Premonstráti ze Steinfeldu na Rýně, kteří z bohatých statků Želiva četné sesterské osady a kláštery založili a horlivě podporovali. Klášter sám zakusil mnohých vpádů, byl vypleněn za Oty Braniborského a Jindř. Korutanského, r. 1375 zachvácen požárem, jímž vzala za své i románská basilika, na jejímž místě nový chrám zbudován. Roku 1420 Táboři pod Žižkou klášter vydrancovali a roku následujícího i Cerv. Rečice a Pelhřimova se zmocnili a r. 1424 pod Želivem Jana z Leskovce porazili. Po tu dobu byl klášter v ssutinách a teprv po bouřích husitských mnichy z Jihlavy se vrátivšími znovu zdvižen a opraven; ve sporech strany katolické s Jiříkem Poděbradem obsadil Želivo Burian Trčka z Lipy a statky klášterní skonfiskoval; zůstaly rodině jeho, až r. 1582, kdy Rudolfem za majetek její prohlášeny. Mniši žili zatím v Jihlavě až do časů pobělohorských, kdy Ferdinand II. statky zas klášteru odevzdal. Roku 1639 znovu vysvěcen chrám

Nar. P. Marie arcib. Arnoštem z Harrachu a klášter, uznáv Strahov za řád mateřský, přijal i znak strahovský. Za vpádu švédského byl klášter znovu opuštěn, a po pádu Lipnice a vypuzení Švédů proti příštím vpádům opevnen. Jan Křištof Leskovec z Leskovce, pán na Božejově, poslední svého rodu, byl velkým přítelem Želiva, je tu také pochován a část jeho znaku (vidle) do znaku klášterního vtělena. R. 1712 vyhořel klášter i s kostelem a zbudován pak v nynější podobě. Zrušení za Josefa II. ušel jen zakročením papeže Pia VI. Až do r. 1783 měl klášter seminář pro filosofii a teologii s alumnátem a r. 1807 převzal gymnasium v Něm. Brodě, které do sklonku stol. 19. vydržoval. Zachována je tu bohatá knihovna s mnohými prvotisky, uložena sbírka starožitností, mincí a přírodnin.

3. Služátka-Chvojnov. Na severových. straně města vycházejí dvě silnice, jedna směrem východnějším přes Strměchy a Vyskytnou do Jihlavy, druhá směrem severnějším do Humpolce. Jdouce touto 3½ km. odbočíme na polní cestu v pr., která podle blízkých Služátek po 2 km dovede nás do Chvojna. Ve Služátkách upoutá nás hosp. stavení (č. 4.), jež představuje bývalou tvrz (ještě částečně zachovaná sgrafita) neznámého původu. Ve Chvojnové vábí starobylý kostel, jehož presbyter pamatuje dobu založ. 1296, gotická loď pak doby pozdější. Dobré fresky v kněžišti (glorifikace P. Marie) pocházejí z r. 1764. barokní kamenná křtitelnice z r. 1679.

4. Křemešník. Jdouce z města k J. přicházíme k rozč., z něhož jedna silnice vede do Kamenice n. L. a pozdějším odvětvením do H. Cerekvice, druhá pak v l. přes Křemešník do N. Rychnova a Cerekvice Dolní. Po 2 km za městem překročíme svah Putimova (632 m) do stejnojmenné vsi, za níž po 1 km stihneme pěkné lesnaté partie přes kopce, jež tvoří celou skupinu s nejvyšším Křemešníkem (767 m). Treba jíti

lesem 3 km, nežli se dojde k cestě, v l. k myslivně skoro $\frac{1}{2}$ km vzdálené, od níž možno vystoupiti k vrcholu, jenž sice vyhlídky neposkytuje, ale hojně navštěvován je poutníky ke kostelu sv. Trojice, jenž v nynějším tvaru vystavěn r. 1750 na místě kaple již r. 1555 tu založené. Nad vchodem jeho spatřuje se trojúhelná deska s reliefem korunování P. Marie neznámého původu. Originelní je hlavní, trojdílný oltář z r. 1752; kazatelna nese dovedně řezaný relief rozsěvače a v pravé příční lodi spatřují se dva dobré obrazy svatých z 18. stol. Kaplička nedaleko pod kostelem kryje pramen s neobyčejně čistou vodou, které druhdy připisována moc zázračná. K S. od kostela vede cesta do Humpolce, k J. pak na silnici k Nov. Rychnovu.

5. Nový Rychnov—Cerekvice Dolní. Jako při č. 4 přes Putimov lesy na svazích skupiny Křemešnické do Sázy a dál bezlesnou již pahorkatinou do Nov. Rychnova (13 km, viz níže u Cerekvice Horní), jímž projdeme a dáme se na konci podle rybníku v pr. k JV. siln., jež vede pěknými partiemi lesnatými s rybníčky na pot. Kaši (chov pstruhů) do Rohozné (18 km) se stejnojmenným velkým rybníkem, jemuž pozadí ksev. tvoří rozlehlé lesy, táhnoucí se až skoro k Mířešovu. V nich Čertův Hrádek s malebnými skalami žulovými na vrcholu, jež druhdy byly přístupny a pěknou vyhlídku poskytovaly. Za rybníkem cesta od potoku se odlučuje a podalších 4 km jsme v Cerekvici Dolní (32 km). Viz pokračování trati).

6. Proseč—Vobořiště—Ústrašín—Lipková Voda. Silnicí Novocerekvickou přes Vlášence (viz str. 87) a želez. trať přijdeme přímo do Proseče—Vobořiště (8 km, viz str. 87) a nechavše Cerekvici Novou v pr., dáme se silnicí od zámku v l. přes výšinu Kovář (599 m) a les Vorlov do Ustrašína (12 km) se starobyklým kostelem (iara byla tu již r. 1384), z jehož původní stavby zbyla gotická presbyter a zdi lodí. Je tu také pův. got. sanktuarium; bohatě fantasticky v gotisujících akantových rozvilinách řezaný oltář je práce z 18. stol. Starobylé náhrobky z l. 1594 a 1597. K východu od vsi malý lesík, na jehož záp. svahu spatřují se stopy tvrziště Strašína, kde r. 1354 sídlil Heřman ze Strašína. 2 km dále leží ves Lipková Voda (14 km) při silnici z Pelhřimova do Kamenice n. L. V kostele sv. Petra a Pavla nápis na starobylé křtitelnici cínové z r. 1530 připomíná dobu pod obojích. Kostel sám je starého zal., ale po požárech přestavěný, věž má z roku 1873 a také oltáře jsou novodobé. Zachována je tu zajímavá got. monstrance z 15. stol. Na staré tvrzi vystavěn tu novodobý zámeček. Silnicí zpět do Pelhřimova 7 km kopcovinou, v níž malé lesíky a rybníčky pův. se střídají.

7. Božejov—Kamenice n. L. Z města k Z. a na konci při rozc. silnicí v pr. k nádraží, přímo dále, při rozc. v pr. přes trať 7 km (viz č. 6.) do Lipkovy Vody; v téměř směru dále; $\frac{1}{2}$ km za vsí rozc., kde dáme se v pr. ještě $2\frac{1}{2}$ km do Božejova (spoj. pošt., viz str. 78). Další viz při Kamenici n. L.

Opustivše drahou stanici pelhřimovskou, ubíráme se k jihu podle silnice k Horní Cerekvici vedoucí a podle potoka Bělé, nad nímž za krátko v l. vidíme bývalou hřbitovní zpustošenou kapli Božího Těla s malou vížkou, starobyklou bizarní stavbu z r. 1692, jejíž presbyter je bezpochyby zbytkem starobylejší stavby. Trať překročivši po 3 km opět silnici, stavi v zastávce

Rynárci, od místa $\frac{1}{2}$ km vzdálené. Prastará obec, v níž biskup Milík z Miličova kostel již r. 1203 vysvětil.

Chrám ten byl Švédy zpusťošén a nynějším r. 1723 nahražen, v kterémž spatřují se některé slušné řezby z 18. stol. (zejména relief Krista v chrámě kázícího — na kazatelně — od Foita z Pelhřimova, zasluhuje povšimnutí).

Trať obrací se tu na chvíli k vých., objíždí Hůrku (578 m, v pr.) a podle potoka, jenž z l. přichází od Nemajova, kde viděti lze spustlou tvrz pánů z Vokova, opět k J. zaměřuje a sleduje dále zas původní směr silnice do zast.

Dobré Vody. Kopcovina v těch místech hustěji lesy krytá (v l. Vítkův kopec 726 m, před nímž leží Buková s bývalou tvrzí Leskovců), stává se zajímavější a půvabnější. Dráha klesť si cestu lesem Spálenou přes Obecní kopec (689 m), uhýbá se v pr. vysokým Dílcům (686 m) a opět k J. se obrací u Samsona (650 m), překročuje silnici od Kamenice do H. Cerekve vedoucí u mlýnů (v pr.), jež náležejí k osadě Hřiběcí a obloukem od jihu zatačí se do nádraží v

Horní Cerekvi (viz str. 79).

Ze stanice vyjíždíme k S. přes zámecký rybník (v l. pěkný pohled na město), načež hned obrací se trať přímo k vých. do jednotvárné pahorkatiny a podle silnice jihlavské stihne při samé hranici zemské moravskou stanicí

Batelov, odkudž je silnicí spojení do Třeště (7 km). Městečko (1991 ob.) v příjemném horském údolí v místě bývalé Obory (starý Batelov stával asi tam, kde říká se na Hradčanech) s krásným kostelem sv. Petra a Pavla v střizlivém baroku z r. 1775. nyní obnoveným s kopiemi římských mistrů. Na schodišti před kostelem 6 soch z r. 1888. Starobylé náhrobky. V městečku socha P. Marie z r. 1883 a v místě i okolí četná renaiss. »Boží Muka«. Podle Ji hlavky, již také sledují dvě silnice jihlavské, dovede nás do

Cerekve nebo Cerekvice Dolní, také Německé zvané, ač jest to městys český (1280 ob.), ale proto tak nazvané, že zal. byl v 13. stol. něm. osadníky, jimž prý tu biskup Peregrini r. 1224 také kostel vysvětil. Z toho však ničeho nezbylo; nynější stavba z r. 1723 byla po požárech r. 1724 celá zrestaurována a ze starší zbývá jen věž ze stol. 16. Zajímavá je tu barokní křtitelnice. Jinak nejpamátnějším stavením místa je solná brána ze 17. stol. Po místě, kde tu stávala tvrz, na niž ve 14. stol. seděl Rynart z Cerekvice, není již stopy. Odtud možno vyjít na

Čertův Hrádek a Nový Rychnov. Zpětným směrem dle čís. 5. na str. 92.

Ze zastávky obrací se trať přímo k S. podle Vršku (v l.), na jehož temeni malebná skalina žulová Čertův Kočár se zove. Čert prý zanechal jej, když stavěl Čertův Hrádek u Rohozné, mnohými pověstmi opředený; trať křižuje několikrát Jihlavku, nežli stihne nedalekou již stanici

Kostelec-Cejly, Kostelec v pr. na Moravě, Cejly v l. v Čechách. Stanice pro odbočnou trať přes Třešť do Telče a Svarcenavy (viz trať IV. c). Z Kostelce přímo k S. stále podle Jihlavy, k níž s pravé strany přibližují se lesnaté kopce, překročujeme silnici pelhřimovsko-jihlavskou do půvabnější končiny u zast.

Rantířova, kdež trať obrátivši se k záp. a ponechavši hranici zemskou v l, vyústí do stanice

Jihlavy. (Viz trať VI. d).

Trať IV. b. Obratany. Kamenice n. L. Jarošov.

Nová, pohříchu úzkokolejná trať spojuje obě větve česko-mor. příční dráhy (Tábor—H. Cerekev a Veselí—H. Cerekev) krajinou do nedávna obtížně přístupnou a v nejednom směru zajímavou, protínajíc ji mnohonásobnými oklikami.

Z Obratan obrací se obloukem k J. podle vysokého, však až k vrcholi lesem krytého

Svidníku (738 m) do stanice

Třítež-Křeč s pěknou vycházkou na Křeč, Hrádek a Důl Sudkův nebo na Blaník u Radenína, kamž stejně také nám kyne nejbližší stanice:

Černovice při úhledném městečku (1913 ob.), kteréž je sídlem Ochranovny spolku zanedbaných a opuštěných dívek v Praze a známým střediskem pěstování řepky olejné i trhů na dobytek hovězí a koně. Velkostatek má tu zařízený chov pstruhů. Z průmyslu: výroba škrobu, syrobu a lihu. Zámek se zahradou a velkým parkem není přístupen. Kostel Pozdv. Sv. Kříže v nyn. podobě po požáru r. 1796; obraz na hl. oltáři je dovedné práce a také obrazy z 18. stol. na oltářích postranních jsou dobré práce.

Vycházky do okolí Černovic.

*1. **Svidník. Věžná. Kámen** městečka k S. a místo v l. k Obrat. Přes to, že Svidník neposkytuje tanům dáme se silnicí v pr. svidnickým lesem do Věžné (5 km), nými lesy osvěžující. Jdeme z kde upoutá nás úhledný kostelík

sv. Jiří, jako farní již r. 1384 připomínány, však r. 1733 důkladně přestavěny; na hl. oltáři dovedná kopie obrazu sv. Jiří druhdy na dřevě malovaného (z r. 1764). Náhrobní kameny Malovců z Malovic. Ze silnice v pr. na polní cestu a 2 km ku hradu Kamenu (viz str. 85), odkudž možno do Obratan nebo do Pacova (dle str. 83 a 85).

***2. Lidmaň. Obora. Těmice.** Do Lidmaně přímo a kratčeji vede silnice pelhřimovská. Zajímavější s malou zacházkou volíme směr na Božejov. Podle zámku silnicí ke Kamenici, však při první zatáčce v l. k lesu, jímž vede pěkná silnička v délce 6 km. Při 7. km počítaje z Černovic v l. k S. cesta do Lidmaně (9½ km), prastaré vsi, v které již r. 1225 fara bývala. Kostelík je však stavba z 18. stol.; zde přítel starobylé řezby shlédnouti může výbornou sošku P. Marie ze 17. stol. Z téhož bodu v lese vede k J. 1½ km cesta do Těmic (také Temnic, 8½ km), kde spatříme starobylý, šindelem krytý kostelík sv. Jana Ev., jehož nejstarší součástky pocházejí z doby přechodní. Je tu socha sv. Jana Zlat. dobré řezby. K záp. vede z Těmic polní cesta k lesu Jamanovu Koutu, odkudž pěknými průseky dojíti lze na původní silničku k Černovicům.

***3. Křeč. Hrádek.** Silnicí k Obratanům, avšak u Třetěže nikoli vsí k S., nýbrž přímo dále do Křeči (3½ km), jejíž celému okolí dominující kostelík sv. Jakuba Větš. má ještě románskou apsidu, zbytek pův. stavby, která Husity r. 1439 byla z části pobořena,

v témže stol. ještě goticky opravena a v 16. a 18. stol. přestavbou rozšířena. V lodi vyšlapané kameny pánů ze Rzávěho. Projdeme vsí a dáme se ze silnice v pr., však při prvním rozc. opět v pr. a dojdeme tak za půl hod. k malebnému Hrádku (viz str. 83) v údolí Josafatském. Sledujícíe odtud potok proti vodě přes údol, za další ½ hod. stihneme Dol Sudkův s tvrzí (nyní špýcharem) z 15. stol., ještě v původním tvaru zachovanou. Psal se odtud r. 1475 zemřelý Jan Sudek z Dolu. Od rybníčku možno jíti k J. zpět na Křeč nebo k V. na silnici obratanskou.

4. Blaník (659 m), kopec z části zálesněný, však k J. dobrou vyhlídku poskytující. Možno spojití s pěknou partií zpětným směrem dle č. 3. nejlépe silnicí obratanskou na Křeč, před touto v pr. k S. na Dol Sudkův a odtud po potoce podle Hrádku až do Hrobů (12 km, viz str. 83), odtud silnicí k J. do Radenína (15 km), zde v l. od kostela polní cestou, při rozc. v l. 1¼ km na silnici a touto v l. na vrchol (17 km).

Přímo a kratčeji jdeme přes Křeč jako při č. 3 a dále silnicí 1½ km na rozc., kde jdeme v pr. a při nejbliž. rozc. v l. přímo pod Blaník (9 km).

***5. Choustník.** Silnicí soběslavskou stále nad Černovickým potokem (v l.), malebn. lesy a porostem i lukami vroubeném do Mlýna (8 km). Jdeme obcí v pr. okolo kostela a silnicí do Choustnice (11 km), avšak již před obcí v l. k hradu (12 km. Viz str. 26).

Trať klesí si cestu četnými oklikami mezi kopci, takže několikrát ji, jdeme-li silnicí překročujeme. Silnice jde dosti zpřímá pěkně kultivovaným lesem šeboreckým k Benešovu, pak opět Chvalkovským revírem a Homšem k Bohdalínu (v l.), obrací se pak u kříže návrším do Včelničky a pěkným vysokým stromořadím do

Kamenice n. L., českého města (2232 ob.) s průmyslem perletářským, nyní valně pokleslým, s domácně provozovaným mech. pletářstvím a punčochářstvím. Nový výstavný hotel a host. na poště. Vlidné Ls., ale málo soukr. bytů.

Město již poč. 13. stol. založ. a druhdy hrazené; brány a hradby většinou kolem r. 1821—22 pobořeny. Hrad vznikl tu rovněž na poč. 13. stol. a sídlil tu ve 14. věku Tobiáš z Bechyně, v 15. věku Sezimové, pak Leskovcové a Malovcové, také r. 1569 Vencelík z Vrchoviště; po běl. bitvě do-

stal se Paradisovi de Lasage. Z nejstarší stavby zbývají jen základní zdi sever. a vých. traktu zámku 4 m silné; ze starého opevnění hradu zachovaly se jen dvě bašty (v již. rohu vých. strany a v záp. rohu strany sev.). Vnější stavba pochází z doby Leskovců a doby Vencelíkovy.

Do zámku a jeho parku přístup na požádání u kastelána. Úhledné nádvoří se tří stran arkádami opatřené, jež nesou zajímavou, got. lomenou klenbu. Hlavní brána s věží z časů hr. z Golzů (1744). V parku velkolepá lípa, jejíž hlavní kmen dávno již, byv bleskem roztržštěn, neexistuje, byl poříznut a stříškou přikryt. Větve však daleko odbočující a všude podepřené, v mohutné kmeny vzrostly, mezi nimiž zřízena galerie, kterouž lze jako zahradou projíti. V zámku Kristus dobré, starobylé řezby z 18. stol., také obraz města z té doby, staré židle got. tvarů. — Děk. kostel Věch Svatých, zal. také na poč. 13. st. (starý svědek té stavby je zazděný portál v záp. průčelí) prodělal mnoho stavebních změn. Věž je ze 17. stol. Na levé straně Kramolínův obraz Věch sv. z r. 1760. Na hl. oltáři zdařilá kopie obrazu Kramolínova od Kamarýta. Ve vnější zdi starobylé náhrobky rodiny Leskovců, Malovců, Vencelíků a j. ze 16—18. stol.

Výlety do okolí Kamenice n. L.

1. Bradlo. Od zámku k J. podle Kamenického pot. krásné procházky směrem k měst. hamru, nad ním výšina Bradlo (559 m); stinnou alejí vzhůru podle kříž. cesty k hřbit. kapli sv. Máří Magdaleny, jež tu r. 1340 postavena Dobšem z Bechyně, r. 1554 ozdobnou kuplí opatřena, r. 1595 znovu zaklenuta, jak nyní se jeví. Na hl. oltáři mistrný obraz sv. Máří Magdaleny. Na straně Pieta s vyobr. zámku z r. 1717 v pozadí. Na hřbitově pochování Vratislavové od r. 1785.

2. Božejov. (Pošt. spoj.) Od zámku k sev. krásné procházky podle rybníka parkovitě založeným okolím vzhůru podle potoka k pile a pěkně položeným rybníkům (1½ km), odtud dále k vých. a Kamenickým revírem k rozc. (5½ km), kde dáme se v l. přes Zbírůvku (709 m), téměř

stále lesem nebo podle lesa až do Božejova (9 km), městyse (631 ob.) v pěkné lesnaté poloze, kdež na místě starého hradu spatřuje se rozsáhlý zámek. Také kostel stojí za shlédnutí. Viz str. 78. Tudy vede pošt. spojení do Pelhřimova.

3. Mnich — Deštná. Silnicí k Černovicům do Včelničky a přímo dále ještě ¾ km k rozc.), kde dáme se v l. přes Bohdalín do Mnichu (8 km). Cesta vede přes kopec (632 m), s něhož je k J. krásná vyhlídka. Fara na příkrém ostrohu postavená je stará tvrz v podobě, jak ji r. 1584 Petr ze Žirovnice opravil a přestavěl. Prvním tu byl sídlem Purkhart z Mnichu r. 1359. Kostel sv. Jana Křt. je stavba z doby přechodné, ač v 18. stol. opravovaná a přestavěná. Na zevní straně spatřují se náhrobky Talmberků z Mnichu, Se-

zonských z Lub, Malovců a j. Z Mnichu vede dále silnice přes Rosičku 13 km do Deštné. Kdo nechce do Mnichu a volí raději cestu lesnatou krajinou, dá se hned za Bohdalinem ze silnice v l. (při rozc. v pr.) k lesu, kde u kapličky stihne průsek a jde tímto až do osady Malý Mnich a přímo dále přes Hraničný les do Rosičky a silnicí do Deštné (15 km). Krajina v těch místech stává se jednotvárnou. Do městečka vstupuje se podle zapom. lázní s kaplí sv. Jana Křt. z r. 1602 (odtud do obrazárny vlast. přátel umění v Praze přivezena Madona z pol. 15. stol.),

o nichž ještě Balbin jako o podivuhodně léčebných vypravuje; byly tu již před 16. stol. zřízeny. V městečku kostel sv. Otty pochází z dob něm. rytířů po r. 1255; má dosud románský portál s gotisujícími hlavicemi a nad vchodem pětিলístá růže připomíná panství Rožmberků. Vnitřek je většinou gotický, výprava barokní. Oltární obrazy jsou dílem místního děkana B. Kamaryta, jenž také evangelisty na kazatelně z r. 1675 znovu vymaloval. — Odtud možno siln. do Dirné a přes Lžín k zastávce Daňov.

Z Kamenice ubíráme se k J. holou planinou, z níž na pr. vystupují lesnaté výšiny u Trojáku (vesměs přes 600 m), v l. pak mírný úval tvoří Kamenice, která brzy jeví již stopy značného znečištění odpadovými vodami továrními. U Vlčetínického ryb. dělí se silnice; její pravá větev vede přes Vlčetínek na Dičkov, nad nímž na pahorku stojí kaple sv. Jana Křt. s nezřetelnými náhrobky, majitelů tvrze Dívčích Kop, která v těch místech stávala. V l. směrem dráhy míjíme průmyslné místo Žďár (zast.), za nímž brzy objeví se průmyslný

Nový Etink (stanice) s velkou továrnou na koberce, pokrývky a houně, továrnou na bavlněné zboží pletené, výrobou hosp. strojů a těžbou hlíny kamnářské. Prostý kostel P. Marie z r. 1786 chová obraz Nanebevz. P. Marie od Fr. Čermáka (1862), sošku P. Marie ze 17. stol., napodobenou věrně dle sošky v St. Etingu v Bavořích. Setkáváme se tu opět těsně s pot. Kamenicí, jehož tok sledujeme krajinou, v níž lesy a rybníky půvabně se střídají. Mineme tu stanici

Lovětín, kde opouští trať údolí Kamenice a obrací se k Z. do

Radouně Německé, již jsme již z Hradce Jindř. navštívili (str. 68) a obloukem k J. lesnatou a rybníčnou partii u

Horního Skrýchova připojuje se k trati českom. příčné dráhy a s touto spojuje se v stanici

Jindř. Hradec (viz str. 58.).

Trať IV. c. Kostelec—Švarcenava.

Okružní trať, ohraničující naše území se strany moravské, sleduje směr přímo jižní.

Kostelec je osada většinou něm. Farní kostel sv. Kunigundy je z r. 1805, chová ale baptisterium z r. 1630 a má staré zvony. Naproti ní při samé trati samota Vestenhof — Tvrzský Dvůr, je starožitným tvrzištěm; tvrz zanikla v 15. stol. a tato část počítá se do Čech; páni z Vestenhofu pochováni jsou při kostele kosteleckém. Údolím Třeštského potoka, jež v l. vroubeno je lesnatou výšinou, béřeme se do

Třešti, největšího městečka okr. jihlavského (4738 ob., většinou Čechů). Leží malebně mezi dvěma velkými rybníky Váňovským a Jezdovickým, vroubeno se všech stran lesnatými kopci. Farní chrám sv. Martina je na návrší a vedou k němu úpravné schody kamenné; je starého založení; o starobylé kamenné kazatelně vypravuje se, že s ní kázal sv. Metoděj. (Nese letopočet 885). Od něho v části městečka zvané Nikterakem vede křížová cesta na Šibeníčník. V městečku samém spatřuje se ještě fil. kostel sv. Kateřiny Sienské, Marianum, jež r. 1885 vystavěl pro Ústř. M. Š. Leopold hr. Šternbach, zasl. starosta města, tutěž úhledná budova místních škol, prostřed nám. kašna s kovovou sochou Nymfy; v dílci města zvaném v Chalupách zámec zmíněného hr. Šternbacha s angl. parkem; stavba z r. 1714. Pěkný pohled na město je od kaple P. Marie Lurdské (na jih od města při silnici telečské) a s »Vršku« na západ od města Špičák, nejvyšší kopec (732 m) v okolí je lesem zarostlý. Pány na Třešti bývali čeští zemani Vencelík z Vrchoviště, paní z Hodějova. V mysl. na Pouštích narodil se tu známý mecenáš Čechů jihlavských MDr. L. Fritz. Podle rybníka Váňovského ubíráme se dále k jihu a za krátko stihneme stanici

Hodice, českou obec (680 ob.) s velkolepou továrnou na sukna a fesy a škrobárnou, nad níž výše mjíme opět dva rozsáhlé rybníky, za nimiž následují zastávky Sedlejev a Myslíboř a stihneme stanici

Telč, město (4656 obyv. větš. českých), jehož čtyři čtvrtě odděleny jsou třemi rybníky, takže tvoří celek velmi malebný, jehož malebnost zvyšuje ještě vnitřní město, bývalá vodní pevnost, dosud zbytky hradeb, dvěma branami a mohutnou věží románskou obehnané (stavby tyto pamatují 13. a 14. stol.). Malebné je i náměstí s podloubími a mnohотvárnými štíty domů (15—16. stol.). Celá řada pamětihodných budov: Zámek s kolonádami a loggií ve vlašské renaissanci, kaplí sv. Jiří a Všech Svatých s bohatou reliefní

a štukovou výzdobou, se zlatým a mramorovým sálem o táflových stropích, klenotnici se vzácnými sgrafity a t. d. — Farní chrám sv. Jakuba z 15. stol. a starší ještě chrám Matky Boží (14. stol.) vzhledně opravené. Vot. kaple sv. Rocha z r. 1653, kostel Jména Ježíš z r. 1667 s bývalou kolejí jezuitskou, kdež nyní kromě obec. a měst. škol nalézá se městské museum. Hřbitovní kaple sv. Anny je stavba z r. 1712, kostelík P. Marie z r. 1719, špitální kaple Ježíška z r. 1769. Městské divadlo ve zrušeném gotickém kostele sv. Ducha z 15. stol. Kostel sv. Karla Bor. (1668) a barokní kostel sv. Jana Nep. (1726). Radnice z r. 1550. Zemská realka se vzácnou praehistoricko-palaeontologickou sbírkou řed. K. J. Mašky (nálezy z Předmostí a Štamberka).

Staré město Teleč připomíná s voji krále Jiřího. Po pánech se již r. 1180., kostel Matky Boží z Hradce vládli tu Slavatové; založen byl prý již r. 1099. Vodní r. 1632 trpěl od vojsk Valdštýnových, 1645 vpadli sem Švédové. Pevnost, zvaná Nový Teleč zbudována asi za Přemysla II. v 13. stol. Františka Slavatová zal. tu kolej jezuitskou s kostelem, v níž bývalo R. 1334 přešel Teleč z rukou král. gymnasium r. 1773 zrušené, po rod její držel do r. 1604. Jan z Hvězdý z ději kasárny. Po vymření rodu vedl tudy své voje na blízký hrad Slavatovského usadili se tu Lichten-Štanberk, jež zničil. R. 1468 Zde-štejnští, nyní rod hr. Podstat-ských z Liechtenštejnu.

Město kromě pivovarů, lihovaru, pily, par. mlýna, cihelny a tov. na hosp. stroje nemá větších průmysl. závodů. V okolí se láme proslulá mrákotínská žula a vede se čilý obchod dřívím a rybami velkostatku.

Výlety do okolí Telče.

1. Dobrá Voda, lázně železité, kde zřízeny jsou také vanové a parní žehličnaté koupele 6 km od stan. (Omnib. a soukr. povozy.) Příjemné Ls. Byty v lázních (12 pok.) Láz. hostinec. Cesta vede silnicí k Mrákotínu podle bar. kost. sv. Jana Nep. na Krahulčí (host. a silnice), kdež dáme se v l. osadou k ryb. a dále v pr. podle rybníků Suché a Hamerského ke Komornímu a podle tohoto v l. do Dobré Vody.

*2. Javořice (835 m), lesnatý, nejvyšší kopec v okolí s částečnou vyhl. Jako při č. 1. přes Krahulčí ale přímo dále silnicí do Mráko-

tína (5 km), kdež si dáme ukázat cestu k S. na Javořici, vedoucí podle Mržateckých rybníků (v pr.) a k lesu, kdež dáme se kousek v l. a opět přímo v pr. k S. až na vrchol (10 km). — Možno také oba výlety (1. a 2.) spojit tak, že dáme se dle č. 1. do Dobré Vody, odkud k S. $\frac{1}{4}$ hod. do Mrákotína a dále dle č. 2. na Javořici (12 km).

*3. Štanberg, zříc. hradu při Telči uvedeného. Jako při č. 1. k Mrákotínu silnicí, avšak již před k. Sv. Jana Nep. v pr. Polní silničkou do Hostětice a přímo dále do M. Lhoty, odkudž již jen $\frac{1}{4}$ hod. k zřícenině.

Z Telče ubíráme se poli dále k J. a již po 2 *km* nalézáme se v údolí Dyje, kteréž dráha odtud po drahnou dobu sleduje, míjíc nad Dyjí zastávky Radkov, Slejšboř, pak za velkým rybníkem u Černic Velký Pičín, sleduje i silnici telečsko-dačickou a stihne stanici

Dačice, město české (2630 ob.), Dyjí ve dví rozdělené. Sídlo okr. hejtm. Nejstarší budova města je starý zámek z 15. stol. s cimbuřím a Nový zámek (na hor. náměstí) z r. 1601, však v l. 1831—32 přestavěný, v němž chovají se velké sbírky vycp. ptactva, dále radnice z r. 1559, v níž je nyní okr. soud, a kaple sv. Rocha ze 16. stol. na hřbitově. Z téhož století (1585—92) pochází také věž farního chrámu, jenž sám však je stavba až ze stol. 18., kdežto ze stol. 17. pochází klášter františkánský s chrámem (1660). Býval tu rozvětvený průmysl soukenický a velká rafinerie cukru, což zaniklo a udržuje se jen menší průmysl (výroba hosp. strojů, kostní moučky, lihu, cihel a p.).

Dačice známy jsou jako ves|skému panu Lvu Burianovi, hra-
již v stol. 12. (1183) a náležely běti z Dubu a Lípy, r. 1734 hr.
druhdy českým pánům z Hradce z Vrbna, zem. hejtmanu kníž.
a Krajiřům z Krajku, v 17. stol. Lehnického.
nejvyššímu komořimu morav-

Za Dačicemi sledujeme ještě nějaký čas Dyji; po 3 *km* u Hradiska (v l.) ji opouštíme a podle Urbanče (v pr.) stoupáme na vysočinu, kde pod lesnatým Urbančem (563 *m* v l.) a holým Berklosem (v pr.) je zast. pro Peč, $\frac{1}{4}$ hod. vzdálenou, načež serpentinou sestupujeme opět do údolí k zast.

Bolikov—Cickrajov, mezi oběma osadami položené. Površím podle zast. Mutišova stihneme po 7 *km* stanici

Slavonice, starobylé zněmčilé město (2468) ob.) již na hranicích rakouských. Již r. 1278 udělil Přemysl Otakar II. osadě této práva městská. Přes to, že r. 1645 bylo město Švédy vydrancováno, zachovalo si starobylý ráz, jež zvyšují i staré chrámy nejsv. Těla Páně, kostel sv. Jana Křt. a far. kostel Naneb. P. Marie. Proslulá je zdejší výroba hedv. stuh, čalounů a stávkového zboží, také jsou zde velké továrny na sirky a směrem ke Křižanovu četné železité kyselky, však nepovšimnuté.

Od Slavonic míjíme již rakouské zastávky Gilgenberg; Waldkirchen, Dobersberg, Merkengersch a přibližujeme se opět k Dyji, nad kterou mineme Edlitze, Dyje, Mal. Eberharts a stihneme stanici

Bejdov n. D., také Bejdov český zvaný, městečko

(1043 ob.) s real. gymnasiem a vyvinutým průmyslem piá-
tenickým, barvířským a tiskařským. Po dalších dvou zast.
(Kottschelings a Windigsteig) následuje konečná
stanice

Švarcena na hlavní trati Budějovice—Cmunt—Víděň.

Trať V. a. Benešov—Vlaším—Ledeč—Světlá n. S.

■ Trať tato ohraničuje naše území na severu i uvádíme ji
tu jen za příčinou orientace; kdo o její podrobnosti se za-
jímá, sáhne k dílku IV. Posázaví. Jest pak tato trať výcho-
dištěm dvou jiných tratí přímo do srdce Českomoravské
Vysočiny, které chceme tu podrobněji sledovati.

(Viz Posázaví trať V. a VI.)

Zříceniny Šellenberka. Ze Sedláčkových Hradů a zámků.

Trať V. b. Vlaším—Ml. Vožice—Hory Ratiboř- ské—Tábor.

Trať tato je dnes ještě špatně přístupna a železničn
spojení teprve projektováno. Uskuteční-li se něco záhy

z něho, bude to nejspíše spojení elektr. drahou z Tábora (prodloužení tratě z Bechyně) do Ml. Vožice, kdežto spojení na Vlašim asi dlouho ještě si počká. Z té příčiny bude účelnější sledovati tuto trať prozatím v obráceném postupu od Tábora, jakožto směrem, pro první dobu, asi nejpraktičtějším.

Z Tábora přecházíme lesnatou vysočinu Bradačku a Hutě silnicí přes Záluží a Hlinice, dvůr a myslivnu Vranovskou do údolí Chotovinského potoka u Vřesce, jež přecházíme a za nedlouho stihneme

Hory Ratibořské, prostě také jen Ratibořice zvané, kde dosud, ač skrovně, doluje se na rudu olovenou a stříbrnou. Doly zaraženy Rožmberky a v 16. stol. velkému rozkvětu se těšily. Kostel sv. Vojtěcha je stavba z r. 1722. úhledná, Sv. Jana Nep z r. 1818. Nedaleko ($\frac{1}{2}$ hod.) k SV. nad potokem dvůr

Polánka skrývá starobylou sídlem rod Poláneckých z Polánky, tvrz, na které již r. 1330 seděl Vísám dvůr je zachován v podobě. lém z Polánky a kde později byl jak býval již před 200 lety.

K sev. od Hor Ratibořských opět jednotvárnější, holá náhorní planina se prostírá k St. Vožici, u níž stihneme silnici, z Tábora přes Chotoviny a Hlasivo vedoucí do

Ml. Vožice, města prostírajícího se na svahu vrchu Hradu nad Blanicí (2038 ob.). Na vrchu, kde hrad stával, nyní jen kaple Matky Boží z r. 1646 s hrobkou hrabat Khuenburků se spatřuje; také vzhůru cesta křížová vede. Pod hradištěm vidíme zámek, povstálý r. 1735 z tvrze, již v 16. stol. založené.

Hrad královský býval tu již v 13. stol. Kdy pak osada pod ním povstala, není známo. Z purkrabí královských stali se časem i držitelé zboží Vožického. R 1420 po bitvě u Sudoměře vtrhl na Vožici Žižka a uprchlou sem jízdu pod Mikšem Divůčkem z Jemniště potřel i hrad po osm dní dobýval a zmocniv se ho, její zapálil. Materna Vožický z Rousova však hrad i město znovu opevnil. R. 1425 oblehal jej tu Hvězda z Víměřic po pět neděl a byl tu smrtelně zraněn; však ještě před smrtí Materna s hradem se mu vzdal. Hvězda propustil velkomyslně všechny zajatce, hrad však pobořiti kázal. 18. října uzavřen tu před Vožicí mír mezi Tábor a Šíroty; Táborité pak odtud Vožici drželi po celou dobu válek husitských. Později dostali se v držení Vožice pánové z Lípy, Voračičti z Paběnic. Václav Paběnický nejspíše vystavěl novou tvrz pod hradem. Za Rudolfa II. prodána Vožice Michalu Špaňovskému z Lisova. Na spustlém hradišti z pozdějších držitelů Kryštof Karel Přehořovský z Kvasejovic vystavěl r. 1646 nyn. kapli již r. 1827. Karel hr. z Khuenburgu obnovil a na úbočích hradních procházky rozkošné založil. Při tom poslední stopy hradu zmizely.

Kostel sv. Martina při zámku postavený, kryje ostatky výše dotčeného Václava Paběna Voračického. Zámek sám, zřídka obývaný neposkytne zvláštních zajímavostí.

Z Vožice vedou k S. dvě silnice. Jedna východněji přes Bělč a Daměnice 14 *km* (v pr. hora Křísnice 688 *m* s velkolepým rozhledem) do

Načeradce také Načerace, města starého založení (12. stol.) se zámek z r. 1734 a pamětihodným pův. románským kostelem sv. Petra a Pavla, jenž má got. presbyteř z r. 1278. Býval opevněn a část opevnění toho zachovala se s věží

t. zv. solnou, nyní zvonici, v níž nalézá se zvon z r. 1512. Věž kostelní má zvon ještě starší z r. 1478. Ke kostelu přiléhá kaple t. zv. Sellenberská s náhrobky Dvořeckých z Olbramovic.

Silnice druhá, západněji položená vede směrem naší tratě podle Blanice; nedaleko za Vožicí spatřujeme v pr. nad Blanici zříceniny hradu

Šellenberku, k níž z Vožice pohodlněji se dostaneme, jdeme-li silnicí načeradckou $1\frac{1}{2}$ *km* a pak v l. polní cestou 1 *km* k mysl. a zřícenině. Možno také jíti údolím Blanice. V lesním úřadě jsou klíče k věži hradní, před níž prostírá se sad na místě bývalých hospodářských budov hradních; za sadem vchod do obory vede nás k bývalým příkopům a na vlastní hradiště, kde jen věž, nepatrné trosky bývalého paláce, stopy studně a novějšího stavení hradního se spatřují. Věž je upravena a dřevěnými schody přístupna, která poskytuje krásný rozhled.

Hrad založen snad asi na poč. 14. stol. větví pánů z Valdeka a Hazmburka, která se odtud ze Šellenberku psala. Po přeslici dostal se nejspíše v držení hradu Aleš z Ryzemburka, za časů husitských nabyl práva k němu Albert z Těchobuže a jak zdá se, vzdoroval hrad všem nájezdům doby tehdejší. V časech bělohorských byl tu sídlem Jan Bernard Fünfkirchner svob. pán na Steinbrunnu a Kynšperku, jenž s účastníky se odboje stavov-

ského zavezen byl na Zbiroh a zboží jeho propadlo komoře královské a puštěno Marradasovi, jenž prodal je Veronice Přehořovské, jejíž syn Křištof Karel proslul jako zvelebitel celého okolí a prodal zboží to r. 1678 nyn. majitelům (rodu Khuenburgů). Hrad ještě na poč. 17. stol. neporušený byl za války třicetileté opuštěn a spustnul, takže jen přepevná věž zubu času vyvzdorovala.

Blanice, podle níž dále se ubíráme, tvoří utěšenou dolinku, v níž půvabné motivy krajinné se mile střídají. Silnice dovede nás za nedlouho k táhlému rybníku, za nímž prostírá se městyš

Kamberk (599 ob.), bývalé horní město král., kde bývaly zlaté a stříbrné doly. Je tu jen lihovar a pěkně obnovený kostel sv. Martina. Záhy za městysem objevuje se

se nám k S. Blaník a před ním ještě u silnice nižší Moštov a za nedlouho (po 5 *km* z Kamberka staneme v

Louňovicích nad Blaníci a pod samými Blaníky, z nichž přímo nad Louňovicemi zvedá se Malý Blaník (564 *m*). V městečku stával za nynějším kostelem Nanebevz. P. Marie panenský klášter, jenž i se svým kostelem sv. Václava vzal za své v dobách husitských. Z Louňovic možno učiniti výlety :

1. **Blaník Malý.** Z městečka k J. vede cesta přímo na vrchol ke kapli sv. Máří Magdaleny, která byla tu r. 1872 zal., však za Josefa II. zrušena a stala se zříceninou. Ve zřícenině upravil kapli arcib. hr. Schönborn. Pod kaplí bývala poustevna. Krásná vyhl. k V. Blaníku.

2. **Blaník Velký,** opředení pověstí o blanických rytířích. Jdeme z městečka silnicí k Načeradci 20 min., načež v l. odbočuje cesta pod vrchol (608 *m*) asi 25 min. vyžadující. Pěšinou lze si nadejít. Dostoupíme k velkému kamennému valu z balvanů žulových, za nímž stával hrad Přemyslovcův, jenž

stál tu ještě na počátku 15. stol. R. 1402 vydán byl obléhajícímu Zikmundovi, od kteréž doby není již o něm zmínky. Skyostná je odtud vyhl. na celou Českomor. Vys. směrem vých. k Želivce i k J. Jen na sever a záp. brání les. R. 1868 konány na Blaníku tábory lidu a do základů Nár. Divadla vzat odtud žulový balvan.

3. **Roudný.** Od kostela k JZ. přes Blanici vede polní cesta do Libouně (malé 1/2 hod.), nad níž zvedá se vrch Roudný (522 *m*), z velké části lesem krytý, kde bývalé zlaté doly znovu otevřeny. V Libouni spatřujeme zámek a románský kostel sv. Václava.

Opustivše Louňovice, sleduje ještě půl hodiny tok Blanice velice působnou krajinkou, již v pr. vévodí Velký Blaník a v l. Hříva (518 *m*), podle mlýna Podlouňovského u dvora Březiny (v l. pod Hřívou osada Světlá), překročíme přítok Blanice potok Bradec a po úpatí nižší Kondracké Hory (397 *m*) za další 1/2 hod. dojdeme do

Kondrace, vsi (Ls.) s malebným kostelem románským sv. Bartoloměje, v němž dvě starobylé křtitelnice (kamenná a cínová) jsou uloženy. Svým časem byla tu uspořádána výstava obrazů, jež z okolí Blaníka namaloval August Satra. Zde nar. se hist. spis. Karel Navrátil a vydavatel almanachu sněmů a kalendářů polit. Michal Navrátil. V ruce rodiny Navrátilů je také host. zvaný u Nádraží. Na samotě, u Konfeilů nar. se hud. skladatel a řed. král. konservatoře mnichovské Fr. Hauser. Také z Kondrace lze podniknouti výlet na

V. Blaník, k jehož úpatí je šimské, odkudž je do Kondrace odtud 20 min. Cesty té používají hodina cesty. turisté přicházející od stanice Vla-

Z Kondrace vede silnice přes les Jinošov na úpatí vrchu Žižkova (v pr. 508 *m*) hodinu cesty do Vlašimě.

Trat V. c. Vlašim—Čechtice—Želiv—Humpolec.

Vlaším, město (2890 ob.), stanice dráhy Benešov—D. Královice, se zámkem kníž. Auersperga (viz díl IV. Posázaví) jest východištěm výletu na

Blaník přes Kondrac. (Viz výše). Do Dol. Královic. Díl IV. Posázaví vede nás odtud pelhřimovská silnice (pošt. spoj.) na

Bolinu, za kterouž po 2 *kn* odbočuje v pr. silnice do

Pravonín pěknou lesnatou chová náhrobky Kekulů ze Strapartii přes Malovidy 4 km. V Pravoníně zachovalý kostel románský, jejiž místo zaujímá dnešní úhledný je vzácná rotunda z 12. stol., jež zámek.

Sledující dále tuto trať dle dílu IV., přicházíme do

Čechtic (4 km), rodiště skladatele písně »Kdož jste boží bojovníci«, Bohuslava ryt. z Čechtic a spis. Ferd. Čenského. Sídlo ryt. z Čechtic dávno již zaniklo, upomíná na ně jen lokální název »hrad«. Zámek v místě je stavba z r. 1656. Pův. goth. kostel sv. Jakuba je ve stavu přestavby po požáru z r. 1741.

Z Čechtíc vede k Z. silnice přes Velký Kámen a Jizbický kopec (594 m) s pěkným rozhledem k J. 5 km do

Zhoře, vsi farní vysoko polo-
žené s pěkným rozhledem. V jejím
kostele Povýšení sv. kříže chová
se starobylý křidl. oltář. — Na
Jizbickém kopci odbočuje k J. sil-
nice na

Křivsoudov, kde spatřujeme
na hradišti, bývalém sídle Stě-
pána Střely z Rokyc, Trčky z Lípy
a j. pouhý špýchar. Druhdy opev-
něný kost P. Marie chová dosud
náhrobky Střelů z Rokyc (ze 16. st.).

Lukavec (od rozc. 6 km), kdež nabízí se nám turistické spojení na Pacov (viz str. 86.). — Pošt. spoj. z Čechtic vede dále odbočkou na Malá procházka na vršek Hraběšín (1/4 hod. 541 m) stojí za pěkný rozhled na celé Posázaví a předešlé osady Českom. Vysočiny.

Za Čechticiemi ubíráme se roztroušenými lesíky podle vysoké Prachňanské Hůrky (604 m; v pr.) přes obec Malou Paseku podle Růžolhotic se zámek (v l.) do Chlístovic a dále do pěkné polohy pot. Martinického. Na tomto v l. $\frac{1}{4}$ hod. leží Martinice a $\frac{1}{4}$ hod od těchto

Oušov s kost. sv. Martina, kde spatřují se náhrobky ryt. z Oušova; ti mívali tvrz v Oušově i na nedalekých Horkách, kde je dvůr.

Přes Martinický potok lesem Borkem (u stejnojm. mlýna) překročíme kopec do údolí přítoku pot. Martinického u Nov. Mlýna a za krátko jsme v

Košeticích (23 km) s pěkným zámek, r. 1725 vyst Jos. Jar. z Věžníků. V kostele obraz věnovaný r. 1650

Mart. Košetickým. K J. přes Arnoštovice 6 km do Hořepníka (viz str. 65.). V přímém směru dále Hájem k mysl. u Pachtýře a přímo dále do

Křelovic (28 km), kdež najdeme pošt. připojení přes Želivo do Humpolce. Odtud vděčná odbočka k J. do

Červ. Řečice (3 km) viz str. 89 | čického poskytuje krásný rozhled a k S. přes | na povodí Želivky. Ze Senožat

Nečice do Senožat (4 km). Vy- | pěkné výlety na Želivku v okolí soká poloha (508 m) u dvora ne- | Vojslavic.

Za Křelovicemi sestupujeme záhy do doliny Želivky, kde spatříme nejprve klášter želivský a za ním teprve dostihneme obce (viz str. 89). Ze Želiva nabízejí se nám některé pěkné vycházky.

1. **Obor, vrch (460 m)** J. od | tic (3½ km), staré vsi se zříc. Kláštera 20 min. Nejprve silnicí | „Hrádek“ a starob. kostelem s ná- k C. Řečici přes Trnavu a za touto | hrobky Buřických, Vrchotických polní cestou v pr. vzhůru. Krásná | a j. ze 16. a 17. stol. Přímo dále vyhl. na klášter a celé okolí. | ještě 1½ km, rovněž v l. přes

2. **Červ. Řečice**, od kláštera | Lístky 3½ km do Vojslavic se zříc. 3 km. Viz str. 89. | stejnojm. hradu, také Bušohradem zvaného. V kostele vyst. r. 1723

3. **Do údolí Želivky u Poříče** | poatem Želivským Hyeronýmem k Tukletskému mlýnu. | Hlinou fresky od Kaliny.

4. **Vojslavice**. Z obce Želiva | k S. silnicí přes Vitice do Lho-

Směrem silnice ledečské (viz výše č. 4), však po 1 km v pravo podle vsi Vřesníka (v pr.) s kopcem (533 m), jenž poskytuje pěkný rozhled k Petrovicům (v l., 4 km, host. u silnice) lesnatou partií pod **Havelský Kopec** (v pr. 632 m) s pěknou vyhl. na Humpolec a celé okolí, stihneme po 9 km město

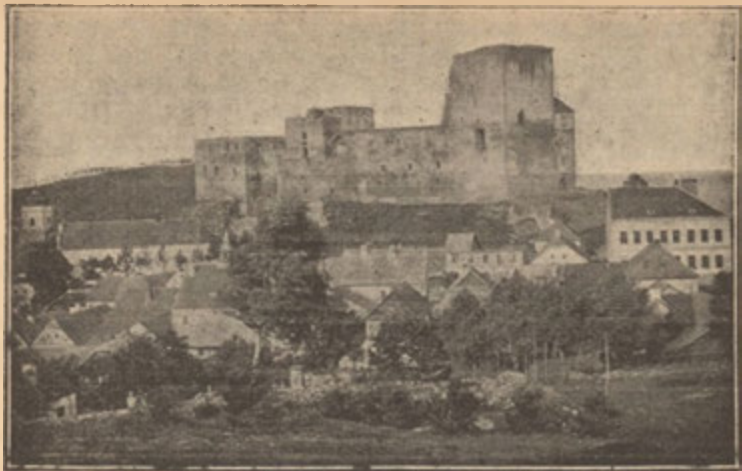
Humpolec (5913 obyv.), konečnou nyní stanici dráhy Něm. Brod—Humpolec, jež čeká svého doplnění na Pacov nebo Pelhřimov. Viz trať VI. b.

Trat VI. a. (Praha) Světlá n. S.—Brod Něm. Jihlava—Okříško—Vel. Meziříčí.

Trať tato na severozápadě ohraničuje naše území a kryje se v hlavních rysech s tratí IV. v dílu Posázaví, kamž odkazujeme, pokud se vlastního Posázaví týče. Na území naše přistupuje ve

Světlé n. S. a Okrouhlici, z kterýchž obou míst do našeho území zasahuje vycházka na hrad

Lipnicí. Ze Světlé přes Za- | z Okrouhlice 7 km. Od Zavítkova vítkovice. Dol. Město 10 km, | možno také dát se v l. k mysl.

Lipnice.

v přímém směru dále přes les do Vilimovce, odkudž je $\frac{1}{4}$ hod. do Lipnice (celkem 7 km). Městys rozkládá se na jižním svahu Holého Vrchu (620 m), jehož bok korunuje z daleka viditelná zříc. stejnojm. hradu. Pův. sídlo Ctibora z Lipnice (1238), později obratného politika a udatného pána Jindřicha z Lípy. R. 1370 sménil Lipnici za Landštejn Vilém z Landštejna, jehož dceří přešel hrad r. 1398 na Čeňka z Vartenberka. Roku 1436 koupí jej získal Mikuláš Trčka z Lípy, při jehož rodu zůstal až do r. 1630, kdy při smrti Valdštýnově také Adam Trčka z Lípy zahynul a Ferdinand II. skonfiskoval

Lipnici daroval ji Mat. sv. p. Vernierovi. Za něho usadili se tu Švédové a okolí pustošili. R. 1723 Vernierové přenechali Lipnici věřitelům a r. 1842 přešla v ruce Trautmannsdorffů. Teprve požár r. 1869 zničil hrad, vydaný odtud spustnutí. Nejzachovalejší je tu kaple sv. Vavřince, která bývala kostelem (1380) s kolleg. kapitolou. Za časů husitských bývali tu svěcení husitští kněží biskupem Heřmanem Nikopolským, později také vlašským biskupem Augustem Sanktuarienským. Dalekému kraji viditelné dosud mohutné zdivo věže Samsonovy.

Za Okrouhlicí stále podle Sázavy se držíce, stihneme brzy

Něm. Brod, jenž jako mohutnicí uzel drah je vlastním východištěm několika našich tratí. (Podrobnosti viz díl IV. Posázaví. Sledujeme odtud nejprve hlavní směr jiho-severoněm. spoj. dráhy k Vidni údolím Šlapánky k

Frydnavě, v lesnaté lučinaté poloze; je to staré české manské sídlo, až na malou menšinu českou zněmčené. Přes trať přímo k J. vede cesta

Hochtanova (25 minut), vsi stejnojm. kopce (586 m) s pěknou rovněž zněmčené, nad kterou za vyhl. k J. a JZ. krátko vystoupiti lze na vrchol

Pod Hochtanem (v pr.) stále údolím Šlapánky stihneme za nedlouho stanici

Štěpánov, jež byla i stanicí pro Přibyslav, dokud tato drahou s N. Brodem přímo nebyla spojena. Za Šlapánovem při ústí Zlatého pot. do Šlapánky opustíme její údolí a údolím Zlatého pot. podle vsi Kamenné rovněž zněmčené stihneme Něm. Šicendorf, zpola český a německý s čes. školou matečnou; ylidné Ls. (bližší v čes. škole), při němž leží stanice

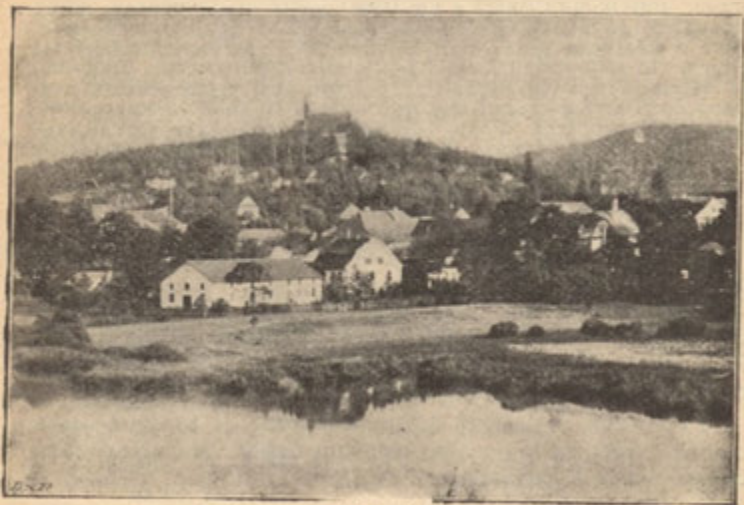
Polná-Štoky s odbočnou lokální tratí do

Polné, města (5002 ob.) přímo k lesům přiléhajícího, jež se za vhodné Ls. doporučuje. O byty pečuje odbor N. J. Poš. Stud. nocl. Hotel Eisův (buděj. pivo) a Culkův (plz. pivo). Letní zahrady a rs. Plovárna na rybníce, písčné a slunečné lz.

Polná byla městem již ve 13. stol. O sto let později vládl tu Jindř. z Lipé, v 15. stol. Hynek Ptáček z Pirkštejnu, jehož dcera provdala se za Viktorina, kníž. Minsterberského, syna krále Jiřího.

nová r. 1472 město osvobodil a posádku zajav do Prahy odvedl, Viktorin pak r. 1486 Polnou prodal Bočkovi z Kunštátu, po němž tu vládli Trčkové z Lípy i pání z Hradce. V bělohorské době propadla Polná konfiskaci vykonana na Hartviku Žejdicovi a prodané Dietrichsteinovi, nyní patří rodu Clam-Gallaů.

R. 1471 zmocnil se města Zdeněk ze Sternberka, jehož Uhři celé okolí pustošili. Jan Jenec z Ja-

Polná.

Děk. kostel Nanebevz. P. Marie je z nejkrásnějších v Čechách jak po stránce umělecké stavby, tak i vnitřní nádherou. Restaurován v pův. slohu r. 1890—91, byv dříve již r. 1705 přestavován. Nejstarší stavbou je got. kostel sv. Kateřiny na kopci při předměstí kateřinském, jenž pochází z 11. stol. Kaple špitálská, pův. kostel sv. Anny na nám. Sazimově je got. stavba z r. 1447, kdy zdvižena byla zemanem Janem Sazimou z Rouchova. Na sev. konci města r. 1720—25 vystavěn renaiss. kostel sv. Barbory při hřbitově, který tu je od r. 1700 a r. 1893 byl rozšířen. Mezi rybníky a Kateřinským předměstím zříceniny hradu druhdy nádherného, jež značné pohromy stihaly již od r. 1573, kdy poprvé byl bleskem zapálen, později také Švédy vyplněn a vypálen (1647). Dietrichsteinové mnoho na něm přestavovali, avšak r. 1844 nejstarší části rozbořeny a rozvezeny a zůstaly pak jen skrovné zbytky se soukromými byty. — Na náměstí socha nejsv. Trojice z r. 1750. Od r. 1900 městské museum, v němž mimo jiné uložen je pergamenový antifonář, z děkanského kostela sem přenesený.

V městě jsou dvě škrobárny s výrobou dextrinu, dvě továrny obuvnické, dva pivovary, pokrač. škola hospodářská i průmyslová, synagoga, městské jatky a p.

Výlety do okolí Polné.

1. Jamné. Pěkná vycházka »Rytířskými lesy« z předměstí sv. Kateřiny podle Jamnejského potoka do Věžničky a dále k hranici zemské a stále podle potoku k silnici, kdež dáme se v l. přes potok do vsi (7 km) se zámek a kostelem zajímavě ležícím při řadě menších a větších rybníků. Do Věžničky možno místo podle potoka jíti také lesním průsekem na Březinu (571 m), s jejíž svahů je pěkná vyhl. a pod níž Věžnička leží.

2. Věžnice. Z města k S. podle potoka do Boru a buď přímo Borem k l. nebo pěknou zacházkou podle velkého rybníka a v l. od něho do Věžnice (3—3½ km) nad Šlapánkou.

3. Černická Zhoř, pěkná vycházka lesem Velkou Ochozí. Buď z nám. k J. a v l. podle potoka k Podhorskému ml., odkudž sleduje stále tok Ochozského pot. lesnatými partiemi do V. Ochozu (4½ km) od potoku v pr. na průsek, tímto přímo k J. k zemské hranici a za touto přímo dále silnicí do Č. Zhoře (6½ km).

4. Stáje. Jako při č. 3. podle Ochozského pot. 4½ km, nikoli však v pr. do V. Ochozu, nýbrž v l. Malým Ochozem přes hranici na silnici a touto v pr. do Stáje (6½ km).

Za stanicí Polná-Štoky běrame se podle Zlatého potoka. Mineme po 3 km Stržitež, za ní v pr. bažantnici, v l. myslivnu staropávskou u pěkné lesní skupiny zvané »Karloým lesíkem«, pak v pr. Pávov Starý a Nový, překro-

číme dvakrát silnici jihlavskou u Bedřichova (v l.) u velké parní pily při samé hranici zemské a vjedeme do severního nádraží jihlavského, kteréž spojeno jest přímo se západním státním nádražím.

Jihlava, král. krajské město na stoku Jihlavy a Jihlavky, asi s 25.000 obyv., z nichž téměř $\frac{1}{3}$ je Čechův. Úmrtnost je tu větší nežli počet narozených, takže vznik obyvatelstva závisí od přílivu z venkova: Střední, hosp. a přám. školy jsou německé; Čechové mají tu opatrovnu dra L. Fritze, obec. školy, průmysl., pokračovací a zimní hospod. V Besedním domě soustřeďuje se Čes. Beseda, Sokol, veř. česká knihovna a čítárna pro lid a j. spolky. Od sev. i od jihu poskytuje město malebný pohled. Přicházejíce od nádr. sev.-záp. dráhy vidíme v pr. nad řekou starobylý kostelík sv. Jana Křt., dle pověsti r. 794 založ. Slavivá se tu o sv. Janě zal. města a vypravuje sem průvod dítek v starobylém kroji havířském. — Přijíždíme-li českou příčnou drahou do nádr. státního, překročujeme most železniční, proti němuž Jihlavu přepíná t. zv. Český Most, spojující Moravu s Čechami. Mezi oběma mosty na Louce královské spatřujeme Královský Kámen, asi 4 m vys. a 2 m široká kapličku (z r. 1565), z otesaného pískovce a žuly se znaky říšským, českým, uherským a rakouským a s kamennou deskou, jež nese nápis, značící:

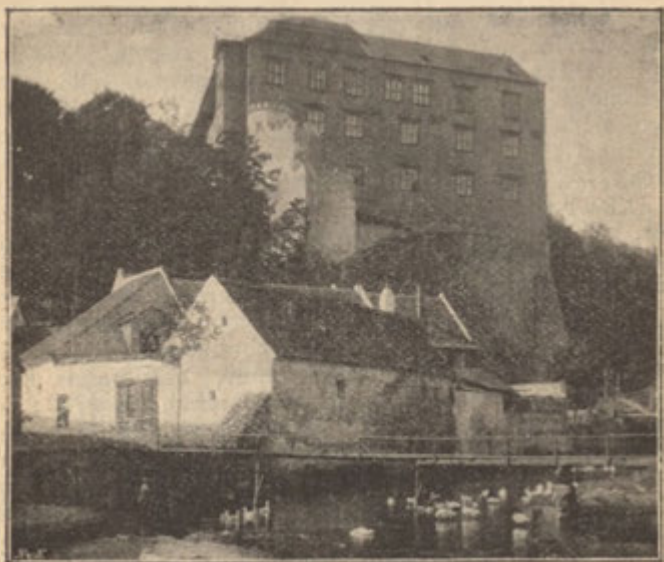
že na nekonečnou památku
Ferdinand I., veleslavný císař
římský, král uherský, český atd.
infant španělský, arcikníže
rakouský, markrabě moravský, za krále
českého volený, Českému
království na tom místě přísahu učinil
dne 30. měsíce ledna, léta Spásy 1527.

Z nádraží severozáp. vstupujeme do města podle ústř. jatek vzhůru ulicí nádražní podle c. k. tabákové továrny, největší svého druhu v Rakousku (přístup po ohlášení). Přicházíme na nám. dříve Kempenovo (stávala zde socha gener. Kempena, nyní k starému hřbitovu přenesená) nyní císaře Josefa II., jehož pomník tu r. 1884 postaven. Před sadem kolem pomníku postaven je Besední Dům. Na náměstí tom je také zemská něm. reálka a něm. ob. školy; české najdeme v levo v ulici Křížové. Jdouce dále ulicí Spitalskou mineme městské divadlo, zřízené z býv. kláštera kapucínského a dospějeme na Velké nám., k jihu skloněné, v jehož horní části stojí Marianský Sloup z r. 1690,

V malém sadě prostřed nám. dva vodojemy se sochami Poseidonovou a Amfitritinou z r. 1789. Kromě celé řady budov úředních spatřujeme tu kostel sv. Ignáce, k němuž přiléhá býv. kollej jesuitská, jež po diahnu dobu hostila něm. gymnasium. Jiří Plachý byl této kolleje do r. 1627 prvním rektorem. Kostel vystaven v l. 1680—89, kollej sama v l. 1699—1700. Klenbu kostela freskami vyzdobil K. Pöpper, hl. oltář al fresco jesuité, Lauterer, Kramolín a Raab roku 1766, barokní kazatelnu r. 1771 Süßmayer; krucifix dle pověsti pochází od Přemysla I., byv darován dominikánům, sem r. 1221 jím zavedeným. Dobré oltářní obrazy jsou tu od Raaba (sv. Alois), Noseckého (sv. Jan), Freye (sv. Tekla), Oesterreichera (sv. Apolonie); z dominikánského kostela pochází sv. Vincenc od Marottiho. Kromě kostela poutá zde pozornost stará radnice, v nyn. podobě z r. 1786; v archívě chová se orig. královédvorské kroniky, staré jihlavské právo městské a horní i městské knihy ze 14—16 stol., v zasedací siní staré obrazy (částečně přeneseny do měst. musea). — Velkou farní ulicí přijdeme odtud ke kostelu sv. Jakuba, jenž nejspíše zal. byl řádem něm. rytířů jako kaple, kterou opatové Želivští rozšířili; v nyn. podobě pochází z pol. 16. stol., byv po požáru r. 1523 obcí přestaven, takže slohově představuje směs gotiky a renaissance. V menší jeho věži je zvon Zuzana, ulitý pražským zvonářem Brikcím z Cinperka a těžkým 115 centů. V chrámě je pěkná, z mědi tepaná a pozlacená křtitelnice z r. 1599, osmihranná kaple bol. Matky Boží uzavřena je mistrnou mříží z r. 1702; oltářní obrazy jsou od Steinera (sv. Jakub), rodáka jihlavského, Holbaxe (sv. Norbert) a Noseckého (sv. Jan), obraz sv. Tekly v kapli Matky Boží od Geisslera, rovněž Jihlavana. S vyšší věže, kde je hlásný, je daleký rozhled do celého okolí. — Z Velkého nám. ulicí Matky Boží přicházíme ke kostelu Naneb. Panny Marie u minoritův, kterouž ulici uzavírá i svérázná brána Matky Boží z r. 1508, při níž tabulka připomíná útok Švédů. Klášter stál tu již r. 1243, založ. byv Přemyslem I.; v něm pozornosti zasluhuje got. chodba a krásné nádvoří. Kostel povstal asi v 13. stol. a má krásný oltář z r. 1745, dle návrhu malíře Etgensa pořízený, od něhož pochází též obraz Naneb. Panny Marie na hl. oltáři, kromě kterého jsou tu jiné cenné obrazy. Tabulka po pravé straně hl. oltáře upomíná na útok šlechty okolní r. 1402, který Jihlavané odrazili. — Ulicí Svatodušní přicházíme do městského sadu, kde stojí zmíněný již p ó m n í k gener. Kempena a kost.

Sv. D u c h a (býval zde hřbitov, z něhož jsou zachovány starobylé náhrobky). Kostel je stavba z r. 1572, v nov. době opravená. Odtud rozkládá se villová čásť města, v kteréž při obč. škole něm. je také městské museum, proti němuž vlastenec Fritz zřídil českou opatrovnu. Je tu česká škola hosp., něm. gymnasium a za budovami těmi veř. a voj. nemocnice. Rozkošné procházky poskytují městské sady Malý a Velký Heulos.

Hostince. V Besedním Domě česká rs. Tři knížata (20 pok, omnib.), Zlatý lev (34 pok., omnib.), Zlatá Hvězda (24 pok., omnib.), Czáp (4 pok.), Černý Orel (2 pok.).

Hrad ve Velkém Meziříčí.

Z Jihlavy (z nádr. severoz.) ubíráme se tratí železn. zprvu k SZ., později k JV. malebným údolím Jihlavy do stanice

Luka (druhdy Louka zv.) s výstavným zámekem. ježž v l. 1739—47 vyst. Max. Oldřich hr. z Kounic (nyní maj. hr. Sedlnického), k němuž přiléhá pěkný angl. park. Nový kostel sv. Bartoloměje má obraz od J. L. Šichana v Brně; krásnou práci kamenickou vyniká tu náhrobek Jiřího Dubského z Tře-

bomyslic. České obyvatelstvo zdejší nosí něm. kraj. okr. jihlavského. — Minuvše menší stanici Bransuz e-Brtnice, stihneme rozvětovací stanici

Okříško, kteréž láká nás k pěknému výletu tratí brněnskou do Studence a novým odbočením odtud do

Velkého Meziříčí, města (4752 čes. ob.) v chráněné poloze nad řekou Oslavou pod starobylym hradem, jenž je nyní v majetku knížecího rodu Lobkovického; k hradu přiléhá rozsáhlý, obecně přístupný sad. V městě zajímá got. kostel sv. Mikuláše z 15. stol. s věží 68 m vysokou. Je tu výstavná zem. reálka; hosp. škola a kostel sv. Kříže a sv. Trojice na hřbitově.

Trať VI. b. Něm. Brod—Humpolec—Pelhřimov.

Z Něm. Brodu ubíráme se drahou k Z. přes jihlavskou silnici, za níž obrací se trať k J. do zast.

Petrkova, kdež jsou lázně s vodou mírně železitou, uhličnatou a sirnatou, známé již od r. 1745.

Při úpravném parku lz. bu-|zámecký. Povozy a dotazy u láz dova s rs., host. pokoji, tělocvič-|správy.
uou a kuželníkem. Přístupný park

Hykánským lesem za krátko dostihneme zastávky

Lipy (v l.), za kterouž nabývá krajina větší zajímavost. mezi Úsobím a

Herálcem, kterýž je nejbližší stanicí. Od stanice do městačka (997 čes. ob.) 20 min. V okolí četné žul. lomy, soustavně zařízené rybníčné hospodářství, výr. cihel a šindele, průmysl škrobařský. Odtud možno dobře jíti do Větr. Jeníkova přes Skorkov (7 km) nebo pohodlněji silnicí přes Slovince (8 km), přes Úsobí, Suchý Vrch (vyhl.) do Jihlavy (20 km) anebo přes Štoky do Polné (22 km). Viz podrobnosti v díle IV. Posázaví.

Krajinou, v níž lesy s holou pahorkatinou a dolinami s rybníčky stále se střídají, vine se trať nad Nalovickým pot. (v l.) podle Kamenice a obory (v l.) do

Humpolce, jež širokým obloukem objíždíme, do stanice na jihoz. straně města. Město (5913 čes. ob.) proslulé svým průmyslem soukenickým, svou pověst chvalnou dosud udržujícím (obrat 4 mil. K), má státní tkalcovskou, lnářsko-rolnickou a pokrač. průmysl. školu (s novou budovou za městem)

Humpolec s hradem Orlíkem jako brána moravská již v 13. st. se připomíná. Tehdy vládli tu něm. rytíři, kteří ustoupili premonstrátům želivským. R. 1421 bylo město Sigmundovým vojskem z Jihlavy ke Kutné Hoře táhnoucím téměř zničeno. Byl tehdy v rukou Ar-

nošta Leskovce, jenž stál v bitvě u Lipan na straně panské. V době bělohor. skonfiskován Křišt. Kar. z Roupova. V Humpolci se narodil proslulý hosp. spis. A. Komrs a býv. ministr spravedln. Em. Komrs i krisitel jazyka českého Frant. Trnka.

Děk. kostel sv. Mikuláše vyst. v 13. stol, a zachován je v pův. got. slohu. Ev. kostel zal. z r. 1762 nahrazen od r. 1862 větší modlitebnou, kromě toho je tu synagoga z r. 1762 a hřb. kostel sv. Jana.

Výlety z Humpolce.

*1. Orlík (zříc. $1\frac{1}{2}$ km). Silnicí německobrodskou k lesu na Rozkoš a za touto u kříže v l. k zříc. Blíže k městu na Panském vrchu stával již v pradávných dobách hrad, který roku 1560 zval se již zámek pustým. Počátkem 16. stol. zde Trčkové vystavěli hrad Orlík a Zdeněk Trčka píše se r. 1558 poprvé z Lípy a na Orlíku nad Herálcem. Dle Balbina byl hrad ještě v 17. stol. obydlen, ačkoli Johnsové, jimž Humpolec s Herálcem od dob běloh. patřil, záhy přenesli sídlo do Herálce. Hrad pak záhy spustnul. Krásné lesy, v nichž se zřícenina kryje, poskytují osvěžující pobyt.

*2. Lipnice. Silnicí přes Čejov do Kejžlice (6 km), kdež dáme se návsí v pr. na polní cestu do Lipnice (9 km). Kdo nechce jiti silnicí a nelituje zacházku, jde jako při č. 1. na Orlík; od kříže za Rozkoší jde však přímo dále silnicí ještě $2\frac{1}{4}$ km a dále pak v l. 1 km do Leštiny, projde návsí a v l. k S. k lesu a lesem přímo dále 2 km k rozc., kde da se v l. a průsekem jde 1 km k myslivně (Podlesí, Orlov), odkudž vede k S. cesta (ještě 2 km lesem) do Lipnice ($12\frac{1}{2}$ km). Také možno od zříc. Orlíka sejít do

Čejova a odtud odbočiti ze silnice za ním v pr. opět do lesa, jímž vede cesta k zmíněné myslivně a dále jako výše do Lipnice (12 km).

3. Vystrkov. Jihlavskou silnicí $1\frac{1}{2}$ km přes trať, kde odbočuje v pr. okr. silnice na Mysletín. Touto $1\frac{1}{2}$ km pod Vystrkov (656 m) s něhož je pěkná vyhlídka.

4. Havlův Kopec. Silnicí Želivskou 2 km k samotě Truchábě v pěkné lesnaté poloze, nad níž do 632 m Havlova Kopce snadný výstup k rozkošné vyhlídce na celé okoli.

5. K Valše na Želivce. Jako při č. 4. k Truchábě a odtud buď přes Havlův Kopec do Hněvkovic, vsi v pr. a přímo k lesu k mysl., od níž lesem vede cesta přes Hradiště do malebné polohy u Valchy nebo od Trucháby, dále silnicí ještě $1\frac{3}{4}$ km, pak v l. cestou k myslivně a dál jako prve; aneb konečně poslední cestou ze silnice jen $\frac{1}{2}$ km k samotě „U Slunečka“ a v pr. odtud k mysl., od níž vede cesta přímo k dolině (7—8 km).

6. Želivo. Jako při č. 4., 5. přes Truchábu přímo dále siln. (pošt. spoj.) 10 km do obce Želiva, a $\frac{1}{4}$ hod. dále ke klášteru. (Viz str. 89.)

Trat VI. c. Něm. Brod—Příbyslav—Žďár—Nov. Město—Bystrice—Tišnov.

Z Něm. Brodu sledujeme přes ústí Šlapánky (v pr.) tok Sázavy k JV. k zast.

Pohledští Dvořáci, kde odvětjuje v l. trať k S. na Pardubice; naše trať však dále se běře po pr. břehu Sázavy přes ústí Loučné k stanici

Pohledu, od níž k S. $1\frac{1}{2}$ km leží

Lázně sv. Anny, slabé žel. lz. bohatém rouše. Misál z r. 1754, něm. V Pohledu ls. u Čechů (dot. kalich zlatý z 18. stol., breviář v matiční škole), kostel býv. žen. z r. 1670. Klášter byl r. 1424 Hu-
kiáštera přes 600 l. starý, posta- sity pobořen; r. 1714 postaveno
vený na místě staršího románského probošství, v němž nalézá se fara.
chrámu. Ostatky sv. Faustina a klášter sám proměněn po zrušení
Kandida ve voškových tělech a r. 1782 v zámek.

Za Pohledem trať tři-
krát překročí Sázavu kra-
jinou, kde druhdy se stří-
bro těžilo; mine zast.

Český Šicndorf a u ní
při Sázavě a ústí pot. Bo-
rovského kostelík sv. Ka-
teřiny, horníky r. 1539 vy-
stavěný, při němž v Ho-
rách sv. Kateřiny Valdštýn
stříbro těžil. Ještě později
se tu znovu kutalo; v leš-
těnci Pekelné štolý nale-
zeny i stopy zlata. Odtud
je nejbliže k

Žižkově mohyle na Žiž-
kově Polí, kde s epý vůdce
r. 1424 dne 11. října život
svůj dokonat a mrtvolu jeho
na dobytý hrad Ronov u Pří-
byslavi přenesli, zároveň i
Přibyslavi se zmocnivše.
Jdeme od zast. osadou a dále
silnicí přibyslavskou $\frac{1}{4}$ hod,
pak pěšinou v l. na polní
cestu, která vede přímo k mo-
hyle (40 min.)

Za sv. Kateřinou opět
překročujeme Sázavu, mi-
neme na l. br. výletní
misto Hesov a velkým obloukem od J. k V. obracíme se
k Přibyslavi a za Sázavou stihneme stanici

Přibyslav, české město (2607 ob.) se skrovným prů-
myslem (výr. šrobu, octa, lihu, soustružnictví perleti, tkal-
covství a barvířství), druhdy město hornické, v jehož okolí
doly od dob husitských zanikly.

Žižkova mohyla.

Zal. nejspíše za Václava I. Trčkům z Lípy a po přeslici na vladýkou Přibyslavem, od něhož pány z Hradce, kteří hrad zpola popřeslici přešla na pány z Lichtenburka, za nichž dolování bylo tu již sesutý obnovili (1550) a Hertvikovi Žejdlíci ze Schönfeldu v plném rozkvětu. Byvši r. 1424 prodali, jemuž byla Přibyslav po Husity dobyta, byla téměř zničena i s hradem, jež později obnovil bitvě běloh. skonfiskována a kardinálu Dietrichštejnovi prodána. Ptáček z Pirkštejna, jehož dcera Trpěla pak častými nájezdy a provdala se za Viktorína z Kunštátu, z jehož rodu dostala se požáry.

Starý kostel farní (Nar. sv. Jana Křt.) nynější svou podobu dostal r. 1753. Hrad vzal nejspíše pohromu největší r. 1767 a byl i r. 1847 přestavěn, tak že »na Vyšehradě« přibyslavském nezbylo mnoho pozoruhodného.

Výlety z Přibyslavy.

1. Žižkova mohyla. Silnicí rodném domku. Silnicí k S 2½ km k S., však hned za městem v l. k rozc., odkudž v l. přes Modlí-přes Dobrou na Kežkov, za nímž kov do Borové (8 km).
v pr. odbočuje označ. cesta k mo-
hyle (při rozc. v l. 4 km). Viz výše.
2. Borová, rodiště K. Havlíčka Přibyslavy. Viz níže směr hlavní Borovského s pamětní deskou na trati.
3. Ronov (4 km), zříc. hradu, jenž z valné části sdílel osudy Přibyslavy. Viz níže směr hlavní trati.

Překročíme opět Sázavu (želez. trati) a za krátko jsme v zast.

Ronově, nedaleko (1¼ hod.) od zříc. stejnojmenného hradu nad pot. Loseničkou. Hrad vyst. tu r. 1250 Čenkem z Hronova, jehož potomci střídavě zde a na Přibyslavi sídli. Čeněk z Ronova byl horlivým odpůrcem kalichu a přívržencem Zikmundovým, takže hrad, byv r. 1424 Husity dobyt, byl pobořen. Od zříc. pěkná vyhl. na okolní kopcovinu českomor. (Rosička, Peperek) i údolí Sázavy. Trať sleduje dále ještě klikatinu Sázavy, v jejímž okolí vynikají vysoké kopce. Brzy jedeme podle roztáhlé obce Dolní a Horní

Sázavy se stanicí při H. Sázavě, odkudž se nabízejí dva zajímavé výlety:

1. Rosička (643 m). Od stanice polní cestou k JV. (z dvou cest volíme pravou) do Cechovsi na samé hranici zemské; jdeme v pr. podle hranice 2 km do osady Rosičky a odtud přímo na vrchol (1 hod.), odkudž je skvělá vyhl. do Čech i do okolí Žďáru na Moravě.
2. Peperek (669 m). Ze Sázavy k S. silnicí, jež přes Losenici vede do Borové (oklikou možno si přes řeku nadejiti); brzy za řekou ze silnice v pr. polní cestou 1¼ hod. k hranici zemské a podle této v l. k vrcholu, jenž poskytuje skvělou vyhl.

Dolínou Sázavy mezi lesnatými svahy pojedeme pěknou polohou u Nejdku a Hamrů Předních, kde překro-

číme zároveň i hranici zemskou, a brzy za dvorem Leskovickým mineme zastávku Hamry Zadní a po levém břehu Sázavy dostihneme moravské stanice

Žďáru, kdež prameny Sázavy se sbíhají. Město stávalo tu již v 13. stol. jako majetek kláštera (viz níže jehož osudy sdílelo. Je tu starožitný, částečně obnovený chrám a stará radnice. Národní dům. Severně od města 20 min. (od nádr. 3 km) leží

Zámek Žďár v pěkné poloze mezi rybníky při hranici zemské, jenž není než býv. prelatura kláš., do něhož Jan z Polné r. 1120 povolal Cisterciáky z Oseka v Čechách, kterým se tu však nelíbilo. Odevzdal potom les s pozemky k účelu zal. kláštera Přibyslavovi purkraběti Veverskému, který zemřev zavázal k tomu Bočka z Obřan, jenž také r. 1251 klášter založil; tento ve věku 14. mnoho trpěl loupeživou šlechtou a v 15. stol. Husity, však za krále Jiřího se po-
vznesl. Značně utrpěl požáry roku 1737 a 1744, kdy byl zrušen. Kostel sv. Jana Nep. na Zelené Hoře zbudován Santinim r. 1719-23 v podobě pětipaprskové hvězdy. Sázava je tu přeřásána mostem kamenným z r. 1751. Zde žil r. 1830 a zemřel kněz buditel P. M. Sychra a v l. 1837—48 žil tu pěvec Angeliny a Virginie Frant. Turinský. K pramenům Sázavy a Svatky na sever od Žďáru vede nás díl XIII.

Krajinou s hojnými rybníky a lesinami ubíráme se přímo k V. podle zast. Radňovice do

Nového Města na Moravě, kteréž má žel. zastávku i stanici (2378 ob.) Je tu vyšší zems. realka, škola košíkářská, prům. škola pokrač. Domácí výroba bavlněného zboží pro vídeňské firmy, parní třelna na len, výr. voj. oděvů škrobárna a děk. chrám sv. Kunhuty, zal. nejspíše v 13. stol. cisterciáky žďárskými. Ze staré stavby má zachovanou got. presbyteř. Z r. 1898 pochází renaissanční evang. ref. kostel na Nových Domech. Za Viléma Dubského z Třebomyslic vyst. bratřský kostel Nanebevz. P. Marie, nyní hřbitovní. Chová umělecky pracovaný krucifix z hromového neboli krevního kamene, jež Bedřich II. pruský daroval Arnoštovi z Liechtenštejnu. Stará školní budova z r. 1608 nese pam. desku svého zakladatele Šebest. Ant. Želechovského ze Želechova. Radnice z r. 1555.

Město založ. nejspíše horníky v 13. stol. Za rozkvět svůj děkuje Pernštejnům a Dubskému z Třebomyslic, za něhož tu vládly přísné mravy bratrské. Památku Vratislava z Perštýna utilo město pomníkem na velkém nám. Vilému Dubskému odňaty statky konfiskací bělohorskou a prodány kard. Dietrichštejnovi. Zle trpělo město nájezdy Švédů, ne méně v sedmileté válce, také po bitvách u Slavkova a Vagramu, při taženích kozáků r. 1814 a po válce r. 1866 mnoho poškozeno.

Výlety z N. Města.

1. Černá Skála (1 hod.). Oblíbená vycházka. Útulna odb. K. Č. T. K obec. lesu Ochozu (obyčejná letní vycházka; krytá studánka s výb. pitnou vodou) a odtud lesem mírně stoupající cestou k Č. Skále. V. s krásnou vyhl. až do Polabí v Čechách s pozadím Krkonošů a Kunitickou Horou na Poličku, Limberk a okolí Svitav. (Tabulka s ukaz. nejbliž. nocleháren). Odtud dle značek 2 km k Vysoké Jedli a Vys. Studni s výb. pitnou vodou. Sestup k S. 4 km přes Holcovu Studni (výl. místo) do Svatky nebo Křižánek 3 km. Další výlety do tohoto okolí viz v díle XIII. (Železné a Žďárské Hory).

2. Devět Skal — Vys. Studně. Znač. cestou k S. do Fryšavy a přes Černá Bahna 10 km na vrchol rozeklaných skal (837 m)

Objíždíme město k vys. kopci Kalvarii (675 m) a podle zast. Olešné a Rovné obracíme se k JV. do stanice Rosochy a odtud přímo k Z. do stanice

Bystřice n. Pernštýnem, okres. města na pot. Řice (2788 ob.) mezi lesnatými vrchy. Sídlo zimní hosp. školy a prům. školy pokrač. V ulici u modlitebny bývalá modlitebna Čes. Bratří. Farní kostel sv. Vavřince, Hot. Záloženský Dům (býv. panský dům, 8 pok.) a Slinger. Příjemné sady na »Hoře«. Nejbližší stanice pro

Českomoravské Švýcarsko.

Malebné údolí Svatky mezi Štěpánovem a Dalečínem s přítokem Řikou, jehož středem je zejména malebný Víř, oblíbené Ls.

*1. Zubrštýn, Auersperg a Pišolec, tři zříceniny mezi Řikou a Svatkou v lesnatém zákoutí, jež je oblíbeným cílem vycházek. Jdeme z Bystřice silnicí k Leseňovicům 3 km; před samou vsí odbočuje v l. cesta podle kříže 2½ km k rozsáhlé zříc. Zubrštýna, o němž mnoho je známo. Pověst praví, že zakladateli jeho byli zakladatelé Pernštýna. Sestup do vesnice Pivonice a přímo dále k S. 2 km na Auersperg, zřícen. přední stráž Zubrštýnské a odtud k J. do Kobylnice (host. s dobrým obč.) a cestou k řece Svatce k Dol. Hamru 3 km, odkud lze vyst. na zajímavou zříc. Pišolec s krás. vyhl. do povodí Svatky u Korožné a Štěpánova. přímo do Vířu, nebo použití pošt. spojení z Bystřice, aneb jítí přímo pěšky z Bystřice na Dvořiště, nechati však osadu tuto v pr. a ubírat se dále na svah nad Řikou a dolů do údolí a tímto dále přes Hrdou Ves až do Vířu (2 hod.) oblíb. Ls. s výl. host. »u Šťastných« (byty, rs.); také v soukromí byty i s kuchyněmi po 20–30 K. Pěkný, ač poněkud namáhavý výstup za ¾ hod. na Hraběcí Stolek s překrásným rozhl. na okolní lesy a zříceniny, méně namáhavě a kratčeji na vyhl. rovněž úchvatnou, na Spinberk.

***3. Chudobín, perla krajinářská na Svatce nejkrásněji přes Víř dle č. 2. nebo také kratčeji ač méně půvabně z Bystřice přímo k S. přes Ždánice; malou odbočkou za Ždánici (4 km) v pravo a od Pišolce se dáti údolím Svatky ¼ hod. leží Karasejn, rodiště

Vír na Svatce.

Gustava Pflegra - Moravského (rodný domek s deskou pamětní). Z teže přímé cesty (při 5. km) krátká odbočka (5 min.) na Vitochov, jehož vysoko položený kostelík náleží k nejst. na Moravě a svým zal. spadá do dob Cyrillo-Methodějských, z nichž je tu zachována křtitelnice; v oltáři je zbytek staré obětnice křesťanské. Pak již přímo dále na Chudobín (bez odboček 6.5, s odbočkami 9 km).

4. Dalečín. Silnicí Bystřicko-Jimramovskou k S. 8 km do Dalečína nad Svatkou s malebnou zříc. hradu, kterýžto ještě r. 1590 stál neporušený a nejspíš Švédy byl vypálen poskytnuv pak stavivo pro nynější dvůr a zámek lovecký

hraběte Coudenhove Hornichse. Přes Svatku vede tu krytý dřevěný most a je tu přádelna na vlnu s vod. pohonem. Vlnné Ls. s utěšeným údolíčkem Ubušíneckým a s pěknými vyhl. s Hromobitek. Holotína, Skali, Chocholiku a vrchole Na Jedli (726 m).

5. Jimramov. Jako při č. 4. na Dalečín, odtud pak dále silnicí stále podle Svatky přes Unčín a Strachozov 6 km ještě do Jimramova (14 km), městečka, založ. Jimramem z Pernštýna. Je tu zámek hr. Belcrediho s květnicí a lesním sadem Na Podětku za Hlíníkem prostřed malého hájku úhledná hrobka hrabat Belcrediů. Host. v Radnici se stud. nocl. Odtud zajímavé výstupy: a) Na Prosičku. Od střelnice znač. cestou

Koudelkami na vrchol (742 m) hranici zemskou silnicí do Vel. dvěma skalami korunovaný, z nichž vyšší nese kříž. Krásný výhled k Jimramovu a Fryšávce a do dáli až na Orlické Hory a Krkonoše a Králický Sněžník. — b) Na Pavlův kopec. Z Jimramova k J. přes

Unčína; však již po 1/4 hod. v pr. cestou na vrchol s rozk. vyhl. na kotlinu Dalečinskou a okolní kopcovinu (vyhlídkové body: Paniháj a pole sev. od vrchole Báby).

Za Bystřicí opouštíme již území vymezené v našem průvodci pro Českom. Vysočinu, než trať nyní otevřená až do Tišnova zve ještě k malé zajízdce přes Rožnov a Jablono v- Věžnou do

Nedvědic, městyse, jenž souvisí přímo s pamětihodným, překrásným hradem

Pernštýnem, jehož městys byl původně podhradím a snímž sdílel i všechny osudy. Mramor z okolních skal, jenž se tu dosud ve značných lomech láme, poskytl valnou část staviva také hradu Pernštýnu. Výstup k hradu západní ulicí podle vil (villa br. Mitrovského pronajímá se tu na letní byty). Cesty se dělí, v l. k Rozince, v pr. k Bystřici; touto podle Nedvědickej dojde se k Podzámčí a podle parku vzhůru na baštu hradní (předhradí), dojeti možno také cestou t. zv. kamennou i s druhé strany stinnou procházkou; blízko vchodu cestou kamennou prastarý tis, jehož kmen má v obvodu 45 m (stáří se určuje na 1000 let). Předhradí samo poskytuje velkolepý pohled na hrad; je tu také hostinec se stinným lipovým stromoradím, památný dub a kašna; další výhled na pěkné údolí Nedvědickej. Druhou branou, k níž vedl druhdy most zvedlý a nad níž spátruje se znak Adama Lva Licka z Risenburka (1604) vchází se do nádvoří, obklopeného staveními hospodářskými a byty pro služebnictvo; tudy stoupá cesta k 3. bráně, druhdy dvou-, dnes jen jednopatrové, o jejíž vratech se praví, že prý přinesena byla ze Žubrštiny. Tou vchází se na hradní nádvoří, či vlastní předhradí, jímž po příkrém svahu vede cesta k bráně 4., k níž vedl rovněž most zvedlý; touto vstupujeme do zevního nádvoří hradního, jež obklopuje skálu 5—7 m vysokou, nad níž strmí vlastní palác hradní, k němuž vede pátá brána (20.5 m dlouhá, goticky překlenuhá chodba). Vede do dvouhradního, kde spátruje se kaple ze 17. stol. a nejstarší část hradu, čtyřboká věž strážná, visutou dřevěnou chodbou s palácem spojená. V zachovalosti své má tento hrad málo sobě rovných. Uchvacuje-li již zevnějšek, neméně poutá vnitřek. Je tu velký got. sál s knihovnou od r. 1882 dobře spořádanou se sbírkou přírodnin, ryt. sál s obrazy hrabat Mitrovských, starožit. obrazem Pernštýnu z r. 1557, obrazárna, obytné místnosti s kamennými majolikovými ze 16. stol., obtížně přístupná síň spiklenců (kde prý spiklá šlechta protestantská se scházivala), bývalý sál honebší atd., celý labyrint chodeb a místností všeho druhu; v strážné věži ukazuje se pracovna hr. Vladimíra Mitrovskeho s rozk. vyhl., odkudž lze vystoupiti na terasu. Točitými schody sestup do zbrojnice, pod níž se nalézá hladomorna. V hradní kapli sv. Pavla z r. 1570 starožitné oltáře a obrazy.

Za Nedvědicemi brzy stihneme stanici

Doubravník, městys s 580 ob. na pravém břehu Svatky. Zdejší kostel Nalez. Sv. Kříže honosí se štíhlými sloupy bílého mramoru nedvědickeho; v něm odpočívají někteří pern-

štýnští páni, jichž náhrobky jsou v kněžišti zazděny; mříž pak odděluje novou hrobku hr. Mitrovských, v níž je kaple s Kristem z mrtvých vstalým od Gabr. Maxe. — Minuvše ještě zastávku Štěpánovice, stihneme konečnou stanici

Tišňov, město (3000 ob.) na úpatí Květnice v krásné poloze. Rodiště Simona z Tišnova r. 1411 rektora univers. pražské (nar. v starob. domě č. 67 nám. Palackého, kde spatřuje se také dům u Bílých (č. 146), v němž internován byl diktátor polského povstání z r. 1863 Maryan Langiewicz. V témže domě (pamětní deska) r. 1808 nar. se buditel národní dr. Jan Dvořáček, vynikající politik let osmačtyřicátých. Na nám. Komenského starob. radnice, v nyn. podobě z r. 1711, schrána rozs. měst. archivu, malého musea a sídlo městské školy hudební i městské knihovny. Tutěž kostel s v. Václava, jehož pův. zdi pocházejí z r. 1238; chová skvostnou got. monstranci z r. 1519. Je tu také zimní hosp. škola, nová tělocvična Sokola s divadlem, jehož oponu maloval Józsa Úprka. V mal. údolí za městem cisterciacký klášter panenský »Brána nebes« (Porta coeli), zal. Konstancií, manželkou Přemysla Otakara I. r. 1233. Klášter byl r. 1782 zrušen, avšak velkostatek tišňovský zakoupiv jej, po stu letech jeptišky znovu do něho uvedl; povstala tu pak obec Předklášteří s 1016 ob.; klášter dosud hradbami a branami obehnaný má krásný got. chrám, s nímž sousedí mosaikou vykládaná chodba křížová, kromě toho nový chrám se skvostnou vnitřní úpravou. V Předklášteří hojně zahrad, papírna, cukrovar a pivovar a v býv. ville pana z Bauerů ferialní kolonie židovská (zak. israel. družstvo z Vídně). Tutěž má villu dr. Ot. bar. Pražák.

Hostince: U nádraží mod. hot. Česká koruna, v místě pak. Řezáčův (Zlatý Jelen), U hradu Pernštýna, Na Humpalce a na Panském Domě. Kuthanův vodoléčebný ústav se sluneč. lázněmi. V neděli na náměstích střídavě hrává městská kapela.

Výlety z Tišnova.

1. Klucanina s úpravným městským lesem hned nad vodoléc. ústavem dr. Kuthana s pěknými vyhlídkami. (kříž na paměť znovu uvedení jep- tišek do Předklášteří). Krásná vyhlídka.

2. Květnice, zalesněná hora přímo nad městem, přístupná pohodlně od host. »uzeleného stromu« přes Kukýrnici (znač. cesta na Hrubou Skálu) nebo z ulice klášterské proti tov. Müllerově na hřeben a po tomto k Hrubé Skále

3. Mezihoří, rozkošná procházka údolím Loučky buď vozovkou podle vody as hod. cesty až k host. Borkovcovu, nebo přes Střemchov se starob. opevněním a pěkn. vyhl., odkudž k host. lze sejiti a údolím se vrátiti.

4. Vícov, rozvaliny hradu nad

ústím Bobrovky do Loučky, navštívit lze prodloužením výletu dle č. 3.

5. Hrad Veveří. Krásným údolím Závisti mezi Vejrovkou a Schellenbergem stinnými lesy (výstup na Schellenberg a Vejrovku vděčí pěknou vyhl.) na Březinu a lesem odtud do Maršova a silnicí do Vel. Bytyšky, kamž můžeme z Tišnova jíti také údolím Svratky nebo přes lesnatý vrch Sokolí. Od Bytyšky přímo k hradu (2 hod.), jež byl r. 1002 založen brněnským kníž. Kunrátem a podnes je obydlén. U Bílého Potoka pod Veveřím četné villy brněnských obyvatelů.

Trat VI. d. Zdár—Jihlava.

Silniční tato trať uzavírá naše území podle hranic českomoravských. Ze Zdáru vede nás k JZ. silnice na

Nové Veselí (6 km) s rozlehlým Panským ryb. (v pr.) a vysoko položenou krajinou na

Dolní Rudolce (14 km), pak lesnatými pohraničnými kraji u **Stáje** a **Černínské Zhoře** (viz str. 109) v okolí **Polné** přes

Jamně (25 km viz str. 109) do údolí Jihlavy (33 km) a přes toto přímo do

Jihlavy (41 km viz str. 116).

Rejstřík jmen.

Adamsfreiheit 70.
Anna Sv. 114.
Arnoštovice 25.
Auersperg 118.
Barbora Sv. 67.
Batelov 93.
Bejdov 100.
Benešov 22.
Benešov Něm. 34.
Blaník 95, 104, 105.
Blažejov 69.
Bolikov 100.
Bolína 105.
Borkovice 46.
Borová 116.
Borovany 39.
Božejov 78, 92, 96.
Bradlo 96.
Brod Něm. 107.
Brod Vyšší 35.
Bründel 36.

Brünnl 43.
Budějovice 29, 38.
Budkov 70.
Buchers 34, 37, 45.
Bukovsko 28.
Bystřice n. L. 117.
Bystřice Nová 54, 72.
Bystřice u Ben. 23.
Cartle 35.
Cejlý 94.
Cerekev Dolní 93.
Cerekev Horní 79, 93.
Cerekev Nová 87.
Cickrajov 100.
Cmunt 38, 45, 56, 75.
Čuknšejn 42.
Částrov 78.
Čechtice 105.
Černá Skála 118.
Černovice 83, 94.

Čertův Hrádek 92, 93.
Čertův Kočár 94.
Červená Huť 55.
Čížkov 87.
Člunek 70.
Dačice 100.
Dalečín 119.
Děbolín 58, 67.
Deštná 96.
Devět Skal 118.
Dinín 28.
Dobrá Voda 43, 93, 98.
Dobronice 81.
Dobřejičice 29.
Doppler 34.
Doudleby 39.
Doubravice 39.
Doubravnick 120.
Drahov 46.
Drachov 45.

- Dražístě Hor 35.
 Důl Sudkův 95.
 Dvory Nové 86.
 Dvůr Růžový 34, 36.
 Eibenstein 35.
 Eichelberg 37.
 Erdweis 56.
 Etink Nový 97.
 Fichtau 74.
 Freistadt 34, 35.
 Frýdnava 107.
 Gopprechts 75.
 Grünbach 36.
 Haagschlag 74.
 Hammerberg 33.
 Havlův Kopec 114.
 Heilbrunn 44.
 Herálec 113.
 Heřmaničky 24.
 Hluboká 29.
 Hodice 98.
 Hochtánov 103.
 Hojná Voda 44.
 Hory Novohradské 42.
 Hory Ratibořské 81, 102.
 Hotkov 32.
 Hradec Jindř. 53, 58, 75.
 Hrádek 83, 95.
 Hrádek Certův 92, 93.
 Hrádek Karlův 29.
 Hradý Nové 34, 41.
 Hranice 31.
 Hrdlořezy 55.
 Hroby 83, 95.
 Humpolec 106, 113.
 Hůrky 30, 70.
 Hvězda 36.
 Chlumec 53.
 Chotek 32.
 Chotoviny 25.
 Chotýčany 29, 30 40.
 Choustník 26, 27, 82, 95.
 Chudobín 118.
 Chuchelec 34.
 Chvojnův 91.
 Chýnov 81.
 Chýžka Velká 86.
 Jamné 109.
 Jankov 23.
 Jarešov 75.
 Javoříce 99.
 Jemčina 57, 68.
 Jihlava 94, 110.
 Jihlava 94.
 Jimramov 119.
 Jindřiš 68.
 Kačeležský ryb. 70.
 Kalvarie u Milčína 24.
 Kamberk 103.
 Kámen 85, 85, 94.
 Kamenice n. L. 92, 95.
 Kaplice 33.
 Karssejn 118.
 Karlstift 37.
 Kerschbaumberg 34.
 Kladruby 83.
 Klášter 71, 74.
 Klíkov 55.
 Klucanina 121.
 Kohout 33.
 Kondrac 104.
 Königswiesen 36.
 Kostelec 94, 98.
 Košetice 105.
 Kozí 26 81.
 Křeč 94, 95.
 Křelovice 106.
 Křemešník 91.
 Křivsoudov 105.
 Kunžák 69.
 Květnice 121.
 Landštýn 70, 74.
 Ledenice 39.
 Leonfelden 36.
 Leskovice 87.
 Lešno 23.
 Lhota Cervená 57.
 Libnič 30.
 Ličov 54, 74.
 Lidmaň 45.
 Lípa 113.
 Lipnice 106, 114.
 Lišov 30, 48.
 Lodheňov 68.
 Lomnice n. L. 47.
 Lomnické rybníky 30, 47, 48.
 Louňovice 24, 104.
 Loužek 33.
 Lovětín 97.
 Luka 112.
 Lukavec 86, 105.
 Magdalena 53.
 Mandelstejn 44.
 Markéta Sv. 68, 74.
 Markl 69, 71, 74.
 Markův Kámen 7, 70.
 Medenice 54.
 Menštejn 32.
 Město Nové (na Mor.) 117.
 Město Staré 71.
 Měšice 81.
 Mezihoří 121.
 Meziříčí Velké 113.
 Milčín 24, 25.
 Minchšlák 74.
 Mnich 93.
 Nagelberg 75.
 Nedvědice 120.
 Nebelstein 44.
 Neustupov 24.
 Nová Reka 52, 55.
 Obor 106.
 Obratany 83, 94.
 Okřísko 113.
 Oldřichovice 25.
 Omleňice 34.
 Opatovický ryb. 52.
 Orlík 114.
 Ostrov 46.
 Otradovice 23.
 Ouběnice 23.
 Pacov 83, 84.
 Pacová Hora 81.
 Pechmanstein 37, 45.
 Pelhřimov 87.
 Pelhřimov Starý 89.
 Peperek 116.
 Pernštýn 120.
 Pertolec V. 37.
 Petrkov 113.
 Petříkov 40.
 Pišolec 118.
 Planá n. L. 27.
 Plavo 32, 39.
 P. Marie Sněžná 35, 37.
 Počátky 76.
 Pohled 115.
 Polánka 102.
 Polná 108.
 Popelín 76.
 Porubí 40.
 Pořešín 33.
 Poříč 31.
 Pořín 83.
 Pošná 87.
 Proseč 87.
 Přibyslav 115.
 Puchorl 34, 37, 45.
 Purkrabský Močál 55.
 Pyrabruk 44.
 Radenin 83, 95.
 Radmírov Malý 69.
 Radouň Kost. 68.
 Radouň Nēm. 97.
 Raidner 34.
 Rainbach 35.
 Rantířov 94.
 Ratibořice 27, 81, 83, 102.
 Ratměřice 24.
 Ronov 116.
 Rosenhof 34.
 Rosička 116.

- Rovná 86.
 Rozhled 34.
 Rozkoš 70.
 Rožmitál 34.
 Rožmberk 34, 49, 52.
 Rudolfov 30.
 Rychnov n. M. 35, 36.
 Rychnov Nový 92.
 Rynárec 92.
 Řečice Červená 89, 106.
 Řečice Kardašova 57.
 Rimov 32.
 Sandl 36.
 Sázava 116.
 Senožaty 106.
 Schauptatz 34, 8.
 Schreiberberg 44.
 Schwarzbach 55.
 Skrýchov 97.
 Slat Červená 42.
 Slavonice 100.
 Služátka 91.
 Smítkov 25.
 Soběslav 27.
 Sokolčí 33.
 Sonnberg 42.
 Stáje 109.
 Stankovský rybn. 54
 Steinsberg 37.
 Stodůlky 4, 70.
 St. Oswald 36.
 Stráž 53, 57.
 Stražiště 86.
 Strnílov 68 70.
 Stříbříč 53.
 Studně Holcova a Vgs. 118.
 Stupčice 25.
 Sudoměřice 25.
 Suchdol 55.
 Suchodoly 35.
 Sumerov 35.
 Svět 32.
 Svetlá 106.
 Svidník 94.
 Sviny Trhové 40.
 Sv. Kateřina 77.
 Sv. Petr 36.
 Šance 37.
 Šejby 44.
 Šellenberk 103.
 Ševětín 29, 30.
 Šicendorf Český 114.
 Šicendorf Něm. 108.
 Štanberk 99.
 Štěpánov 108.
 Stítné 78.
 Svarcenava 101.
 Tábor 25.
 Telč 98.
 Těchobuz 85.
 Témice 95.
 Tischberg 37.
 Tišňov 121.
 Trocnov 39.
 Třeboň 31, 49.
 Třešť 93.
 Třítež 94.
 Újezd Kamenný 32.
 Újezd Ostrohův 39.
 Údolí Jiříkovo 41, 42.
 Údolí Terezinino 42.
 Včelnička 95.
 Velešín 33.
 Veselá 79.
 Veselí n. L. 28, 45, 56.
 Ves Horní 79.
 Ves Nová 39, 54.
 Vestenhof 98.
 Větrník 30.
 Větrov 23.
 Veverí 123.
 Věžná 94.
 Věžnice 109.
 Vícov 121.
 Vír 118.
 Vitochov 119.
 Vlášnice 87.
 Vlašim 105.
 Voda Dobrá 43, 93, 98.
 Vojslavice 106.
 Votice 23.
 Vožice Ml. 24, 25, 102.
 Vítkův Hrádek 69.
 Vitoraz 38, 44.
 Vůzka 33.
 Vyklantice 86.
 Vys. Kámen 33, 40.
 Vystrkov 114.
 Weitra 38, 44.
 Weissenbach 45.
 Zalsí 27, 46.
 Zaluží 39.
 Zámosti 29.
 Zenotín 70.
 Zhoř Černická 109.
 Žofin Zámek 34, 44.
 Zlukov 46.
 Zubrštýn 118.
 Zvůle 70.
 Žárský rybník 42.
 Žďár 117.
 Žďár Pluhův 57.
 Želivka 114.
 Želivo 86, 89, 114.
 Žirovnice 76.
 Žižkova mohyla 115, 116.
 Žumberk 42.

OBSAH.

	Strana
Předmluva	3
Úvod zeměpisný, geognostický etc.	4
Nejzajímavější body	10
Orientační mapka	13
Cestovní rozvrh	14
Výběr výletů	15
Okružní cesta	18
Pokyny cestovní	19
Trať I. Benešov-Tábor. Veselí-Budějovice-Gaisbach	22

Benešov 22. Bystřice Lešno, Ouběnice, Jankov, Tomice,
 Tožice, Votice-Jankov, Louňovice, Otradovice 23. Rat-
 měřice, Neustupov-Ml. Vožice, Milčín, Heřmaničky-
 Sedlec 24. Arnoštovice-Smilkov-Milčín 25. Sudoměřice-
 Stupčice, Nemyšle-Ml. Vožice, Chotoviny, Tábor 25.
 Tábor-Kozí, Choustník 26. Tábor-Ratibořice-Ml. Vožice
 27. Planá n. L.-Choustník, Kozí, Soběslav-Choustník.
 Zálší 27. Veselí n. L.-Mezimostí, Bukovsko, Dinín 28.
 Sevětín, Chotýčany-Dobřejice-Karlův Hrádek, Zámostí,
 Hluboká, Budějovice 29. Budějovice-Rudolfov, Jirna.
 Hůrky, Libnič, Větrník, Lišov-Třeboň 30. Budějovice,
 Poříčí 31. Menštejn, Újezd-Kamenný Důl, Plavo, Cho-
 tek, Holkov-Řimov 32. Velešín, Kaplice-Hammerberg,
 Hůrka, Pořešín, Loužek, Kohout, Vys. Kámen 33. Něm.
 Benešov, Žofín Zámek-N. Hrad, Puchovní-Freistadt,
 Omlenice-Chuchelec, Omlenický Vrch. Rožmitál-Rožm-
 berk, Kerschbaumberg, Rozhled, Angern-Rožmitál 34.
 Suchodoly-Přenice, Cartle, Rychnov n. M., Vyšší Brod,
 Hor. Dvořiště, Ces. Hiršlák, Eibenstein, Sumerov,
 Rainbach, Freistadt 35. Freistadt-St. Petr, Bründel,
 Rychnov n. M., Königswiesen, Leonfelden, Hvězda-
 Vyšší Brod, St. Oswald-Sandl 36. Červený Dvůr, Na
 Šanci, Puchovní. — Pechmannštejn, Tischberg, Eichel-
 berg, Steinberg, Velký Pertolec, P. Marie Sn., Rych-
 nov n. M., Karlstift 37. Vitoraz-Cmunt 38.

Trať II. a. Budějovice-Cmunt 38

Budějovice-N. Ves, Nedabyle-Doubravice, Záluží-Le-denice, Doudleby-Řimov, Trocnov, Újezd Ostrolův, Borovany 39. Porubí. Sviny Trhové, Vys. Kámen, Pe-tríkov 40. Nové Hradý 41. Údolí Tereziino, Žárský ryb-ník, Cuknštejn, Žumberk, Jiřikovo údolí, Červená slaf 42.

Hory Novohradské 42

Dobrá Voda 42. Sejby, Hojná Voda, Vysoká, Nebelštejn, Mandelštejn, Vitoraz, Pyrabruk, Žořin zámek 44, Žo-řin zámek-Puchoří 45. Weissenbach-Cmunt 45.

Trať II. b. Veselí n. L.-Cmunt 45

Veselí-Dráčov 45. Borkovice, Zálší, Zlukov, Drahov, Ostrov Lomnice 46. Rybníčnou krajinou lomnickou, Lomice 47. Lišov-Budějovice, Chotýčany 48. Rožm-berk-Třeboň 49. Svět, Opatovický, Rožmberk, Rožm-berská Bašta, Nová Řeka 52 Stráž-Jindř. Hradec, Strí-břec-Chlum, Sv. Magdalena, Chlumeč, Pilař 53, Chlu-mec, Stankovský ryb., Ličov, Medenice. N. Ves 54, Purkrabský Močál, Klikov, Schwarzbach, Suchdol, Hrdlořezy, Cerv. Slaf-N. Hradý 55. Erdweis-Cmunt 56.

Trať III. Veselí, Jindř. Hradec. Nová Bystřice-Cmunt . 56

Veselí-Daňov 56. Řečice Kardašova-Jemčina Stráž, Pluhův Žďár, Červená Lhota 57. Hradec Jindřichův 58. Sv. Barbora 67, Jemčina, Sv. Markéta, Lodheřov-Ra-douň Kostelní, Markl, Strmilov, Jindřiš 68. Blažejov. Vítkův Hrádek, Malý Radmírov, Kumžák. — Lomy 69. Stodůlky, Zvůle, Markův Kámen, Budkov-Rozkoš, Kač-ležský rybník. Strmilov, Zenotín, Hůrky 70. Landštýn, St. Mesto, Klášter, Markl 71, Nová Bystřice 73. Bystřice Klášter, Markl, Landštýn, Minchšlák, Sv. Markéta, Haagschlag, Ličov 74. Gopprechts, Nagelberg. Cmunt 75.

Trať III. b. Jindř. Hradec. Horní Cerekev 75

Hradec Jindř.-Jarešov 75. Popelín, Žirovnice 76, Počátky Láz. Sv. Kateřiny 77, Stitné, Částrov, Božejov 78. Ve-selá, Hor. Cerekev, Vilímeč, Jihlava, Horní Ves, Hor. Cerekvice 79.

Trať IV. a. Tábor, Pacov, Pelhřimov, Horní Cerekvice, Jihlava 81

Měšice-Kozí, Dobrovice-Hory Ratibořské-Chýnov-Pa-cová Hora 81. Choustník 82. Ratibořice, Hrádek, Oba-ratany, Kámen 83. Pacov 84. Pacov-Kámen, Těchobuz 86. Lukavec, Velká Chýška, Vyklantice, Hořepník, Želivo, Dvory Nové 88. Proseč-Pošná, Leskovice, Cerekev N., Čížkov, Proseč-Vobořiště, Vlášenice, Pelhřimov 87, Pel-hřimov Starý, Cerv. Řečice-Želivo 89. Služátka-Chvoj-nov, Křemešník 91, Nový Rychnov, Cerekvice, Certův Hrádek, Proseč-Vobořiště, Ustrašín, Lípková Voda, Božejov, Kamenice n. L., Rynárec 92. Dobrá Voda, Ce-rekev Hor., Batelov, Cerekev Dol. 93, Kostelec, Cejly, Rantířov, Jihlava 94.

- Trať IV. b. *Obratany, Kamenice n. L., Jarošov. Skrýchov* 94
Svidník, Třítěž, Křeč, Černovice, Věžná, Kámen 94.
Lidmaň, Těmice, Křeč. Hrádek, Důl Sudkův, Blaník,
Choustník, Kamenice n. L. 95. Bradlo, Božejov, Mnich,
Deštná 96, Nový Etink, Lovětín, Radouň, Něm. Skrý-
chov Horní, Jindř. Hradec 97.
- Trať IV. c. *Kostelec-Švarcena* 97
Kostelec, Cejly, Vestenhof, Třešť, Hodice, Telč 98. Dobrá
Voda, Mrákotín, Javořice, Štanberg 99, Dačice, Bo-
líkov, Cíckrajov, Slavonice, Bejdov n. D. 100, Švarce-
na 101.
- Trať V. a. *Benešov, Vlašim, Ledec, Světlá n. S.* 101
- Trať V. b. *Vlašim, Ml. Vožice, Hory Ratibořské-Tábor* . 101
Tábor-Ratibořice, Polánka, Ml. Vožice 102, Načeradec,
Sellenberk, Kamberk 103, Louňovice, Blaník, Kondrac,
Vlašim 104.
- Trať V. c. *Vlašim, Čechtice, Želiv, Humpolec* 105
Vlašim, Blaník, Bolina, Pravonín, Čechtice, Zhoř, Lu-
kavec, Krivsoudov, Onšov, Košetice 105. Křelovice,
Cerv. Řečice, Senožaty, Obor, Vojslavice, Želivka, Že-
livo, Havlův Kopec, Humpolec 106.
- Trať VI. a. *Světlá n. S., Brod Něm., Jihlava, Okříško,
Vel. Meziříčí* 106
Světlá n. S., Okrouhlice, Lipnice 106. Něm. Brod, Frýd-
na 107, Hochtanov, Štěpánov, Šicendorf Něm., Polná
108, Jamné, Věžnice, Černická Zhoř, Háje 109, Jihlava
110, Luka 112, Okříško, Vel. Meziříčí 113.
- Trať VI. b. *Něm. Brod, Humpolec, Pelhřimov* 113
Petrkov, Lipa, Herálec, Humpolec 113. Orlík, Lipnice,
Vystřkov, Valcha na Želivce, Želivo, Pelhřimov 114.
- Trať VI. c. *Něm. Brod, Přibyslav, Žďár, N. Město, By-
strice, Tišnov* 114
Pohledští Dvořáci, Pohled, Lázně sv. Anny, Český Ši-
cendorf, Žižkova mohyla, Přibyslav 115. — Žižkova
mohyla, Borová, Ronov, Sázava, Rosička, Řeperek 116.
Žďár, Zámek Žďár, Nové Město na M. 117, Černá Skála
Devět Skal, Vys. Studně, Holcova Studně, Křižánka,
Bystrice n. P., Českomoravské Švýcarsko, Zubrštýn,
Auersperg, Pišolec, Vir, Chudobín 118. Karasejn, Vi-
tochov, Dalečín, Jimramov, Prosička 119, Nedvědice,
Pernštýn, Doubravník 120, Štěpánovice, Tišnov, Klu-
canina, Květnice, Mezihoří, Vícov 121, Veverčí 122.
- Trať VI. d. *Žďár-Jihlava* 122

Seznam vyobrazení.

	Strana
Mapa Českomor. Vysočiny a Českomoravského Švýcarska. (Příloha.)	
Mapka orientační	13
Stodůlky	4
Markův Kámen	7
Místo věčné	22
Novohr. Hory. Dobrá Voda	38
Lov rybníka Rožmberského	46
Kníž. Schwarzenberská hrobka	48
Červená Lhota	56
Jindřichův Hradec	58
Třetí dvůr hradní v Jindř. Hradci	59
Hrad Jindř. Hradec	61
Půdorys hradu Jindř. Hradce	62
Landštýn	72
Žirovnice	75
Náspy tvrze Štítného	78
Pacov	80
Choustník	82
Kámen	85
Červená Řečice	90
Šellenberk	101
Lipnice	107
Polná	108
Hrad Vel. Meziříčí	112
Žižkova mohyla	115
Vír na Svratce	119

— Týmž nákladem vyšlo: —

Almanach léčebných míst, lázní a letních sídel českých
Vychází počínajíc r. 1898. každého roku o několika
stech stranách a množství ilustrací. Cena K 1·20.

(Nejlepší inform. period. spis o těchto místech s nej-
novějšími daty!)

Vavrátil, Dr. Frant.: *Arco*, klim. léčebná stanice a prů-
vodce po Rivě a jezeru Gardském. Pro láz. hosty a
turisty. S mapkou a vyobr. Cena K 1·20.

Nejnovější Plán Prahy s předměstími. Cena K —·60.

Praha královská, skvostné album s více jak 100 pohledy
na památnosti pražské, uměl. sestavenými na 18 listech
s výkladem Jos. Kafky. První a jediné album svého
druhu. Cena eleg. váz. výt. K 2·40.

Totéž album vydáno s výkladem francouzským
pod titulem »**Prague Royale**«. Cena eleg. váz. výt.
K 2·40.

Th, Dr. J.: *Kanadské epistoly*. Turistovy úvahy a dojmy
97 str. Cena K 1·60.

Nejnovější a nejúplnější Plán hřbitovů Olšanských král. hl.
města Prahy s přesným udáním hrobů našich slavných
mužů a žen. Kreslil řed. Jos. Brož. Vydání uspořádal
Gustav Dutka. Cena K —·40

dá každý knihkupec i nakladatelství ———

Dr. EDUARD GRÉGR A SYN,

KNIHTISKÁRNA V PRAZE.

Mapka 18 obvodů Kafkova illustrovaného
Průvodce po král. Českém.

Podrobný seznam viz na vnitřní straně obálky.

Českomoravská Vysočina.